

ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้าของกลุ่มบริษัทวัสดุก่อสร้าง
และเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

นางสาวทศลียา สังขสุวรรณ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบัญชี ภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-53-2441-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE AUDITOR TENURE AND THE QUALITY OF EARNINGS OF
CONSTRUCTION AND FURNISHING MATERIALS COMPANIES LISTED ON THE STOCK EXCHANGE
OF THAILAND

Miss Thatsaleya Sangkasuwan

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Accountancy Program in Accounting
Department of Accountancy

Faculty of Commerce and Accountancy

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-53-2441-8

ทัศนียา สังขสุวรรณ : ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไร
ของบริษัทลูกค้าของกลุ่มบริษัทวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาด
หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (THE RELATIONSHIP BETWEEN THE AUDITOR
TENURE AND THE QUALITY OF EARNINGS OF CONSTRUCTION AND
FURNISHING MATERIALS COMPANIES LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF
THAILAND). อ. ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.วรศักดิ์ ทูมมานนท์, 97 หน้า.
ISBN 974-53-2441-8

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการ
เป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้าในกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ระยะสั้นคือ 1-2 ปี 2) เพื่อ
ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้าในกลุ่ม
ที่มีความสัมพันธ์ระยะยาวคือ ตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป และ 3) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพกำไรที่มี
อิทธิพลในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของ
บริษัทลูกค้า

การศึกษานี้ใช้รายการคงค้างเป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไร โดยสมมติว่าผู้สอบ
บัญชีที่มีคุณภาพจะสามารถช่วยลดหรือขจัดรายการคงค้างที่ไม่เหมาะสมซึ่งกระทำโดยผู้บริหาร
กล่าวคือ กำไรที่มีคุณภาพสูง หมายถึง กำไรสุทธิเกิดในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับการเกิดของกระแส
เงินสดจากการดำเนินงาน

ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มความสัมพันธ์ระยะสั้นระหว่างผู้สอบบัญชีกับบริษัทลูกค้ามี
ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายการคงค้าง เนื่องจากเมื่อผู้สอบบัญชีเข้าตรวจสอบกิจการใด
ในปีแรก ๆ นั้นมักเสนอให้กิจการตัดจำหน่ายรายการต่าง ๆ เช่น การหักค่าเผื่อการด้อยค่าของ
สินทรัพย์ ทำให้กิจการต้องบันทึกรายการคงค้างด้วยจำนวนที่สูงกว่าปกติ แต่ในการศึกษานี้ไม่ได้
ถือเป็นการตกแต่งกำไรแต่อย่างใด ส่วนกลุ่มความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างผู้สอบบัญชีกับบริษัท
ลูกค้ามีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับรายการคงค้าง เนื่องจากผู้สอบบัญชีจะมีความรู้ความ
เข้าใจในธุรกิจของลูกค้ามากขึ้น และนำมาใช้พิจารณาในการลดหรือขจัดรายการคงค้างที่ไม่
เหมาะสมออกไป จึงอาจกล่าวได้ว่าการที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบกิจการใดเป็นระยะเวลานานนั้น
ไม่ได้ทำให้ความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานลดลงแต่อย่างใด

ภาควิชา.....การบัญชี.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....การบัญชี.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา2548.....

4582236926 : MAJOR ACCOUNTING

KEY WORD: AUDITOR TENURE / EARNINGS QUALITY / MANDATORY ROTATION

THATSALEYA SANGKASUWAN : THE RELATIONSHIP BETWEEN THE AUDITOR TENURE AND THE QUALITY OF EARNINGS OF CONSTRUCTION AND FURNISHING MATERIALS COMPANIES LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND.THESIS ADVISOR : VORASAK TOOMMANON, Ph. D., 97 pp. ISBN 974-53-2441-8

There are three objectives of the study: 1) to study the relationship between the auditor tenure and the quality of earnings for short term relationship is 1-2 years 2) to study the relationship between the auditor tenure and the quality of earnings for long term relationship started at 3 years and 3) to study the components of the quality of earnings influenced to explanation of the relationship between auditor tenure and the quality of earnings.

This study uses current accruals as the representative for earnings quality. Based on these findings, our study that high quality auditors can mitigate the high level of management decisions and uses accruals to identify these extreme management decisions. In other words, high earnings quality mean to the firm's net profit and the operating cash flow occurred in the nearly timing.

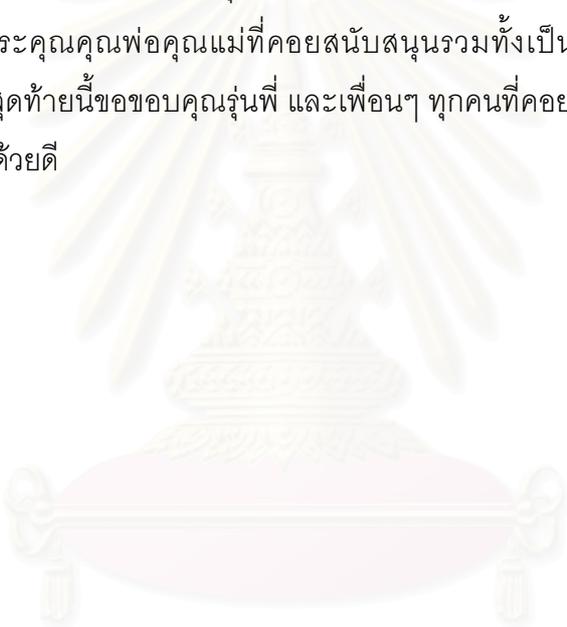
The results show that the short term relationship is direct variation with accruals because in the initial year of auditing. The auditors usually suggest management to record the amortization of assets such as impairment of asset but it is not the earnings management of this study. On the other hand the long term relationship are indirect variation with accruals owing to more client's knowledge can be used to consider to reduce abnormal accruals. Our results suggest that under the current system, increased auditor tenure does not reduce audit and earnings quality.

Department.....Accounting.....Student's signature *Thatsaleya S.*
Field of study.....Accounting.....Advisor's signature *V. Toorman*
Academic year.....2005.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. วรศักดิ์ ทูมมานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่างๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ แก้ไขและตรวจทานจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดุษฎี สงวนวนชาติ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และคุณรุท เขาวนระกวี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำแนะนำในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุพล ดุรงค์วัฒนา และอาจารย์ ดร.เอมอร ใจเก่งกิจ ที่กรุณาให้คำปรึกษาเรื่องการใช้สถิติในงานวิจัย และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้เขียนตั้งแต่การศึกษาระดับต้นจนถึงปัจจุบัน

ขอขอบพระคุณคุณพ่อคุณแม่ที่คอยสนับสนุนรวมทั้งเป็นกำลังใจให้ตลอดเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์ และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณรุ่นพี่ และเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยให้คำปรึกษาจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
วิธีดำเนินการวิจัย	5
ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ส่วนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎี.....	8
1.1 ความหมายของคุณภาพกำไร	8
ส่วนที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 วรรณกรรมที่เกี่ยวกับคุณภาพกำไร.....	12
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า.....	32
2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอิสระควบคุม.....	52
ส่วนที่ 3 การพัฒนาสมมติฐาน.....	55

บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	57
3.1	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	57
3.2	ข้อมูลและตัวแปรที่เกี่ยวข้อง.....	59
3.3	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
3.4	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
3.5	การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	63
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
ส่วนที่ 1	สถิติเชิงพรรณนา.....	65
1.1	กลุ่มความสัมพันธ์ระยะสั้น.....	65
1.2	กลุ่มความสัมพันธ์ระยะยาว.....	70
ส่วนที่ 2	สถิติเชิงอนุมาน.....	76
2.1	การทดสอบสมมติฐานของกลุ่มความสัมพันธ์ระยะสั้น.....	76
2.2	การทดสอบสมมติฐานของกลุ่มความสัมพันธ์ระยะยาว.....	78
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	80
5.1	สรุปผลการวิจัย.....	81
5.2	ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย.....	84
5.3	ข้อจำกัดของงานวิจัย.....	86
5.4	ข้อเสนอแนะ.....	87

	หน้า
รายการอ้างอิง	88
ภาคผนวก.....	91
ภาคผนวก ก. การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอย	92
ภาคผนวก ข. ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการรายงานการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับ ฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์	95
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	97

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
2.1	สรุปสภาพการณ์ และแรงจูงใจที่จะเกิด Earnings management	16
2.2	สรุปประเภท และผลที่กิจการได้รับจากการทำ Creative Accounting	19
3.1	สรุปข้อมูลตัวแปรอิสระและการวัดค่าของตัวแปร.....	61
4.1	แสดงข้อมูลของตัวแปรตาม : รายการคงค้าง.....	65
4.2	แสดงสัดส่วนข้อมูลของตัวแปรตาม : รายการคงค้าง.....	65
4.3	แสดงข้อมูลตัวแปรอิสระ : ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า	66
4.4	แสดงสัดส่วนข้อมูลของตัวแปรอิสระ : ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า.....	66
4.5	แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม : อายุกิจการ	67
4.6	แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม : อายุกิจการ.....	67
4.7	แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม : ขนาดกิจการ.....	68
4.8	แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม : ขนาดกิจการ.....	68
4.9	แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม : กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน	69
4.10	แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม : กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน	69
4.11	แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม : ประเภทผู้สอบบัญชี	70
4.12	แสดงข้อมูลของตัวแปรตาม : รายการคงค้าง.....	70
4.13	แสดงสัดส่วนข้อมูลของตัวแปรตาม : รายการคงค้าง.....	71
4.14	แสดงข้อมูลตัวแปรอิสระ : ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า	71
4.15	แสดงสัดส่วนข้อมูลของตัวแปรอิสระ : ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า.....	72
4.16	แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม : อายุกิจการ	72
4.17	แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม : อายุกิจการ.....	73
4.18	แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม : ขนาดกิจการ.....	73
4.19	แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม : ขนาดกิจการ.....	74
4.20	แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม : กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน	74
4.21	แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม : กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน	75
4.22	แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม : ประเภทผู้สอบบัญชี	75

4.23	แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ แต่ละตัวที่ใช้ในตัวแบบ.....	77
4.24	แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ แต่ละตัวที่ใช้ในตัวแบบ.....	78
4.25	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....	79
ก. 1	ค่า Sig F ของการทดสอบ White Test.....	93
ก. 2	ค่า Durbin – Watson.....	93
ก. 3	ค่า Variance Inflation Factor และ Tolerance ของตัวแปรอิสระ	94

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากประเทศไทยเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 รัฐบาลได้ประกาศใช้นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวทำให้ผู้ประกอบการขาดสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเป็นผลของการกู้ยืมเงินเป็นเงินตราต่างประเทศ ภาระหนี้สินที่เพิ่มขึ้นอีกเท่าตัวจากการเปลี่ยนแปลงของค่าเงินบาท หลายบริษัทในประเทศไทยต้องล้มลงเพราะการลงทุนในกิจการลูก (บริษัทในเครือ) ที่ล้มเหลวเพราะการไม่ได้สะท้อนต้นทุนทางการเงินที่แท้จริงจากเงินกู้ยืมที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ปัญหาเหล่านี้ถูกสะสมมานานก่อนที่รายงานของผู้สอบบัญชีจะรายงานความเสียหายในงวดนั้น ๆ ออกมา ทำให้หลายฝ่ายกล่าวว่าส่วนหนึ่งมาจากการที่มาตรฐานการบัญชีไทยไม่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีสากล ทำให้รายงานทางการเงินที่ออกมานั้นไม่สามารถใช้เป็นตัวชี้วัดที่จะส่งสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า เป็นผลให้นักลงทุนตลอดจนสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อประเมินศักยภาพในการทำกำไรผิดไป จนทำการปล่อยสินเชื่อ และระดมทุนทั้งใน และต่างประเทศมากเกินไปเกินกว่าระดับที่เหมาะสม

สุนันท์ (2546) กรณีตัวอย่างในประเทศไทยก็มีคดีความที่ฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายกันกว่า 688 ล้านบาท เมื่อเดือนตุลาคม ปี 2545 คือ กรณีของบริษัทสอบบัญชีของประเทศไทย แห่งหนึ่ง และบริษัทอาร์เธอร์ แอนเดอร์เซน จำกัด เนื่องจากการยืนยัน และรับรองงบการเงินของบริษัทเงินทุนแห่งหนึ่งว่าถูกต้อง (ปัจจุบันปิดกิจการไปเมื่อครั้ง 56 สถาบันการเงินถูกสั่งปิดในปี 2540) ทำให้ผู้ถือหุ้นเกิดความเข้าใจผิดในฐานะที่แท้จริงของบริษัท นอกจากนี้ ยังมีกรณีต่างๆที่คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี (กบช.) ได้เพิกถอนใบอนุญาต เช่น การรับรองงบการเงินจำนวนมากเกิน 300 ราย การรับรองงบการเงินโดยไม่มี การปฏิบัติงานจริง ความผิดพลาดในการตรวจสอบการบันทึกบัญชี และงบการเงิน เป็นต้น

ปัญหาการตกแต่งบัญชี สร้างภาพลวงตา เพื่อให้นักลงทุนหลงผิดเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และบ่อยครั้งผู้ตรวจสอบบัญชีก็ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนรู้เห็น และรับผลประโยชน์ในการปิดบังอำพรางข้อมูลหรือฐานะที่แท้จริงของบริษัททำให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในวิชาชีพการบัญชีของไทย หรือแม้ในประเทศที่ถือว่ามี การบัญชีที่ก้าวหน้าอย่างอเมริกา ก็ยังประสบปัญหา

เรื่องการตกแต่งบัญชี อย่างกรณีของบริษัทเอ็นรอนที่ล้มสลายลงพร้อมกับบริษัทผู้รับสอบบัญชี คือ บริษัทอาร์เธอร์ แอนเดอร์เซน จำกัด ในฐานะที่ร่วมกันกระทำผิดในฐานการตั้งใจตกแต่งตัวเลขทางบัญชี จึงทำให้ผู้สอบบัญชีถูกสงสัยในเรื่องความซื่อสัตย์มาโดยตลอด เนื่องจากบริษัทที่ว่าจ้างแต่ละบริษัทจะมีแรงกดดันต่อการดำเนินงานที่ต้องขยายตัวอย่างต่อเนื่องทุกปี ทั้งผลประกอบการและราคาหุ้น ทำให้บริษัทเริ่มใช้วิธีการตกแต่งบัญชีกันมากขึ้น ซึ่งผู้สอบบัญชีมักถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ทำให้เกิดสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาได้ และหลายครั้งมีการทุ่มเงินให้กับผู้สอบบัญชีเองเพื่อให้งบการเงินออกมาตามที่ฝ่ายบริหารต้องการ จึงทำให้สังคมลดความเชื่อถือในตัวผู้สอบบัญชีลงทุกที

ดังนั้นธุรกิจบัญชีจึงเป็นธุรกิจแรกที่ถูกเรียกร้องให้มีการปฏิรูป อาทิเช่น ให้มีการตั้งคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบ และควบคุมผู้สอบบัญชีอิสระรวมทั้งคุณภาพของการสอบบัญชี และต้องให้มีการทำหน้าที่อย่างเข้มแข็ง การห้ามบริษัทที่รับสอบบัญชีเข้าไปเป็นที่ปรึกษาให้กับลูกค้า เนื่องจากบริษัทส่วนใหญ่จะเป็นทั้งบริษัทที่ปรึกษา และรับสอบบัญชี ซึ่งธุรกิจที่ปรึกษามักจะสร้างรายได้ได้มากกว่าธุรกิจตรวจสอบบัญชี ดังกรณีของบริษัทอาร์เธอร์ แอนเดอร์เซน จำกัด รวมทั้งการเรียกร้องว่าไม่ควรให้ผู้สอบบัญชีคนใดคนหนึ่งตรวจสอบบัญชีบริษัทเดียวกันอย่างต่อเนื่อง เพราะจะกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี

รัฐบาลไทยและองค์กรต่าง ๆ ได้เห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และ ตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) มีมติอนุมัติประกาศกำหนดเกณฑ์ให้บริษัทจดทะเบียนต้องเปลี่ยนตัวผู้สอบบัญชี (auditor rotation) อย่างน้อยทุก 5 รอบปีบัญชี เพื่อให้มั่นใจว่าผู้สอบบัญชีตรวจสอบ และตรวจสอบงบการเงินของบริษัทจดทะเบียน ด้วยความเป็นอิสระ เพื่อรองรับโครงการประเมินเสถียรภาพภาคการเงินของประเทศ โดยสามารถเปลี่ยนใช้ผู้สอบบัญชีที่สังกัดสำนักงานสอบบัญชีเดียวกับผู้สอบบัญชีรายเดิมได้ และหากต้องการกลับมาใช้ผู้สอบบัญชีรายเดิม ต้องเว้นช่วงอย่างน้อย 2 รอบปีบัญชี ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะเริ่มบังคับใช้สำหรับรอบปีบัญชีที่เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2549 เป็นต้นไป แต่ในช่วง 2 ปีแรก นับจากวันที่ประกาศใช้บังคับ ก.ล.ต.อาจพิจารณาผ่อนผันให้บริษัทจดทะเบียนไม่ต้องเปลี่ยนตัวผู้สอบบัญชีได้ หากมีเหตุผลและความจำเป็นตามสมควร โดย ก.ล.ต. จะพิจารณาอย่างเข้มงวด เป็นกรณี ๆ ไป

จากปัญหาทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนขาดความน่าเชื่อถือทำให้นักวิเคราะห์งบการเงินในปัจจุบันให้ความสนใจในการวิเคราะห์ตัวเลขกำไรสุทธิทางบัญชีของแต่ละบริษัท โดย

การวิเคราะห์หาคุณภาพของกำไรที่แท้จริง ต่างจากในอดีตที่มักให้ความสำคัญกับตัวเลขกำไรสุทธิที่แต่ละบริษัทแสดงออกมาเท่านั้น เพราะการลงทุนในกิจการที่มีคุณภาพกำไรสูงย่อมจะมีความเสี่ยงในการลงทุนน้อยกว่ากิจการที่มีคุณภาพกำไรต่ำ

ในประเทศไทยนั้นกฎข้อบังคับในการจัดทำและนำเสนองบการเงินมีลักษณะที่ไม่แตกต่างจากต่างประเทศมากนัก ข้อมูลต่าง ๆ ที่นำเสนอในงบการเงินของไทย จึงมีความใกล้เคียงกับการนำเสนองบการเงินในต่างประเทศ ดังนั้นผู้วิจัยจึงประยุกต์ตัวแบบของ Sloan (1996) ที่มีผู้วิจัยในต่างประเทศใช้การวิเคราะห์คุณภาพกำไร มาใช้ในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้าว่ามีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพกำไรในทิศทางใด โดยเลือกกลุ่มบริษัทวัสดุก่อสร้าง และเครื่องตกแต่ง เนื่องจากเป็นกลุ่มธุรกิจที่ใช้มาตรฐานการบัญชี ซึ่งใช้กับหลายกลุ่มธุรกิจในตลาดหลักทรัพย์ กล่าวคือ ไม่มีข้อกำหนดอื่นหรือมาตรฐานการบัญชีเฉพาะเรื่องมากำหนดวิธีปฏิบัติที่แตกต่างออกไป เช่น กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ สถาบันการเงิน ประกันชีวิต และกลุ่มบริษัทที่กำลังฟื้นฟูกิจการ เป็นต้น อีกทั้งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากพอที่จะใช้วิธีการคำนวณทางสถิติ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์ที่สามารถเชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังเป็นธุรกิจที่กำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง นักลงทุนจึงให้ความสนใจที่จะลงทุนหรือเก็งกำไร จึงอาจใช้ผลการศึกษานี้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์คุณภาพกำไร เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจลงทุนในกลุ่มธุรกิจวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่ง หรือกลุ่มธุรกิจอื่น ที่มีวิธีการทางธุรกิจและมาตรฐานการบัญชีที่ใช้มีแนวทางเดียวกันได้ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้าในกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ในระยะสั้นคือ 1 – 2 ปี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้าในกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ในระยะยาว คือ ตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป
3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพกำไรที่มีอิทธิพลในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้า

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาจะใช้ข้อมูลของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่มบริษัทวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่ง ที่มีรอบระยะเวลาบัญชีตามปีปฏิทิน ตั้งแต่ปี 2537 – 2546 (10 ปี) ซึ่งมีข้อมูลของรายงานทางการเงินและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการศึกษา เปิดเผยอยู่ในแผ่นซีดี – รอม (Integrated – SET Information Management System, I - SIM C.D.) ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 36 บริษัท

สาเหตุที่ต้องใช้ช่วงเวลาย้อนหลังถึง 10 ปี เนื่องจากการพิจารณาถึงระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีจะทำการแบ่งช่วงระยะเวลาออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับระยะเวลาในแต่ละช่วงเวลาความสัมพันธ์ โดยแบ่งตามจำนวนปี ดังนี้ 1 – 2 ปี และ ตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. คุณภาพกำไร หมายถึง กำไรของกิจการที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาสอดคล้องกับการเกิดของกระแสเงินสด ในการวัดคุณภาพกำไรในวิทยานิพนธ์นี้ได้กำหนดให้ใช้ รายการคงค้าง (Accruals) เป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไรในงานวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ กิจการที่มีรายการคงค้างสูงซึ่งหมายถึงมีกำไรที่ไม่สามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดได้จริงในช่วงเวลาเดียวกับการเกิดของกำไรสุทธิ ซึ่งหมายถึงกำไรที่ไม่มีคุณภาพ หรือคุณภาพต่ำ
2. ตลาดหลักทรัพย์ หมายถึง ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. บริษัทจดทะเบียน หมายถึง บริษัทจดทะเบียนตามข้อบังคับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ว่าด้วยหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการรับและเพิกถอนหลักทรัพย์จดทะเบียน
4. ผู้สอบบัญชี หมายถึง ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของบริษัทจดทะเบียน
5. สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) ได้แก่ บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิภาค ไทย สอบบัญชี จำกัด บริษัท ดีลรอยท์ ฟูซ โธมัส ไซยยศ จำกัด บริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮ้าส์ คูเปอร์ส เอเชีย จำกัด และบริษัทสำนักงาน เอ็นส์ที แอนด์ ยัง จำกัด
6. สำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ (Non big 4) ได้แก่ สำนักงานสอบบัญชีอื่น ๆ นอกเหนือจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการทำวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้าของกลุ่มบริษัทวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. เป็นประโยชน์ต่อสภาวิชาชีพบัญชีในการพิจารณาช่วงระยะเวลาที่จะบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี
2. เป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนในการวิเคราะห์คุณภาพกำไร ในการสร้างความเชื่อมั่นในความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีและบริษัทลูกค้า เพื่อใช้ตัดสินใจลงทุนในกลุ่มบริษัทวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่ง หรือเป็นแนวทางในการวิเคราะห์กลุ่มธุรกิจอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน
3. เป็นประโยชน์ต่อนักวิเคราะห์หลักทรัพย์ สำหรับเป็นแนวทางในการวัดคุณภาพกำไร ประกอบกับข้อมูลอื่น ๆ เพื่อให้การวิเคราะห์หลักทรัพย์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

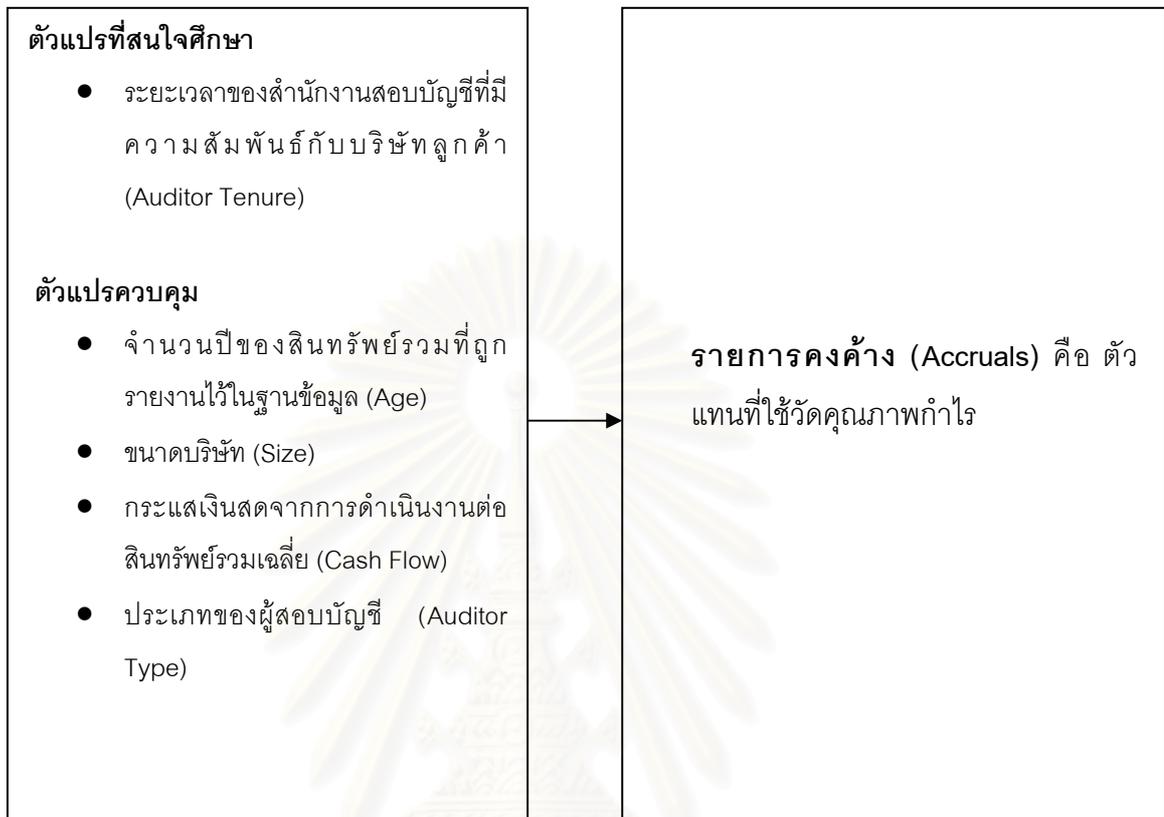
การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษา มาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถสร้างเป็นกรอบแนวคิดได้ดังต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของข้อมูลเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จึงใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย สิ่งพิมพ์ บทความ และตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับข้อมูลที่บรรจุอยู่ในแผ่นซีดี - รอม (Integrated - SET Information Management System, I - SIM C.D.) ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเลือกใช้ข้อมูลเป็นงบการเงินรวมของบริษัทในกลุ่มบริษัทวิสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งตั้งแต่ปี 2537 - 2546

3. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ความถดถอย (Regression) โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression) ในการวิเคราะห์ตามสมการซึ่งมีแบบโครงสร้าง ดังนี้

$$\text{Accruals} = \beta_0 + \beta_1 \text{Tenure} + \beta_2 \text{Age} + \beta_3 \text{Size} + \beta_4 \text{CashFlow} + \beta_5 \text{AuditorType} + E$$

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 จะเป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกเป็นแนวคิดและทฤษฎี ส่วนที่สองเป็นการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งเป็น วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า และส่วนสุดท้ายจะเป็นวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรควบคุมต่าง ๆ โดยส่วนสุดท้ายของบทจะเป็นส่วนของการพัฒนาสมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้

บทที่ 3 กล่าวถึง กล่าวถึงวิธีการดำเนินการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลและตัวแปรที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี และคุณภาพกำไร ในบริษัทลูกค้า และสุดท้ายเป็นส่วนของการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 กล่าวถึง ผลการวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นผลสรุปข้อมูลเชิงพรรณนา ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการทดสอบสมมติฐาน

บทที่ 5 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย ข้อจำกัดการวิจัย และข้อเสนอแนะในการศึกษาต่อในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของบทนี้จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนา
สมมติฐานของการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งแบ่งรายละเอียดออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎี

1.1 ความหมายของคุณภาพกำไร

ส่วนที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไร

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัท
ลูกค้า

2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอิสระควบคุม

ส่วนที่ 3 การพัฒนาสมมติฐาน

ส่วนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎี

1.1 ความหมายของคุณภาพกำไร

นิยามของคำว่าคุณภาพกำไรนั้น อาจแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ
วิเคราะห์ เช่น คุณภาพกำไรอาจวัดจากความมีเสถียรภาพโดยรวมของกำไรที่เกิดขึ้น ผู้วิเคราะห์
บางคนมองคุณภาพกำไรในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างกำไร กับผลตอบแทนของตลาด (Market
returns) หรือขึ้นอยู่กับวิธีการคิดค่าเสื่อมราคาที่กิจการเลือกมาใช้ นอกจากนี้คุณภาพกำไรยัง
หมายถึง ความสามารถของตัวเลขกำไรในอดีต ในการพยากรณ์ถึงความสามารถในการทำกำไรใน
อนาคต (Predictability of earnings) นอกจากนิยามต่าง ๆ ที่ยกมาข้างต้นแล้ว The Financial
Accounting Standard Board (FASB) ยังได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพกำไรไว้ใน FASB's
Discussion Memorandum on "Materiality" ว่ากำไรที่แท้จริง (Real earnings) หรือกำไรที่มี
คุณภาพควรเป็นกำไรที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติหรือเป็นกำไรที่ได้มาจากรายได้ที่เกิดขึ้น

เป็นประจำ รวมทั้งกิจกรรมที่มีนัยสำคัญที่ก่อให้เกิดกำไรได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว และสามารถจะเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดที่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ที่เสื่อมค่าได้

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าคุณภาพกำไร คือ การมองถึงวิธีการทางบัญชีที่แต่ละกิจการเลือกใช้ และแสดงออกมาเป็นรายการต่าง ๆ ในงบการเงิน ว่าสามารถแสดงถึงกำไรได้ใกล้เคียงกับประสิทธิภาพการดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการมากน้อยเพียงใด

เทคนิคในการวิเคราะห์คุณภาพกำไรก็มีหลายเทคนิคด้วยกัน ซึ่งการเลือกใช้เทคนิคใดก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์คุณภาพกำไร ให้สอดคล้องกับมุมมองของนักวิเคราะห์แต่ละคน ในการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกใช้เทคนิคการวัดคุณภาพกำไรของ James N., Linda A. Myers และ Thomas C. Omer (2003) ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้า โดยใช้การวัดจากรายการคงค้าง Jones Model (1991) มีสมมติฐานในการศึกษา คือ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้าที่ยาวนานจะทำให้กำไรมีคุณภาพลดลง หรือว่า ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้าที่ยาวนาน กำไรจะมีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งผลการศึกษาออกมาว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีที่ยาวนาน คุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้าจะสูง และการตรวจสอบบัญชีของกิจการได้นาน ๆ ทำให้รายงานของผู้สอบบัญชีมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหารดียิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ ต้องการศึกษถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้า ซึ่งมีทฤษฎีของ James, Linda และ Thomas (2003) มาสนับสนุน คือ ใช้รายการคงค้าง (Accruals) เป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไร กล่าวคือ

คุณภาพกำไรสูง เมื่อ รายการคงค้างต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากรายการคงค้างของกิจการมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาของการเกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน และ

คุณภาพกำไรต่ำ เมื่อ รายการคงค้างสูง ทั้งนี้เนื่องจากรายการคงค้างของกิจการไม่สัมพันธ์กับช่วงเวลาของการเกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

โดยมีใช้วิธีการวัดรายการคงค้าง 2 วิธี คือ

$$\text{วิธีที่ 1 Current Accruals} = (\Delta \text{Current assets} - \Delta \text{Cash})$$

$$- (\Delta \text{Current liabilities} - \Delta \text{Long term liabilities due within 1 year})$$

และ

$$\text{วิธีที่ 2 Discretionary Accruals} = \text{Accruals} - \beta_0 + \beta_1 \Delta \text{Revenue}$$

$$+ \beta_2 \text{PPE}$$

ในที่นี้จะใช้วิธีที่ 1 เนื่องจากในวิธีที่ 2 เป็นสมการที่คำนึงถึงอัตราการเติบโตของแต่ละอุตสาหกรรม กล่าวคือ ในตัวแปรอิสระ $\beta_1 \Delta \text{Revenue}$ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของอัตราการเติบโตของแต่ละอุตสาหกรรม รวมทั้งผลการศึกษาของ James, Linda, และ Tomas (2003) ทำการเปรียบเทียบผลลัพธ์ของทั้งสองตัวแบบข้างต้นก็พบว่าไม่แตกต่างกันมากนัก จึงใช้การวัดรายการคงค้าง ตามวิธีที่ 1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมเพียงกลุ่มเดียว จึงไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบของความแตกต่างในแต่ละอุตสาหกรรม

สมการโครงสร้างของ James N., Linda A. Myers และ Thomas C. Omer (2003)

$$\text{Accruals} = \beta_0 + \beta_1 \text{Tenure} + \beta_2 \text{Age} + \beta_3 \text{Size} + \beta_4 \text{Industry Growth} + \beta_5 \text{Cash Flow} + \beta_6 \text{Auditor Type} + \beta_7 \text{Industry} + \beta \text{Year} + e$$

ซึ่งได้ประยุกต์ให้เข้ากับลักษณะการศึกษาเนื่องจากการศึกษาของ กลุ่มอุตสาหกรรมกลุ่มเดียว และใช้บริษัทที่มีรอบบัญชีตามปีปฏิทินเท่านั้น จึงตัดตัวแปรอิสระ ที่เป็นตัวแปรควบคุมเกี่ยวกับความแตกต่างของปัจจัยทั้งสองออก จึงได้เป็นสมการโครงสร้างที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้

$$\text{Accruals} = \beta_0 + \beta_1 \text{Tenure} + \beta_2 \text{Age} + \beta_3 \text{Size} + \beta_4 \text{Cash Flow} + \beta_5 \text{Auditor Type} + e$$

$$\begin{aligned} \text{โดย Current Accruals} &= (\Delta \text{Current assets} - \Delta \text{Cash}) \\ &\quad - (\Delta \text{Current liabilities} - \Delta \text{Long term liabilities due within 1 year}) \end{aligned}$$

$$\Delta \text{Current assets} = \text{การเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์หมุนเวียน}$$

$$\Delta \text{Cash} = \text{การเปลี่ยนแปลงของเงินสด และรายการเทียบเท่าเงินสด}$$

$$\Delta \text{Current liabilities} = \text{การเปลี่ยนแปลงของหนี้สินหมุนเวียน}$$

$$\Delta \text{Long term liabilities due within 1 year} = \text{การเปลี่ยนแปลงของหนี้สินระยะยาว ที่ครบกำหนดชำระภายใน 1 ปี}$$

โดยทำการปรับความแตกต่างของขนาดกิจการตามสัดส่วนเทียบกับค่าเฉลี่ยของสินทรัพย์รวม

$$\text{Tenure} = \text{ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า (Auditor Tenure)}$$

$$\text{Age} = \text{จำนวนปีที่เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียน (Age)}$$

$$\text{Size} = \text{ขนาดกิจการ หาโดยใส่ลอการิทึมธรรมชาติ (ฐานสิบ) กับ}$$

ขนาดของสินทรัพย์รวม (Size)

Cash Flow	=	กระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย (Cash Flow)
Auditor Type	=	ประเภทของผู้สอบบัญชี (อยู่ในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับ และไม่อยู่ในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Auditor Type)
E	=	ค่าความคลาดเคลื่อน

Stickney (1996) ให้นิยามของคุณภาพกำไรว่า หมายถึง กระแสเงินสดที่อยู่เบื้องหลังการเกิดกำไร นั่นคือ กำไรของกิจการใดก็ตามที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาสอดคล้องกับการเกิดของกระแสเงินสด จะถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพ เนื่องจากนักวิเคราะห์หามองว่าผู้บริหารอาจตกแต่งกำไรผ่านรายการต่าง ๆ (รายการคงค้าง) ในงบการเงินเพื่อให้ผลกำไรสุทธิทางบัญชีเป็นไปตามที่ผู้บริหารต้องการ เป็นผลให้เกิดรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินสด (Noncash earnings) สูงขึ้น เช่น กำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง กำไรที่เพิ่มขึ้นจากลูกหนี้ที่ยังมิได้รับเงินจริง

Schroeder (1995) ได้ให้นิยามของคุณภาพกำไรว่า หมายถึง ระดับของสหสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชี (Accounting income) กับกำไรในเชิงเศรษฐกิจ (Economic income) ของกิจการ เช่น กิจการชะลอค่าใช้จ่ายที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร (เช่น ค่าโฆษณา) ออกไปในงวดหน้า หรือบัญชีลูกหนี้การค้าที่เติบโตเร็วกว่ายอดขาย แต่เมื่อกิจการจัดทำงบกระแสเงินสด จะต้องทำการกระทบรายการต่าง ๆ ที่มีได้มีการรับหรือจ่ายเงินสดออกไปจริง เช่น การนำรายการลูกหนี้การค้าที่สูงขึ้นกว่ายอดต้นงวด (แสดงว่ายังมีได้มีการรับเงินสดจริง) มาหักออกจากกำไรสุทธิทางบัญชี การนำรายการเจ้าหนี้การค้าที่สูงขึ้นกว่ายอดต้นงวด (แสดงว่ายังมีได้มีการจ่ายเงินจริง) มาบวกกลับกำไรสุทธิทางบัญชี ดังนั้นนักวิเคราะห์จึงมองว่าหากกำไรสุทธิทางบัญชีใกล้เคียงกับกระแสเงินสดจากการดำเนินงานแสดงให้เห็นว่ามีการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้างน้อย และเป็นกำไรที่มีคุณภาพ

ส่วนที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่าสามารถแยกพิจารณาได้ 3 ประเด็นหลักตามประเด็นที่จะศึกษา ซึ่งได้แก่

2.1 วรรณกรรมที่เกี่ยวกับคุณภาพกำไร

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวกับระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัท
ลูกค้า

2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอิสระควบคุม
ซึ่งแต่ละประเด็นมีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไร

วรศักดิ์ ทุมมานนท์ (2543) เขียนหนังสือเกี่ยวกับคุณภาพกำไร โดยทำการรวบรวมบทความและงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับนิยามของคำว่าคุณภาพกำไร และเทคนิคในการวิเคราะห์คุณภาพกำไร ซึ่งสามารถสรุปนิยามของคุณภาพกำไรได้ว่า กำไรที่มีคุณภาพ คือ กำไรที่แสดงให้เห็นถึงมูลค่าของกิจการ หรือ ผลการดำเนินงานของกิจการได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการเลือกนโยบายการบัญชีของรายการต่าง ๆ ที่ประกอบอยู่ในงบการเงินให้เหมาะสมกับลักษณะของธุรกิจ ย่อมหมายความว่าความถี่และความถี่ของกำไรในอนาคตด้วยเช่นกัน เพราะหากตัวเลขกำไรที่ผ่านการตกแต่งผ่านรายการบัญชีต่าง ๆ มากเกินไป ยิ่งทำให้ความสามารถในการพยากรณ์กำไรในอนาคตลดลงด้วย ส่วนเทคนิคในการวิเคราะห์คุณภาพกำไรก็มีอยู่หลายวิธีเช่นกัน เช่น การวิเคราะห์โดยพิจารณาด้านการเงินและการดำเนินงาน การพิจารณาทางด้านอุตสาหกรรม ระดับของการใช้หลักความระมัดระวังในการจัดทำข้อมูลทางบัญชี ความผันผวนและความไม่แน่นอนของตัวเลขกำไร เงินปันผล ความโปร่งใสในหลักการบัญชี การค้นหาสัญญาณเตือนภัย และ การวิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยวิธีการอื่น ๆ ทั้งนี้การให้คำนิยามและเลือกเทคนิคในการวิเคราะห์คุณภาพกำไรนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์คุณภาพกำไรว่าใช้เพื่อประโยชน์ในด้านใด

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้รายการคงค้าง (Accruals) เป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไร ซึ่งมาจากสมมติฐานที่ว่าหากผู้บริหารมีการตกแต่งกำไรจะกระทำผ่านรายการคงค้างต่าง ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปวิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่ใช้เรียกเกี่ยวกับการตกแต่งตัวเลขทางบัญชีไว้ 5 หัวข้อดังนี้

1. Aggressive accounting

หมายถึง การเลือกและนำหลักการบัญชีใดมาใช้ ด้วยความตั้งใจที่จะให้บรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ก็คือการสร้างกำไรของงวดปัจจุบันให้สูงขึ้น โดยไม่คำนึงว่าวิธีทางบัญชีที่เลือกมาปฏิบัตินั้นจะสอดคล้องกับหลักการบัญชีที่ยอมรับโดยทั่วไป

หรือไม่ โดยกิจการจะประยุกต์นโยบายการบัญชีไปเกินกว่าขอบเขต โดยขยายความยืดหยุ่นของหลักการบัญชีที่ยอมรับโดยทั่วไปออกไป

วัตถุประสงค์ของการนำหลักการบัญชีที่ยอมรับโดยทั่วไปมาใช้ในเชิงรุกก็เพื่อแปรเปลี่ยนผลการดำเนินงานและฐานะการเงิน เพื่อสร้างภาพลักษณ์เกี่ยวกับผลการดำเนินงานและฐานะการเงิน ที่ทำให้เกิดการหลงผิด แต่ Aggressive accounting จะยังไม่ถือเป็นการทุจริตจนกว่าจะได้มีการดำเนินการทางกฎหมายแพ่ง อาญา หรือทางการบริหารและได้มีการยืนยันโดยเฉพาะว่ามีการแสดงข้อมูลที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงเพื่อที่จะทำให้ผู้ใช้งบการเงินหลงผิด

2. Earnings management

คือ การปรับแต่งกำไรอย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ความยืดหยุ่นของหลักการบัญชีที่ยอมรับโดยทั่วไป เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายกำไรที่กำหนดไว้บ่อยครั้งที่เป้าหมายนั้นคือ อัตราการเติบโตของกำไรในระยะยาวที่ไม่ใช่ระดับสูงสุดหรือต่ำสุดที่กิจการถือว่าเป็นตัวสะท้อนกระบวนการทางเศรษฐกิจตามปกติ เป้าหมายดังกล่าวอาจกำหนดจาก ฝ่ายบริหาร ตัวเลขพยากรณ์ที่นักวิเคราะห์จัดทำขึ้น จำนวนที่สะท้อนกระแสกำไรที่เกิดขึ้นเป็นประจำ หรือสม่ำเสมอมากขึ้น

Earnings Management มักเป็นการเคลื่อนไปสู่การลด และรักษาระดับกำไรในปีที่รุ่งเรืองเพื่อไปใช้ต่อในปีที่ธุรกิจตกต่ำในปีที่รุ่งเรืองฝ่ายบริหารจะใช้ข้อสมมุติที่ระมัดระวังเกี่ยวกับการประมาณหนี้สงสัยจะสูญประมาณการหนี้สินหรืออายุการใช้งานของสินทรัพย์ถาวรและมูลค่าซาก เพื่อให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น และปรับแต่งกำไรให้ลดลง วิธีการดังกล่าวเรียกว่า “Cookie jar reserves” กล่าวคือ กิจการจะสามารถรักษากำไรไปใช้ต่อในปีที่ตกต่ำซึ่งเป็นปีที่คาดว่าผลประกอบการจะต่ำกว่าเป้าของอัตราการเติบโตในปีที่ตกต่ำ ฝ่ายบริหารอาจลดค่าเผื่อนี้สงสัยจะสูญหรือประมาณการหนี้สินลง หรือยึดอายุการใช้งานของสินทรัพย์หรือเพิ่มมูลค่าซากเพื่อให้ค่าใช้จ่ายลดลง และกำไรสูงขึ้น

จากทั้งหมดที่ยกมา จะเห็นได้ว่า Earnings management อาจเป็นที่รู้จักกันในอีกแง่หนึ่งว่า Income Smoothing เหตุผลคือ Earnings management มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้กระแสกำไรราบเรียบยิ่งขึ้นซึ่งสะท้อนถึงระดับของความไม่แน่นอน และความเสี่ยงที่ลดลงของตัวเลขกำไร โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

2.1 Big Bath หมายถึง การปรับลดมูลค่าสินทรัพย์ลงทั้งจำนวน

(Wholesale write down) และการบันทึกหนี้สินขึ้น เพื่อให้

- งบดุลเสมือนยึดอยู่บนหลักความระมัดระวัง
- กิจกรรมมีค่าใช้จ่ายที่จะเป็นตัวตั้งผลประกอบการ ในงวดอนาคตที่น้อยลง การตัดจำหน่ายสินทรัพย์ออกจากบัญชีงวดนี้จึงเป็นการทำให้งบดุลปราศจากรายการที่น่าสงสัย ทำให้งบดุลตั้งอยู่บนหลักความระมัดระวังมากขึ้น ผลก็คือทำให้กิจกรรมมีค่าใช้จ่ายน้อยลงที่จะมาเป็นตัวจุดผลประกอบการของงวดอนาคต

2.2 ค่าใช้จ่ายกรณีพิเศษ (Special Charges) รายการดังกล่าวจะถูกนำมาใช้การลดระดับค่าใช้จ่ายซึ่งควรจะถือเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินงาน หรือ Special Charges ยังอาจนำมาใช้กรณีที่มีการซื้อกิจการ ณ วันที่ซื้อกิจการ กิจกรรมที่รวมกันมักจะบันทึก Special charge ขึ้นเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการรวมธุรกิจ และเริ่มต้นที่จะบรรลุเป้าหมายจากการรวมธุรกิจ (การผลิต การจัดจำหน่าย การบริหาร) ตามที่ได้คาดการณ์ไว้ ในการบันทึกค่าใช้จ่ายที่ประมาณขึ้น ณ วันที่ซื้อกิจการ กิจกรรมจะบันทึกหนี้สินหรือสำรองต่าง ๆ เพื่อที่รายจ่าย และผลขาดทุนที่เกิดขึ้นจริงในอนาคตจะได้นำมาตัดจากหนี้สินหรือสำรองดังกล่าว เพราะผู้ลงทุนมักไม่สนใจรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อกิจการ แต่มุ่งเน้นไปที่ผลประกอบการหลังการรวมธุรกิจเป็นสำคัญ กิจกรรมอาจใช้ Creative acquisition accounting โดยการทำให้มีรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการซื้อกิจการเป็นจำนวนสูง ๆ และรับรู้เป็นขาดทุนในงวดที่มีการซื้อกิจการทั้งจำนวน ในขณะที่หลักการบัญชีที่ยอมรับโดยทั่วไปให้ทยอยรับรู้ และทยอยตัดจำหน่ายไปตามงวด การบันทึก รายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการรวมธุรกิจให้สูงขึ้น ณ วันที่ซื้อกิจการ จะทำให้ค่าใช้จ่ายในอนาคตลดลง เพราะได้รับรู้ผลขาดทุนไปในงวดที่มีการซื้อกิจการแทนที่จะ ทยอยรับรู้ตามหลักการบัญชีตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น

2.3 รายจ่ายในการวิจัยและพัฒนา (Purchased In-Process-R&D) คือ รายจ่ายในการวิจัยและพัฒนาที่ยังอยู่ระหว่างดำเนินการซึ่งกิจการซื้อมาจาก อีกรายการหนึ่งพร้อมกับการซื้อกิจการประเภทเทคโนโลยี

เมื่อกิจการซื้อกิจการประเภทเทคโนโลยีมา มักจะมีรายจ่ายในการวิจัยและพัฒนาที่ยังอยู่ระหว่างดำเนินการติดมาด้วย ซึ่งราคาที่จ่ายซื้อส่วนหนึ่งจะบันทึกส่วนให้กับรายจ่ายในการวิจัยและพัฒนาที่ยังอยู่ระหว่างดำเนินการอย่างถูกต้อง แต่เนื่องจากกิจการไม่อาจคาดการณ์ได้ว่ามีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่รายจ่ายในการวิจัยและพัฒนาที่ซื้อมานี้จะให้ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในอนาคต กิจการจึง

บันทึกการขายดังกล่าวเป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่เกิดขึ้นทันทีให้ถูกต้องหากราคาขายซื้อที่มีการปันส่วนให้กับรายจ่ายในการวิจัยและพัฒนามากขึ้นเท่าไร ก็จะทำให้จำนวนที่ปันส่วนให้กับค่าความนิยมลดน้อยลง ทำให้ขาดความเสี่ยงที่จะต้องตัดเป็นค่าใช้จ่ายเข้าสู่กำไรในอนาคต โดยค่าความนิยมส่วนหนึ่งถูกรวมอยู่ในรายจ่ายในการวิจัยและพัฒนา และเกิดการคาดการณ์ว่า กิจกรรมน่าจะมีโอกาสเชิงกลยุทธ์ และได้รับผลตอบแทนที่สูงกว่าการจ่ายเป็นค่าความนิยมเพียงอย่างเดียว

2.4 Accounting Errors ในกรณีที่จำนวนเงินในงบการเงินมีการแสดงไว้นอกเหนือขอบเขตของหลักการบัญชีที่ยอมรับโดยทั่วไป อาจเป็นไปได้ที่กิจการจะไม่ได้มีความตั้งใจที่จะทำให้เกิดการหลงผิดในกรณีที่ไม่ได้มีความตั้งใจ ในอันที่จะทำให้เกิดการหลงผิด จำนวนที่แสดงไว้ไม่ถูกต้องจึงถือเป็นแค่เพียงข้อผิดพลาดทางบัญชี

เมื่อพบข้อผิดพลาดดังกล่าว กิจการจะต้องปรับปรุงรายการดังกล่าวเพื่อแก้ไขงบการเงินให้ถูกต้อง โดยการปรับจำนวนเงินของงวดก่อนที่นำมาเปรียบเทียบแม้ว่าการแสดงจำนวนเงินที่ไม่ถูกต้องจะเป็นผลมาจากข้อผิดพลาดและไม่ได้เกิดจากความตั้งใจ แต่รายการปรับปรุงเพื่อแก้ไขงบการเงินให้ถูกต้องสามารถส่งผลกระทบต่อมหาคา

ความคาดหวังเกี่ยวกับศักยภาพในการทำกำไรที่ตั้งอยู่บนจำนวนเงินที่ผิดพลาดที่รายงานไปในงวดก่อน เป็นการคิดในทางบวกเกินขอบเขต ทำให้ต้องปรับลดความคาดหวังเกี่ยวกับศักยภาพในการทำกำไรใหม่

2.5 Creative classification within F/S คือ วิธีการนำเสนอจำนวนเงินในงบการเงินเกินกว่าวิธีการที่กิจการนำมาใช้ในการบันทึกการขายการโดยกิจการพยายามจะนำเสนอศักยภาพในการทำกำไรที่สูงขึ้น มักจะจำแนกกำไรที่ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำ ในลักษณะที่ทำให้ดูเหมือนว่ารายการนั้นเกิดขึ้นเป็นประจำ โดยจำแนกค่าใช้จ่าย/ขาดทุนที่สามารถคาดการณ์ได้อย่างสมเหตุสมผลว่าเกิดขึ้นอีกเป็นรายการที่ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำ ตัวอย่างเช่น แสดงกำไรจากการขายที่ดินที่ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำเป็นรายได้อื่นในงบกำไรขาดทุน การหักลบกำไรที่ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำกับค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร ซึ่งเป็นรายการที่เกิดขึ้นเป็นประจำเพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ว่า ค่าใช้จ่ายที่เกิดเป็นประจำ มีจำนวนลดลง

ตารางที่ 2.1 สรุปสภาวะการณ์ และแรงจูงใจที่จะเกิด Earnings management

สภาวะการณ์	แรงจูงใจ
ผลประกอบการค่อนข้างจะเลวร้ายกว่าพยากรณ์ผลประกอบการที่ตลาดคาดการณ์ไว้	ที่จะหลีกเลี่ยงการลดของราคาหุ้นอย่างรุนแรง
กิจการกำลังเตรียมตัวทำ IPO หุ้น	ที่จะนำเสนอภาพผลประกอบการที่เป็นไปได้ที่ดีที่สุด เพื่อที่จะทำให้ระดับของราคาหุ้นที่ออกขายสูงที่สุด
ผลประกอบการสูงกว่าระดับต่ำสุดที่จะได้รับผลตอบแทนเป็นสิ่งจูงใจเพียงเล็กน้อยหรือใกล้จะเกินกว่าระดับสูงสุดที่จะได้รับผลตอบแทนซึ่งหากสูงไปกว่านั้น ก็จะไม่ได้รับผลตอบแทนเพิ่มเติม	ที่จะทำให้ผลประกอบการอยู่ในระดับต่ำสุดและสูงสุดเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด
กิจการตกเป็นเป้าหมาย ที่เป็นไปได้สำหรับการดำเนินกิจกรรมทางการเงิน ในทางลบอันเป็นผลมาจากขนาดหรือการเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรม หรือสองอย่าง	ที่จะลดต้นทุนทางการเงินอันเกิดจากขนาด หรือการเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรม โดยหลีกเลี่ยงการแสดงระดับกำไรที่สูงเกินไป
กิจการใกล้จะละเมิดข้อตกลงทางการเงินที่ผูกติดกับผลประกอบการภายใต้สัญญากู้ยืมเงินหรือการให้สินเชื่อ	ที่จะหลีกเลี่ยงผลกระทบทางลบที่เป็นไปได้ ของการฝ่าฝืนข้อตกลง ตัวอย่างเช่น การเพิ่มอัตราดอกเบี้ย การกำหนดให้ยื่นหลักทรัพย์เพิ่มเติม การเรียกคืนเงินกู้ทันที
ผลประกอบการค่อนข้างที่จะสูง หรือต่ำกว่าแนวโน้มผลประกอบการในระยะยาว ที่ฝ่ายบริหารมุ่งหวังที่จะให้เกิดขึ้นเป็นประจำ	ที่จะหลีกเลี่ยงการตอบสนองของตลาด ในทางลบต่อผลประกอบการที่หลุดออกนอกแนวโน้มชั่วคราว
ความผันผวนของผลประกอบการอันเกิดจากหลาย ๆ รายการที่ไม่ได้เกิดขึ้นประจำ	ที่จะลดความผันผวนของผลประกอบการ เพื่อให้ไม่สามารถประเมินผลร้ายทางด้านมูลค่าหุ้นอันเกิดจากระดับของความเสี่ยงที่สูงขึ้นที่ตลาดสัมผัสได้
การเปลี่ยนแปลงในฝ่ายบริหารระดับสูงเกิดขึ้น	ที่จะตัดจำหน่ายรายการเป็นปริมาณมหาศาลทันที ที่ฝ่ายบริหารชุดใหม่เริ่มเข้าบริหารงานเพื่อบรรเทาผลกระทบในอนาคตที่จะเกิดจากรายการตัดจำหน่ายดังกล่าว และโยนความผิดให้กับฝ่ายบริหารชุดเดิมที่ออกไป
มีการตั้งผลขาดทุนจำนวนมากที่เกิดจากการปรับโครงสร้างองค์กรและรายจ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นรายการรอดบัญชีในอดีต	ที่จะโอนรายจ่ายรายการตัดบัญชีส่วนที่แสดงไว้สูงเกินกว่าความเป็นจริงออกเพื่อให้บรรลุเป้าหมายกำไรในงวดบัญชีต่อไป มา

3. Income Smoothing

คือ รูปแบบหนึ่งของ Earnings Management ที่ทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะจัดระดับสูงสุด/ต่ำสุด ออกจากอนุกรมของตัวเลขกำไรปกติ ซึ่งรวมถึงขั้นตอนในการลดและรักษาระดับกำไรในปีที่รุ่งเรืองไว้ใช้ต่อไปปีที่ธุรกิจตกต่ำ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

3.1 Real Income Smoothing

การจัดการกำไรของกิจการโดยการก่อให้เกิดรายการ หรือชะลอไม่ให้เกิดรายการนั้น ๆ ขึ้น โดยที่ผู้บริหารได้มีการพิจารณามาก่อนหน้าถึงผลกระทบของรายการนั้น ๆ ที่มีต่อผลการดำเนินงานของกิจการ

Real smoothing จึงมีตั้งแต่การกำหนด

- ช่วงเวลา (Timing)
- จำนวนเงิน (Amount) ไปจนถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ (Intent) ของรายการที่เข้าไปทำ

รูปแบบของ Real smoothing แบ่งออกได้ดังนี้

- การเกลี่ยรายการทางด้านค่าขาย (Sales related) และ
- การเกลี่ยรายการทางด้านค่าใช้จ่าย (Expense related)

3.2 Artificial smoothing

หมายถึง การจัดการกำไรโดยการนำวิธีปฏิบัติทางบัญชี ที่ทำให้กิจการชะลอการรับรู้รายจ่าย (โดยการตั้งรายจ่ายเป็นต้นทุนสินทรัพย์ - Capitalization หรือโดยการตัดเป็นค่าใช้จ่ายประจำงวด) และ /หรือชะลอการรับรู้รายได้จากงวดบัญชีหนึ่งมาใช้ กล่าวคือรายการทางธุรกิจได้เกิดขึ้นแล้ว อยู่ที่ยุติการบริหารจะกำหนดว่ารายการนั้น ๆ ควรจะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของกิจการออกไปอีกกี่งวดบัญชีหน้า เป็นเรื่องของผู้บริหารใช้ดุลยพินิจที่มีอยู่ในการกำหนดระยะเวลาในการรับรู้ค่าใช้จ่าย (Discretionary accruals) ซึ่งอาจไม่เกี่ยวกับการทุจริต การปลอมแปลงเอกสาร หรือการทำลายระบบการควบคุมภายในแต่อย่างใด

3.3 Classificatory smoothing

หมายถึง การจัดการรายการบางรายการในงบกำไรขาดทุน โดยการตัดสินใจของผู้บริหารว่าจะจัดจำแนกรายการนั้น ๆ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการคำนวณกำไรจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (Income from continuing operations) หรือเป็นส่วนหนึ่งของรายการพิเศษ (Extraordinary income)

โดยมีข้อสมมุติว่า ผู้ใช้งบการเงินไม่ให้ความสำคัญใด ๆ กับรายการที่ไม่เกิดขึ้นบ่อย หรือรายการพิเศษ แต่ให้ความสำคัญกับกำไรจากการดำเนินงานตามปกติ (Bottom line) เป็นพิเศษ และการจัดประเภทรายการใดรายการหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรายการระหว่างกันในงบกำไรขาดทุน จะแสดงเป็นส่วนหนึ่งของการคำนวณกำไรปกติจากการดำเนินงาน หรือรายการพิเศษ ซึ่งช่วยให้กำไรของกิจการเป็นไปตามแนวโน้มที่ผู้บริหารต้องการ

4. Fraudulent Financial Reporting

คือ การแสดงจำนวนเงิน หรือการเปิดเผยข้อมูลที่ไม่ตรงกับความจริง หรือการละเว้นจำนวนเงิน หรือการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินเพื่อทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผิด ซึ่งตามกฎหมายแพ่งอาญา หรือทางกฏการบริหารแล้วถือว่าเป็นการทุจริต มักใช้คำว่า "Accounting Irregularities" ในบางกรณี แตกต่างกันตรงมีคำว่าทุจริต และต้องมีการแสดงให้เห็นว่าทำให้ผู้ใช้งบการเงิน ใช้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงอย่างเป็นทางการสำคัญและอย่างจงใจให้ผู้ใช้งบการเงินนั้นได้รับความเสียหาย

การระบุขอบเขตที่มากกว่า Aggressive Accounting แล้วจะอาจเป็นเรื่องของการทุจริตซึ่งเป็นเรื่องที่ยาก เพราะการนำหลักการบัญชีมาประยุกต์ใช้ในเชิงรุก ต่อมาอาจกลายเป็น Fraudulent Financial Reporting ก็ได้ หากใช้อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ๆ จนจำนวนเงินที่เกี่ยวข้องเป็นสาระสำคัญ จนถึงขอบเขตที่จะกลายเป็นการทุจริต คือ กิจการนำนโยบายการบัญชีเชิงรุกมาใช้ในระดับใด และจุดมุ่งหมายของฝ่ายบริหารในการนำนโยบายการบัญชชีเชิงรุกนั้นมาใช้ ดังนั้น Fraudulent Financial Reporting จึงสื่อความหมายไปในทางล่อลวง ให้ผู้ใช้งบการเงินหลงผิดมากกว่าการบัญชีที่นำมาประยุกต์ใช้ในเชิงรุก

5. Creative Accounting

ขอบเขตของการทำ Creative Accounting อาจแบ่งได้ 3 ระดับดังนี้

ระดับที่ 1 ความพยายามในการนำเสนอภาพที่ถูกต้องตามควร (True and fair view)

ระดับที่ 2 การจัดหาเงินนอกงบดุลที่ผิดปกติ (Off Balance sheet financing)

ระดับที่ 3 การตกแต่งข้อมูลทางการเงิน (Window Dressing)

คำนิยามของ Creative accounting อาจกล่าวได้ดังนี้

1. กระบวนการปรับแต่งตัวเลขทางบัญชีโดยอาศัยวิธีที่ให้เลือกปฏิบัติทางการบัญชีที่มีอยู่ และทางเลือกต่าง ๆ ในการวัด และเปิดเผยข้อมูลเพื่อปรับเปลี่ยนงบการเงินจากสิ่งที่แสดงฐานะที่แท้จริงให้เป็นไปตามสิ่งที่คุณจัดทำงานการเงินต้องการ

2. กระบวนการการสร้างรายการค้าขึ้นเพื่อก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางบัญชีที่ต้องการ แทนที่จะเป็นการรายงานรายการค้าในลักษณะที่เป็นกลาง และตั้งอยู่บนหลักความสม่ำเสมอ

กล่าวโดยรวม Creative Accounting คือ ขั้นตอนใด ๆ หรือทั้งหมดที่นำมาใช้ ในตกแต่งตัวเลขทางการเงิน ซึ่งรวมถึง การเลือก และการนำหลักการบัญชีเชิงรุกมาประยุกต์ทั้งภายใน และนอกเหนือขอบเขตของหลักการบัญชีที่ยอมรับโดยทั่วไป การรายงานทางการเงินที่มีลักษณะเป็นการทุจริต ซึ่งเป็นการก้าวไปสู่ Earnings management หรือ Income smoothing

ตารางที่ 2.2 สรุปประเภท และผลที่กิจการได้รับจากการทำ Creative Accounting

ประเภท	ผลที่ได้รับ
ผลกระทบทางด้านราคาหุ้น (Share price effects)	ราคาหุ้นที่สูงขึ้น
	ความผันผวนของราคาหุ้นที่ลดลง
	มูลค่ากิจการที่เพิ่มขึ้น
	ต้นทุนเงินทุนที่มาจากผู้ถือหุ้นที่ลดลง
	มูลค่าของ Stock options ที่เพิ่มขึ้น
ผลกระทบทางด้านต้นทุนการกู้ยืม (Borrowing cost effects)	คุณภาพสินเชื่อที่ดีขึ้น
	การจัดอันดับความน่าเชื่อถือของตราสารหนี้ที่สูงขึ้น
	ต้นทุนการกู้ยืมที่ต่ำลง
	ข้อตกลงทางการเงินที่เข้มงวดน้อยลง
ผลกระทบทางด้านแผนการ (Bonus plan effects)	โบนัสที่ผูกติดกับกำไรที่เพิ่มขึ้น
ผลกระทบทางด้านต้นทุนทางการเมือง (Political cost effects)	กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ลดลง
	การหลีกเลี่ยงภาษีที่สูงขึ้น

ภาคสุนาท จิตมันชัยธรรม (2545) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไร กับผลตอบแทนจากการลงทุนในหุ้นสามัญ รวมถึงองค์ประกอบของคุณภาพกำไรที่มีอิทธิพลในการอธิบายความสัมพันธ์ดังกล่าวโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 214 บริษัท ระหว่างปี 2540 - 2544 โดยผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับผลตอบแทนของหุ้น ทั้งวิธีจัดกลุ่มหุ้น และการทดสอบสมการถดถอยภาคตัดขวาง โดยใช้การเปลี่ยนแปลงของมูลค่ารายการพึงรับพึงจ่ายเป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไร สามารถสรุปผลในเบื้องต้นได้ว่า คุณภาพกำไรกับผลตอบแทนและผลตอบแทนเกินปกติจากการลงทุนในหุ้นสามัญไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อทำการศึกษาโดยใช้สมการถดถอยภาคตัดขวางพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลในการอธิบายความสัมพันธ์ของผลตอบแทนและผลตอบแทนเกินปกติจากการลงทุนในหุ้นสามัญ ในช่วงเวลาหลังจากที่งบการเงินถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนอย่างทั่วถึง คือ กำไรของกิจการเท่านั้น ขณะที่ตัวแปรอื่นได้แก่การเปลี่ยนแปลงของกำไรไม่สามารถอธิบายผลตอบแทนจากการลงทุนในหุ้นสามัญอย่างมีนัยสำคัญ ปรัชญาการณีนี้อาจอธิบายได้ว่า นักลงทุนให้ความสนใจเพียงกำไรของกิจการซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น และอาจจะไม่ได้สนใจในข้อมูลส่วนอื่นๆ ของงบการเงินที่มีความซับซ้อนมากกว่ากำไรของกิจการที่ปรากฏ ทั้งนี้อาจจะกล่าวได้ว่า ประสิทธิภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยยังอยู่ในระดับต่ำ

James, Linda และThomas (2003) ได้ทำการสำรวจระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชี กับลูกค้านำคุณภาพกำไร โดยรวบรวมกรณีศึกษาเกี่ยวกับการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพกำไรและคุณภาพของงบการเงินโดยทั่วไปที่เป็นสิ่งที่ทั้งรัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติให้ความสนใจ รวมทั้งมีการอภิปรายอย่างแพร่หลายกันในกลุ่มผู้ใช้งบการเงิน ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติเสนอให้มีการจำกัดระยะเวลาสูงสุดที่ผู้สอบบัญชีจะทำการสอบบัญชีในกิจการใด ๆ ได้ ซึ่งมาจากความเชื่อที่ว่า การสอบบัญชีในกิจการใดที่ยาวนาน ผู้สอบบัญชีอาจมีส่วนรู้เห็นในการกระทำผิดเกี่ยวกับการแสดงรายการในงบการเงิน ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้คัดค้านการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเช่นกัน

โดยการศึกษาของ James และคณะ เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรโดยใช้ตัวแบบรายการคงค้างเป็นตัวแทนในการวัดความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับระยะเวลาในการสอบบัญชี โดยมีแนวคิดว่าคุณภาพกำไรนั้นสามารถส่งเสริมคุณภาพการสอบบัญชีได้ แต่ไม่มีจุดมุ่งหมายเพื่อกล่าวว่าเรื่องคุณภาพการสอบบัญชีของแต่ละประเทศ หรือการปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป แต่เป็นการอ้างถึงแนวคิดว่าคุณภาพการ

สอบบัญชีที่สูงเกิดจากการบังคับระยะเวลาสูงสุดในการสอบบัญชี เพื่อจะทำให้เป็นมาตรฐานในการแสดงงบการเงิน ในทางตรงข้ามเมื่อคุณภาพการสอบบัญชีต่ำ เกิดจากสมมติฐานว่าไม่มีการบังคับระยะเวลาในการสอบบัญชี และในบางกรณีผู้สอบบัญชีอาจช่วยเหลือผู้บริหารผลักดันอุปสรรคเกี่ยวกับการประยุกต์หลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป

จากการศึกษาการอภิปรายของฝ่ายผู้สนับสนุนการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีนั้น แสดงความเชื่อว่าคุณภาพกำไรที่ต่ำมาจากระยะเวลาในการสอบบัญชีที่ยาวนาน ซึ่งคุณภาพกำไรที่ต่ำอาจทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผิด และทำการลงทุนผิดพลาด นักวิชาชีพบัญชีได้แย้งว่าการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีทำให้ต้นทุนเริ่มแรกในการสอบบัญชีสูงขึ้น และเพิ่มความเสี่ยงในการสอบบัญชีที่ล้มเหลว เพราะว่าผู้สอบบัญชีรายใหม่ จะเชื่อถือเกี่ยวกับประมาณการของลูกค้านามากกว่า และแสดงอยู่ในปีแรก ๆ ของสัญญาจ้างงาน จากประสบการณ์ในอดีตผู้สอบบัญชีสามารถใช้ประโยชน์จากธุรกิจที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งสามารถใช้ความเชี่ยวชาญนั้นทำความเข้าใจธุรกิจ และผู้บริหารมีความไว้วางใจ ผู้บริหารธุรกิจที่ต้องมีการตรวจสอบบัญชียังคงคัดค้านการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี เพราะว่าการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีนั้นใช้ต้นทุนที่สูงมาก ผู้บริหารเหล่านี้เชื่อว่าผู้สอบบัญชีสามารถเข้าใจธุรกิจที่มีลักษณะเฉพาะจากประสบการณ์การตรวจสอบในอดีต และผู้บริหารยังมีความกังวลอยู่ว่าผู้สอบบัญชีรายใหม่ที่เข้ามาจำเป็นต้องมีความชำนาญในธุรกิจ หรือต้องพยายามอย่างมากที่จะทำความเข้าใจกับลูกค้าใหม่ ๆ

นอกจากนี้ยังหาหลักฐานเกี่ยวกับการเรียกร้องของผู้สนับสนุนการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีว่าระบบปัจจุบันนี้มีข้อบกพร่องอย่างไร จึงมีการผลักดันให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีและจากความเชื่อที่ว่าระยะเวลาการสอบบัญชีที่มากขึ้นจะทำให้ผู้สอบบัญชีสูญเสียความเป็นอิสระหรือไม่ มาจากประเด็นหลักในการอภิปราย คือ เรื่องความซื่อสัตย์ รวมทั้งการเรียกร้องของผู้สนับสนุนเกี่ยวกับระบบในปัจจุบันนั้นควรจะมีการตัดสินใจที่กระทำโดยฝ่ายกฎหมาย ส่วนกลางและให้ความสนใจต่อผู้สอบบัญชีและผู้ใช้งบการเงินเป็นหลัก ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาครั้งแรกเพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของผู้สอบบัญชี และคุณภาพกำไร โดยใช้ตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไร คือ รายการคงค้าง โดยมีเป้าหมายของการเสนอกฎหมายคือ การสร้างกำไรให้มีคุณภาพสูง และการเรียกร้องว่าการขยายระยะเวลาในการสอบบัญชีที่มากขึ้นจะช่วยเพิ่มคุณค่าหรือเป็นสิ่งที่ขัดขวางคุณภาพกำไร ซึ่งควรจะมีการศึกษาก่อนที่จะมีกฎข้อบังคับหรือกฎหมายบังคับเรื่องการจำกัดระยะเวลาในการสอบบัญชี โดยใช้รายการคงค้างเป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไร และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการสอบบัญชี และคุณภาพกำไรโดยจะต้องมีความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นล่าช้าอย่างน้อย 5 ปีและทำการทดสอบความ-

สัมพันธ์ระหว่างผลของตัวแบบ สัญลักษณ์ และค่าของทั้ง 2 ตัวแบบที่จะกล่าวถึงต่อไป รวมทั้งระยะเวลาความสัมพันธ์หลังจากควบคุมปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าจะกระทบต่อรายการคงค้าง

โดยหาหลักฐานเกี่ยวกับการเรียกร้องว่าภายใต้ระบบการหมุนเวียนโดยสมัครใจ ในปัจจุบันระยะเวลาในการตรวจสอบที่ถูกละเลยออกไป หลังจากควบคุมอายุกิจการ ขนาดบริษัท การเติบโตของอุตสาหกรรม กระแสเงินสด ประเภทของผู้สอบบัญชี อุตสาหกรรม และปี โดยหาขนาดตัวแบบรายการคงค้างของ Jones (1991) และ Sloan (1996) ว่าทั้งสองตัวแบบจะเสื่อมลงเมื่อระยะเวลาการสอบบัญชีมากขึ้น และหาหลักฐานว่าระยะเวลาการสอบบัญชีที่ยาวนานนั้นมีความสัมพันธ์กับการลดกำไรที่เพิ่มขึ้นจากรายการคงค้างหรือไม่ นั่นคือดูว่าความสัมพันธ์ที่ยาวนาน กับความสามารถของผู้สอบบัญชีในการจำกัดการสร้างสำรองต่าง ๆ ของผู้บริหารในการบริหารกำไรในอนาคต โดยศึกษาสิ่งที่ฝ่ายกฎหมายให้ความสำคัญอย่างมาก นั่นคือการลดลงของกำไรที่มาจากผลกระทบของฝ่ายบริหาร ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมหลักฐานงานวิจัยในอดีต อาจแบ่งได้ ดังนี้

1. ข้อโต้แย้งของผู้สนับสนุนให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

การหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเป็นสิ่งที่ควรมีการบังคับหรือไม่นั้นมีการอภิปรายมากกว่า 40 ปีในสหรัฐอเมริกา ผู้สนับสนุนให้มีการหมุนเวียนกล่าวว่า ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี และคุณภาพการสอบบัญชี จะลดลงเมื่อระยะเวลาในการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น Mautz และ Sharp (1961) กล่าวว่า ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้าที่มากขึ้นนั้นจะทำให้ผู้สอบบัญชีสูญเสียความเป็นอิสระไป เพราะว่าความเที่ยงตรงของผู้สอบบัญชีจะลดลงเมื่อระยะเวลาล่วงเลยไป ต่อมา Matcalf Committee กล่าวว่า “การหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี” โดยนักกฎหมายกล่าวว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี และการลดลงของคุณภาพกำไร ซึ่งอาจกล่าวเป็นนัยได้ว่า การหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเป็นแนวทางที่อาจจะแก้ปัญหานี้ได้ SEC (1994) และ AICPA (1978) กล่าวว่าความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีที่ลดลง นำไปสู่การสนับสนุนให้กิจการเลือกใช้หลักการบัญชีที่ไม่ถูกต้องตามมาตรฐาน หรือต่างไปจากหลักการบัญชีที่ยอมรับโดยทั่วไป ท้ายที่สุดก็จะเกิดความล้มเหลวในการป้องกันการทุจริตผิดพลาดที่เป็นสาระสำคัญ และรายงานงบการเงินผิดพลาด ผู้สนับสนุนโต้แย้งว่าการจำกัดเวลาในการสอบบัญชีเป็นการลดปัญหาเรื่องความเป็นอิสระและคุณภาพการสอบ

บัญชี ดังเช่นคดีของ บริษัทสอบบัญชีเอ็นเดอร์สัน หลายครั้งที่กฎหมายได้บรรจุ การนำเสนอเรื่องการจำกัดระยะเวลาการสอบบัญชี และการหมุนเวียนผู้สอบ บัญชี ว่าสามารถจะปรับปรุงรายงานทางการเงิน และปกป้องผู้ลงทุนไม่ให้เข้าใจ ผิดได้

2. ข้อโต้แย้งของผู้คัดค้านการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

ผู้คัดค้านการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีกล่าวไปในทางเดียวกันว่า ต้นทุนการ สอบบัญชีที่สูงขึ้นนั้นมีความเป็นไปได้ที่จะเพิ่มความล้มเหลวในการสอบบัญชี จากผลของการเรียกร้องให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี ผู้สอบบัญชีใหม่โต้แย้งว่า การขาดแคลนความรู้ความสามารถเฉพาะด้านเกี่ยวกับความเสี่ยงในแต่ธุรกิจ ซึ่ง ผลที่ตามมาคือความล้มเหลวในการตรวจสอบอาจสูงขึ้น ข้อโต้แย้งนี้มีสิ่งที่ย้ำบอก จากการวิจัยในอดีตว่าสัดส่วนของการสอบบัญชีที่ล้มเหลวนั้นมักเกิดขึ้นในปี - แรก ๆ ที่รับลูกค้าสอบบัญชีรวมทั้งความเสี่ยงในการฟ้องร้องผู้สอบบัญชีก็มักเกิด- ขึ้นในปีแรก ๆ ของการสัญญาจ้างงาน หลักฐานต่อมา เกี่ยวกับระยะเวลาในการ สอบบัญชีและคุณภาพการสอบบัญชีที่กำหนดโดย AICPA มีการวิเคราะห์ 406 กรณีของการกล่าวหาเรื่องการตรวจสอบที่ล้มเหลวระหว่างปี 1979 - 1991 มี ข้อสรุปการสอบบัญชีที่ล้มเหลวนั้นเกิดขึ้นจาก 3 ช่วงเวลาคือ เมื่อมีการ ปฏิบัติงานปีแรก ปีที่สอง และหลังจาก 5 ปีผ่านไป สุดท้าย นักวิชาชีพบัญชีโต้แย้ง ว่าลักษณะเฉพาะที่ไม่แน่นอนของลูกค้าที่เพิ่มขึ้นนั้น อาจเพิ่มความล้มเหลวใน การตรวจสอบปีแรก ๆ

3. เกณฑ์คงค้าง และ คุณภาพการสอบบัญชี

การศึกษานี้ไม่ได้กล่าวถึงคุณภาพการสอบบัญชีที่เกิดจากการตรวจสอบ โดยสำนักงานที่ต่างกัน อย่างไรก็ตามก็ตีความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการสอบ บัญชี และคุณภาพการสอบบัญชีเป็นสิ่งที่สาธารณชนให้ความสนใจโดยใช้ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรและคุณภาพการสอบบัญชี โดยเน้นศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการสอบบัญชีกับคุณภาพการสอบบัญชี ใน กรณีรุนแรงเกี่ยวกับความล้มเหลวในการตรวจสอบเป็นเรื่องที่สำคัญ

ผลการศึกษาพบว่าระดับของรายการคงค้างสูงมีความสัมพันธ์ในทิศทาง เดียวกับการคดีฟ้องร้องผู้สอบบัญชี ในประเด็นเกี่ยวกับการรับรองแสดงความเห็น

ความล้มเหลวในการตรวจสอบ และการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ขณะที่ระดับรายการคงค้างที่ต่ำมีความสัมพันธ์กับความระมัดระวังที่ดีในการสอบบัญชี ซึ่งอาจอธิบายได้ว่ามีคุณภาพการสอบบัญชีสูง

สมมติฐานของคุณภาพการสอบบัญชีในการศึกษารั้งนี้ คือ รายงานที่เสนอแก่ผู้บริหารนั้นมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจมากกว่าขอบเขตของงานสอบบัญชีเล็กน้อยเพียงใด และใช้ระดับของรายการคงค้างเพื่อระบุว่ามีการรายงานที่เกินขอบเขตเท่าใด

การวัดค่าโดยใช้รายการคงค้างนั้นถูกใช้ในการศึกษาทางด้านบัญชีจำนวนมาก เช่น การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการตกแต่งกำไรและพฤติกรรมของรายการคงค้าง รวมทั้งคุณภาพการสอบบัญชีกับพฤติกรรมรายการคงค้างเช่นกัน ในการศึกษาเริ่มแรกนั้นจะใช้การเปลี่ยนแปลงในรายการคงค้างรวมเป็นตัววัดระดับความระมัดระวังของผู้บริหาร ต่อมาได้ถูกประยุกต์ และสร้างตัวแบบใหม่โดยใช้ Jones Model (1991) เกิดจากแนวคิดที่ว่ารายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร (ประมาณโดยผลต่างของตัวแบบ) เป็นตัวแทนในการวัดระดับการบริหารกำไรของผู้บริหาร และถูกนำมาใช้ในการศึกษาเรื่องคุณภาพกำไรว่าสิ่งนี้คือสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อประเด็นคุณภาพการสอบบัญชี โดยการหาข้อมูลว่ารายการคงค้างที่เกินปกติ หรือ คุณภาพกำไรที่ลดลงเกิดจากรายการคงค้างที่สูงเกินปกติ

จากการทบทวนวรรณกรรมในอดีตและการวิเคราะห์เกี่ยวกับการวัดรายการคงค้าง โดยทั่วไปจะพิจารณาจากการแสดงรายการคงค้างในงบการเงิน ทั้งรายการคงค้างที่เกิดจากผู้บริหาร และรายการคงค้างหมุนเวียน โดยไม่ได้ศึกษาเพียงเฉพาะการวัดค่าเบื้องต้นจากรายการคงค้างเท่านั้นแต่ยังตั้งสมมติฐานเพื่อการทดสอบ คือ ศึกษาทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการสอบบัญชี และลักษณะของรายการคงค้าง เป็นสิ่งสำคัญเพราะว่าผู้สอบบัญชีสามารถจะบังคับกำไรโดยการลดหรือเพิ่มรายการคงค้าง และระยะเวลาในการสอบบัญชีจะส่งผลกระทบต่อผลการบังคับบัญชานี้แตกต่างกัน โดยใช้การประเมินค่าสหสัมพันธ์ในการทดสอบ

โดยมีสมมติฐานเพื่อการทดสอบความสัมพันธ์ ดังนี้

H1 ผู้สนับสนุน - คุณภาพกำไรกับระยะเวลาที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือ เมื่อระยะเวลาการสอบบัญชีสูงขึ้นผู้สอบบัญชีจะไม่สามารถมีอำนาจในการลดหรือขจัดรายการคงค้างที่ไม่เหมาะสมของกิจการออกไปได้ นั่นหมายถึงกำไรที่มีคุณภาพที่ต่ำเพราะยังรายการคงค้างสูงขึ้นไปได้อาไรถึงว่าช่วงเวลาการเกิดของกำไรสุทธิกับกระแสเงินสดไม่สอดคล้องกัน

H2 ผู้คัดค้าน - คุณภาพกำไรกับระยะเวลาที่มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อระยะเวลาการสอบบัญชีสูงขึ้นผู้สอบบัญชีจะสามารถช่วยลดหรือขจัดรายการคงค้างที่ไม่เหมาะสมออกไปได้นั้นหมายถึงกำไรที่มีคุณภาพสูง เพราะยังรายการคงค้างน้อยลงเท่าใดจะทำให้กำไรสุทธิของกิจการเกิดในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับการเกิดกระแสเงินสดมากขึ้นเท่านั้น

โดยมีข้อมูลตัวอย่างขึ้นต้นประกอบด้วยทุกบริษัทตั้งแต่ปี 1988 - 2000 รวมถึงข้อมูลในปี 2001 เพื่อประมาณรายการคงค้าง โดยกำหนดให้มีข้อมูลย้อนหลัง อย่างน้อย 6 ปี เพื่อให้มั่นใจว่าไม่มีรายการคงค้างเกินปกติใดสัมพันธ์กับระยะเวลาในการก่อตั้งกิจการ (จากการศึกษาของ Teoh et al.) การศึกษาจะจำกัดปีที่เริ่มต้นที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ตั้งแต่ปี 1988 เนื่องจากมีการบังคับใช้มาตรฐานงบกระแสเงินสดในปีดังกล่าว

จากนั้นทำการคำนวณระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีโดยนับจำนวนปีที่ยังคงให้บริการของผู้สอบบัญชี และถือว่าการซื้อหรือรวมกิจการเป็นการให้บริการสอบบัญชีอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากว่าความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับระยะเวลาในการสอบบัญชี ในปีแรก ๆ ที่ตรวจสอบความสัมพันธ์จะมีความแตกต่างอย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงตัดกิจการที่มีความสัมพันธ์อย่างต่ำไม่ถึง 5 ปี นั่นคือ ต้องมีความสัมพันธ์ล่าสุดอย่างน้อย 5 ปี จึงเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษา เพราะความสัมพันธ์ในปีแรก และปีที่สองระหว่างลูกค้าและผู้สอบบัญชีนั้นมักเป็นไปในทางบวก เพื่อให้เป็นการเปรียบเทียบกันได้จึงตัดออกจากกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิเคราะห์ใช้ 2 ตัวแบบในการวัดค่ารายการคงค้างดังที่กล่าวถึงในหน้า 9 - 11

ซึ่งได้แสดงผลการศึกษาเป็นสถิติเชิงพรรณนาระหว่าง 3 ช่วงเวลาของความสัมพัทธ์ คือ 1-2 , 3-4, และมากกว่า 4 ปี (เมื่อความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชี

กับลูกค้าล่าสุดอย่างน้อย 5 ปี) โดยให้เหตุผล ประการแรก คือ ร่างของฝ่ายกฎหมายที่บังคับช่วงที่แนะนำให้มีการหมุนเวียน คือ 3 – 5 ปี และมากกว่า 5 ปี ตามหลักการเรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี คือ อิทธิพลของการลดรายงานที่มีการตัดสินใจโดยผู้บริหารกับความลำเอียงของผู้สอบบัญชีในปีแรก ๆ ของความสัมพันธ์ ขณะที่ฝ่ายผู้คัดค้านโต้แย้งว่าหลักการหมุนเวียนผู้สอบบัญชื่อนั้น ทำให้มีความไม่แน่นอนนั่นคือความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในปีแรก ๆ ของการตรวจสอบจึงทำการศึกษากลุ่มที่มีความสัมพันธ์ 1-2 ปี เป็นตัวแทนในการศึกษา

กิจการที่มีอัตราการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีสูง ความสัมพันธ์จะมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจากธุรกิจที่ความสัมพันธ์อย่างน้อย 5 ปี (จากกลุ่มตัวอย่าง) โดยกิจการที่อยู่ในปีแรกหรือปีที่สองของสัญญาจ้างสอบบัญชี จะมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม และกระแสเงินสดจากการดำเนินงานโดยเฉลี่ยน้อยอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการรวมกิจการที่มีอัตราการหมุนเวียนสูงไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าการขยายเวลาในการสอบบัญชีมีผลที่ตามมาอย่างไร จึงตัดกิจการที่มีอัตราการหมุนเวียนสูงออกจากการวิเคราะห์

โดยต่อมาเป็นการแสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ดังนี้ การดำรงตำแหน่งต่อเนื่องของผู้สอบบัญชี และรายการคงค้างที่วัดค่าออกมา แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการสอบบัญชีเป็นทิศทางเดียวกับรายการคงค้าง นั่นคือค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐานของรายการหมุนเวียนคงค้างไม่ปรากฏความแตกต่างในปีแรก ๆ หรือปีต่อมาของระยะเวลาความสัมพันธ์

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างที่เกิดจากผู้บริหารและระยะเวลาในการสอบบัญชี มีผลกระทบที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยระหว่างรายการคงค้างหมุนเวียนและ รายการคงค้างที่เกิดโดยผู้บริหารนั่นคือรายการคงค้างทั้งสองจะลดลงเมื่อระยะเวลาในการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าระยะเวลาความสัมพันธ์ที่ยาวนานนั้น ผู้บริหารสามารถบังคับผู้สอบบัญชีได้เกินขอบเขตอำนาจการตัดสินใจในรายงานการสอบบัญชี ดังความเชื่อที่ว่าผู้บริหารสามารถบันทึกรายการคงค้างมากเท่าที่จะทำได้ เมื่อระยะเวลาความสัมพันธ์ในการสอบบัญชียาวนานออกไป แต่ไม่รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีอิทธิพล เพื่อให้มั่นใจว่าระยะเวลาในการสอบบัญชีอาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยอื่น จึงนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องตัวอื่นมาทำการวิเคราะห์

ความสัมพันธ์ต่อไป ซึ่งมีตัวแบบที่ใช้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของผู้สอบบัญชีกับรายการคงค้างดังตัวแบบที่กล่าวถึงในหน้า 11 -13

กล่าวคือในการศึกษานี้ได้ทำการควบคุมตัวแปรในตัวแบบเพราะผลกระทบของตัวแปรดังกล่าวที่อาจมีนอกระยะเวลาในการสอบบัญชีที่มีต่อรายการคงค้าง โดยมีตัวแปรที่ควบคุมดังนี้ อายุของกิจการ เนื่องจากรายการคงค้างจะแตกต่างกันไปตามวงจรของธุรกิจ ขนาด เนื่องจากว่าขนาดธุรกิจที่ใหญ่กว่าอาจมีการบันทึกรายการคงค้างด้วยจำนวนมากกว่า หรือมีความคงที่มากกว่า อัตราการเติบโตของอุตสาหกรรม เพราะการเติบโตในแต่ละอุตสาหกรรมจะสัมพันธ์กับรายการคงค้างในทิศทางเดียวกัน กระแสเงินสดรวมเพราะว่าธุรกิจที่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานสูงมักมีการดำเนินธุรกิจที่ดีกว่าและรายการคงค้างกับกระแสเงินสดมักมีความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงข้ามกัน ประเภทของผู้สอบบัญชี เพราะการวิจัยในอดีตนั้นสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีแนวโน้มที่จะรักษามาตรฐานการปฏิบัติงานและระมัดระวังดูแลจำกัดรายการคงค้างไม่ให้เกินขอบเขตได้ดีกว่า และสุดท้ายอุตสาหกรรม เพราะประเภทของรายการคงค้างจะขึ้นอยู่กับลักษณะของอุตสาหกรรม แต่ขนาดนั้นจะขึ้นอยู่กับปีที่ประกอบกิจการ

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าผู้สอบบัญชีอาจเรียกร่องผู้บริหารให้บันทึกการตัดจำหน่ายสินทรัพย์ การหักค่าเผื่อด้วยค่าให้ถูกต้องในปีแรก ๆ ของการตรวจสอบ ค่าตัดจำหน่ายสินทรัพย์ที่หักนี้จะสร้างให้เกิดรายการคงค้างจำนวนมาก และทำให้มีความสัมพันธ์เป็นทิศทางตรงกันข้ามในปีแรก ๆ แต่การศึกษาครั้งนี้ถือว่ารายการดังกล่าวไม่ใช้การบริหารกำไร ดังนั้นการศึกษานี้จะตัดความสัมพันธ์ปีแรกออกจากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ จากการประมาณตัวแบบที่ 1 ในตัวอย่างที่เหลือทั้งหมดในการศึกษา นั่นคือการขยายระยะเวลาในการสอบบัญชีจะทำให้รายการคงค้างทั้ง 2 ตัวแบบลดลง หรือทำให้คุณภาพการสอบบัญชีสูงขึ้น

อย่างไรก็ดี สิ่งที่ทำให้เกิดการเรียกร่องไม่สามารถดูเพียงค่าของรายการคงค้างทั้ง 2 ตัวแบบ นั่นคือ คุณภาพกำไรอาจลดลงจากความไม่เหมาะสมที่เกิดจากการเพิ่มขึ้น หรือ ลดลงของรายการคงค้าง กำไรที่เพิ่มขึ้นจากรายการคงค้างสามารถนำมาใช้เพิ่มกำไรในปัจจุบันขณะที่การลดลงของกำไรจากรายการคงค้างสามารถทำได้โดยการตั้งสำรองต่าง ๆ ซึ่งเป็นการนำไปสู่การเพิ่มกำไรในอนาคต จึงทำการศึกษาโดยประมาณตัวแบบที่ 1 ใช้สัญลักษณ์ของค่าแต่ละตัวแบบ

รายการคงค้าง ผลการศึกษาที่ได้ชี้ให้เห็นว่าการบังคับระยะเวลาในการสอบบัญชี ทำให้มีทั้งการเพิ่มขึ้นและลดลงของกำไรที่เกิดจากรายการคงค้างนั้นคือค่าสัมประสิทธิ์ของระยะเวลาเป็นลบและอยู่ในระดับที่มีนัยสำคัญสำหรับรายการคงค้างที่เป็นบวก และเป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญสำหรับรายการคงค้างที่เป็นลบ สิ่งนี้คือการทำงานที่ผิดพลาดของผู้สอบบัญชี จากการตัดสินใจโดยผู้บริหารที่ไม่เป็นกลาง นั่นคือ การบังคับให้มีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงในกำไรที่เกิดจากรายการคงค้าง

ต่อมาทำการประมาณค่าตัวแบบ 1 โดยใช้ค่าเบื้องต้นของรายการคงค้าง ได้ว่าค่าสัมประสิทธิ์ของระยะเวลาในการสอบบัญชีโดยใช้รายการคงค้างที่เกิดจากผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ นั่นคือเมื่อระยะเวลาในการตรวจสอบยาวนานขึ้นทำให้รายการคงค้างสูงขึ้นเป็นไปตามแนวคิดของผู้สนับสนุนให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ของระยะเวลาในการสอบบัญชีโดยใช้รายการคงค้างหมุนเวียนเป็นทิศทางตรงข้ามกันแต่เป็นระดับที่ไม่มีนัยสำคัญ กล่าวได้ว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการสอบบัญชีกับระดับของรายการคงค้างหมุนเวียน

ผลการศึกษาครั้งนี้กล่าวได้ว่าระยะเวลาการสอบบัญชีที่ขยายออกเป็นประโยชน์ต่อการบันทึกรายการคงค้างและผู้สอบบัญชีสามารถบังคับทั้งการเพิ่มขึ้น และลดลงของกำไรที่เกิดจากรายการคงค้างได้เมื่อระยะเวลาในการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น

ผลการศึกษาตัวแปรที่ควบคุมในการวิเคราะห์นี้ แสดงให้เห็นว่าอายุ และอัตราการเติบโตของแต่ละอุตสาหกรรม กับรายการคงค้างนั้นมักเป็นไปในทางเดียวกันทั้งรายการคงค้างที่เป็นบวกและลบ ค่าสัมประสิทธิ์ของกระแสเงินสดมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามรายการคงค้างอย่างมีนัยสำคัญส่วนค่าสัมประสิทธิ์ของประเภทผู้สอบบัญชีก็เป็นไปในทางตรงข้ามกับรายการคงค้างจากผู้บริหารแต่เมื่อรวมกับรายการคงค้างหมุนเวียนก็ได้ผลการวิเคราะห์คล้ายกับการวิจัยในอดีตว่าบริษัทสอบบัญชีขนาดใหญ่มักมีความระมัดระวังในการปฏิบัติมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก

ต่อมาทำการวิเคราะห์ตัวแบบที่ 1 อีกครั้งยกเว้นกลุ่มที่อยู่ในช่วงความสัมพันธ์ในปีแรก ๆ เพื่อควบคุม ผลการวิเคราะห์ สรุปผลการศึกษาได้ว่าการเพิ่มขึ้นหรือลดลงในกำไรที่เกิดจากรายการคงค้างไม่ได้สัมพันธ์กับระยะเวลาที่

เพิ่มขึ้นในการสอบบัญชีแต่ผลการวิเคราะห์ที่สำคัญของการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของกำไรจากรายการคงค้างมีอิทธิพลจากกิจการและวิธีปฏิบัติด้านการเงิน

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องความชำนาญในแต่ละอุตสาหกรรม ว่าเป็นสิ่งสำคัญหรือไม่ โดยสมมุติตัวแบบเป็นเครื่องชี้บอกว่าคุณค่าวิชาชีพของนักบัญชีมีผลอย่างไรต่อระยะเวลาในการตรวจสอบเพื่อศึกษาว่าคุณค่าของผู้สอบบัญชีจะลดลงในปีแรก ๆ ของความสัมพันธ์หรือไม่ซึ่งมีผลกับความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาและคุณภาพกำไรโดยนิยามความเชี่ยวชาญในแต่ละอุตสาหกรรมมาจากงานวิจัยในอดีตคือพิจารณาจากส่วนแบ่งตลาดในการให้บริการของแต่ละอุตสาหกรรม ได้ผลการวิเคราะห์ว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีที่มีความชำนาญในแต่ละอุตสาหกรรมกับผู้สอบบัญชีที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น จึงขัดแย้งกับเหตุผลของผู้คัดค้านการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

โดยสรุปผลการวิเคราะห์จากการศึกษานี้พบว่าระบบในปัจจุบันการมีระยะเวลาในการสอบบัญชีที่ยาวนานออกไปไม่ได้ลดคุณภาพการสอบบัญชีหรือคุณภาพกำไรแต่อย่างใด ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงไม่ได้สนับสนุนการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามผลการวิจัยนี้ไม่ได้หมายถึงว่าการบังคับกิจการให้ใช้ผู้สอบบัญชีคนเดิมจะช่วยปรับปรุงคุณภาพการสอบบัญชีหรือคุณภาพกำไรได้ เพราะบางครั้ง การมีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีที่สูงนั้นอาจสามารถช่วยปรับปรุงคุณภาพการสอบบัญชีได้ เนื่องจากลูกค้าสามารถเปลี่ยนไปเป็นผู้สอบบัญชีที่มีประสิทธิภาพมากกว่าตรงกับความต้องการของกิจการ ในกรณีนี้หากลูกค้ายังคงรักษาผู้สอบบัญชีคนเดิมที่ไม่สามารถบริการได้ดีเพียงพอจะทำให้ลดคุณภาพในการสอบบัญชีลง

Sloan (1996) ทำการศึกษาถึงราคาของหลักทรัพย์ว่าสะท้อนมาจากข้อมูลในส่วนประกอบใดของกำไรในปัจจุบัน ได้แก่ รายการคงค้าง และ กระแสเงินสดว่าสามารถใช้อธิบายถึงผลตอบแทนในอนาคตได้หรือไม่ หรือผลตอบแทนในอนาคตมาจากข้อมูลกำไรของปัจจุบันเพียงอย่างเดียว โดยใช้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาด NYSE และ AMEX ในช่วงปี 1962 – 1991 เป็นเวลา 30 ปี โดยทำการวัดผลตอบแทนเทียบกับบริษัทที่อยู่ในกลุ่มขนาดเดียวกัน และ วัดโดยใช้แบบจำลอง CAPM (Capital Asset Pricing Model) ซึ่งผลการศึกษา ออกมาว่า

กำไรที่มีเสถียรภาพขึ้นอยู่กับส่วนประกอบของกำไรในปัจจุบัน ก็คือ กระแสเงินสด และ รายการคงค้าง โดยความมีเสถียรภาพของกำไรจะเพิ่มขึ้นถ้ากำไรที่ได้รับส่วนใหญ่มาจากส่วนของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน เพราะกระแสเงินสดจากการดำเนินงานจะบิดเบือนได้น้อยกว่ากำไรสุทธิ เนื่องจากการทำงบกระแสเงินสดนั้นจะทำการบวกกลับรายการคงค้างต่าง ๆ นั่นคือรายการที่ยังมีได้รับเงินสดเข้ามาจริง เช่น บวกกลับรายการลูกหนี้ที่เพิ่มขึ้น (หมายถึงลูกหนี้ปลายปีมากกว่าต้นปี) ซึ่งถือเป็นรายได้ที่ยังมีได้รับเงินจริง (นั่นคือ ทำให้ลูกหนี้เพิ่มขึ้น) จึงไม่ทำให้กระแสเงินสดจากการดำเนินงานเพิ่มขึ้น แต่ถือเป็นส่วนหนึ่งของกำไรสุทธิ เพราะถือเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นในงวดนั้น ๆ ดังนั้นกระแสเงินสดจากการดำเนินงานจะแสดงให้เห็นถึงตัวเงินที่กิจการสามารถนำมาใช้จ่ายได้จริง แต่นักลงทุนไม่สามารถรับรู้ถึงความแตกต่างนั้นได้ นั่นอาจเป็นเพราะนักลงทุนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจว่างบกระแสเงินสดนั้นจัดทำโดยมีหลักการอย่างไร รวมทั้งวิธีการที่บังคับในการแสดงงบกระแสเงินสดแบบทางอ้อม จะนำเสนอว่าหักรายการลูกหนี้เพิ่มขึ้นหรือเจ้าหนี้ลดลง การนำเสนอนี้ผู้ที่ไม่เข้าใจที่มาของรายการบวก และรายการหักที่นำเสนอในงบกระแสเงินสด ก็อาจไม่สนใจที่จะใช้งบกระแสเงินสดเพราะไม่สามารถเข้าใจได้ อีกทั้งการประกาศจ่ายเงินปันผลก็ประกาศจากกำไรสุทธิของกิจการ ไม่ได้ประกาศจากกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มักทำให้ราคาหลักทรัพย์สูงกว่าความเป็นจริง ซึ่งนักวิเคราะห์บางคนเชื่อว่าอัตราส่วนของกระแสเงินสดต่อกำไรสุทธิที่สูงแสดงถึงคุณภาพกำไรที่สูงตามไปด้วย ดังนั้นบริษัทที่มีกำไรสุทธิสูงแต่กระแสเงินสดต่ำ จึงมักมีการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้าง

Steven, Jagan และ Joon (2003) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไร กับ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของผู้สอบบัญชีในแต่ละอุตสาหกรรม โดยการเปรียบเทียบระดับของรายการค้างรับค้างจ่ายที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร ว่ามีระดับความสัมพันธ์กับผลกำไรอย่างไร ในธุรกิจที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีที่เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมนั้น กับธุรกิจที่ไม่ได้รับการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในอุตสาหกรรมนั้น ๆ โดยมีวิธีการเลือกตัวอย่างแบบหลายชั้น คือ การเลือกจากลูกค้ำของสำนักงานตรวจสอบบัญชีในกลุ่ม Big 5 เนื่องจากมีการศึกษาถึงคุณภาพกำไรของกลุ่มลูกค้ำที่ตรวจสอบโดย

Big 5 ได้ผลการวิจัยว่า คุณภาพกำไรกลุ่มลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชี Big 5 นั้นมีคุณภาพกำไรสูงกว่า กลุ่มลูกค้าที่ไม่ได้รับการตรวจโดย Big 5 จึงใช้ตัวอย่างจากลูกค้าในกลุ่ม Big 5 เพื่อเป็นการควบคุมตัวแปรเกี่ยวกับเรื่องชื่อเสียงของสำนักงานตรวจสอบบัญชี และจากการศึกษาพบว่า ธุรกิจที่ได้รับการตรวจสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในแต่ละอุตสาหกรรมนั้น มีคุณภาพกำไรสูงกว่าธุรกิจที่ไม่ได้รับการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

Teoh, Welch และ Wong (1998) ทำการศึกษาถึงผลการดำเนินงาน และผลตอบแทนของหลักทรัพย์ก่อนและหลังการเสนอขายหุ้นเพิ่มทุน โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นบริษัทที่มีการเสนอขายหลักทรัพย์เพิ่มทุน และไม่ได้เสนอขายหลักทรัพย์เพิ่มทุน ที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกัน และมีขนาดกำไรต่อสินทรัพย์ใกล้เคียงกัน การศึกษาพบว่าผลกำไรของกิจการจะเพิ่มสูงขึ้นจนกระทั่งถึงปีที่มีการเสนอขายหลักทรัพย์เพิ่มทุน และจะลดลงในปีหลังจากที่มีการเสนอขายหลักทรัพย์เพิ่มทุน ในขณะที่กระแสเงินสดจากการดำเนินงานนั้น มีลักษณะแตกต่างกับกำไร โดยพบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงาน จะลดลงเรื่อย ๆ จนถึงปีที่มีการเสนอขายหลักทรัพย์เพิ่มทุน และจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากปีที่เสนอขายหลักทรัพย์เพิ่มทุน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการตกแต่งตัวเลขกำไรผ่านรายการคงค้าง ซึ่งมีการแบ่งรายการคงค้างออกเป็น 4 ชนิด คือ รายการที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary accrual) แบ่งเป็นระยะสั้น และระยะยาว และรายการคงค้างหมุนเวียน (Current accrual) กับรายการคงค้างไม่หมุนเวียน (Non current accrual) โดยได้ทำการทดสอบว่ามีการตกแต่งกำไรผ่านรายการคงค้างประเภทใดบ้าง สรุปได้ว่ามีการตกแต่งกำไรผ่าน รายการคงค้างจากฝ่ายบริหารระยะสั้น และผลการดำเนินงานจากกลุ่มบริษัทที่มีรายการคงค้างจากฝ่ายบริหารระยะสั้นสูงที่สุดจะแยกว่า กลุ่มบริษัทที่มีรายการคงค้างประเภทดังกล่าว น้อย

จากงานวิจัยในอดีตจะเห็นว่าคุณภาพกำไร มักถูกวัดจากมูลค่าของรายการคงค้าง และความสัมพันธ์ของกระแสเงินสดกับกำไรสุทธิ กล่าวคือ กิจการใดที่มีมูลค่าของรายการคงค้างน้อยเท่าใด คุณภาพกำไรย่อมสูงขึ้นเท่านั้น หรือ

กิจการใดที่กระแสเงินสดและกำไรสุทธิมีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันมากขึ้นเท่าใดย่อมหมายถึงกำไรที่มีคุณภาพสูงขึ้นเท่านั้นทั้งสองวิธีนี้สามารถใช้วัดคุณภาพของกำไรได้ด้วยกันทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับมุมมอง และวัตถุประสงค์ที่ต้องการวิเคราะห์ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ดังนั้น จึงอาจใช้การวิเคราะห์คุณภาพกำไรเพื่อหาความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นได้อีก ดังเช่นการวิจัยครั้งนี้คือ การหาความสัมพันธ์ของระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้าว่าจะเป็นไปได้ในทิศทางใด

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า

Anthony และ Paul (1999) ได้ทำการรวบรวมข้อมูลรวมทั้งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในปัจจัยต่าง ๆ จากการอธิบายของระดับประเทศเรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี โดยเน้นถึงการศึกษาเพื่อประเมินค่าของการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีที่เหมือนกับการมีกระบวนการที่ซับซ้อนมากขึ้นว่ามีประสิทธิภาพ หรือไม่ ซึ่งเขาได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ง่าย ๆ เกี่ยวกับ ระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชี และคุณภาพในการสอบบัญชี โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. การทดสอบสมมติฐานโดยเน้นถึงการโต้แย้งเรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี
2. การทดสอบเกี่ยวกับแนวความคิดและผลกระทบโดยตรงของการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี
3. การทดสอบเกี่ยวกับความผิดพลาดในการควบคุมของผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชี
4. ศึกษาการประเมินต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

ในการศึกษานี้ได้รวบรวมข้อมูลเรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในประเทศต่าง ๆ เช่น อิสราเอล อิตาลี สเปน และประเทศอื่น ๆ ซึ่งในบางประเทศก็ได้มีการประยุกต์นโยบายเรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีแล้ว รวมทั้งอีกหลายประเทศที่วิชาชีพบัญชีถูกวิพากษ์วิจารณ์ในอังกฤษได้ประยุกต์เรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเพื่อมาแก้ไขปัญหาในเรื่องความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี เช่นเดียวกับในสหรัฐอเมริกาได้มีการร่างข้อบังคับเรื่องนี้ในช่วงปี 1992 - 1994 โดยคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นกฎหมายบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีของบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการโทรคมนาคมเพื่อเป็นการบังคับในเรื่องความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตามยังมีงานวิจัยส่วนหนึ่งที่สนับสนุนและโต้แย้งเรื่องการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีนี้

นอกจากนี้ยังทำการทบทวนประเด็นเรื่องการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในระดับชาติ หลักฐานงานวิจัยที่มีอยู่ รวมทั้งวัตถุประสงค์ของกรอบแนวความคิดต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการสอบบัญชี กับระยะเวลาในการตรวจสอบ โดยมีการระบุและจัดโครงสร้างหลักของความสัมพันธ์ในประเด็นเรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี ซึ่งกรอบแนวคิดนี้อาจพัฒนาเพื่อการศึกษาในอนาคตที่มีเหตุผลอย่างเป็นทางการมากกว่านี้ หรือมีตัวแบบที่สามารถใช้ทดสอบสมมติฐานได้ วัตถุประสงค์ในการศึกษานี้เพื่อศึกษาว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างหลายโครงสร้าง ที่มีความซับซ้อนต่อระยะเวลาในการสอบบัญชี และคุณภาพในการตรวจสอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความแตกต่างในแต่ละประเทศที่เกิดขึ้นโดยอาจแบ่งเป็นประเด็นได้ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

1.1 ผู้สนับสนุนการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

ในการศึกษาประเด็นด้านผู้สนับสนุนการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีพบว่าในหลายปีที่ผ่านมาความล้มเหลวในการสอบบัญชีใหญ่ ๆ ที่เกิดขึ้นมักเกี่ยวข้องกับความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี หรือ ที่ถูกกล่าวหาว่า เกิดความล้มเหลวในการสอบบัญชี นั่นคือ การตรวจสอบที่ไม่สามารถพบความจริง หรือละเว้นความจริงที่มีผลกระทบอย่างเป็นสาระสำคัญต่องบการเงิน ซึ่งมีการกล่าวถึงการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีว่าจะช่วยลดปัญหาเรื่องความเป็นอิสระ เหมือนกับช่วยลดความล้มเหลวในการสอบบัญชีลงด้วย นั่นคือ การป้องกันการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้า ที่อาจกระทบต่อความเป็นอิสระได้ โดยมีการวิจัยที่ผ่านมาของ DeAngelo (1981) Deis และ Girous (1992) O'Keefe และคณะ (1994) Reghunathan และคณะ (1994) ว่าการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชื่อนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความล้มเหลวในการสอบบัญชี โดยเป็นการบังคับให้ลูกค้าประยุกต์หลักการบัญชีที่มีความระมัดระวังมากขึ้น เปิดเผยในงบการเงินอย่างครบถ้วน ลดความกดดันที่ผู้บริหารมีต่อผู้สอบบัญชี โดยมั่นใจได้ว่าบริษัทได้นำเสนอในเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องใช้วิจารณญาณเป็นพิเศษ เช่น เรื่องสินทรัพย์ไม่มีตัวตน ได้อย่างถูกต้อง สุดท้ายผู้สนับสนุนยังกล่าวว่าการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีจะเป็นการส่งเสริมให้มีการแข่งขันกันมากขึ้น

1.2 ผู้ได้แย่งการบังคับการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

จากการศึกษาทางด้านผู้ที่ได้แย่งการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีนั้นมีการโต้แย้งในเรื่องผลประโยชน์กับต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการประยุกต์ในเรื่องดังกล่าว ว่าสิ่งไหนจะมากกว่ากัน มีการกล่าวว่ต้นทุนที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ จากการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในการสร้างความคุ้นเคยในบริษัทลูกค้าเป็นการเพิ่มต้นทุนในการสอบบัญชี ขณะที่ประสิทธิภาพในการสอบบัญชีอาจหายไปกับต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งยังทำให้ผู้สอบบัญชีไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่ลูกค้าของพวกเขาอย่างเช่นระบบบัญชี ความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในแต่ละอุตสาหกรรม คุณค่าเหล่านี้จะถูกทำลายโดยการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

มีการโต้แย้งในประเด็นว่าการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีจะทำให้แสดงงบการเงินของลูกค้าได้ถูกต้องมากขึ้น แต่ว่าความรู้ความสามารถในการเข้าใจธุรกิจของลูกค้า การดำเนินธุรกิจต่าง ๆ รวมทั้งระบบบัญชี จะถูกจำกัดระยะเวลาเหลือเพียงไม่กี่ปีซึ่งมีการศึกษาที่สนับสนุนโดย AICPA ว่าการตรวจสอบที่ล้มเหลวมักเกิดขึ้นบ่อย ๆ ในปีแรก ๆ ของการตรวจสอบเช่นปีแรก หรือ ปีที่สอง การหมุนเวียนผู้สอบบัญชียังทำให้ลูกค้าต้องรับภาระกับต้นทุนที่สูงขึ้นโดยผู้บริหารอาจต้องสูญเสียเวลาในการคัดเลือกผู้สอบบัญชีที่มีอยู่ทั่ว ๆ ไปเพราะลูกค้าั้นยากที่จะประเมินความแตกต่างของคุณภาพการตรวจสอบของสำนักงานต่าง ๆ ทำให้ต้นทุนในการคัดเลือกสูงขึ้น ซึ่งอาจจะมีสิ่งที่ตามมา คือ ค่านายหน้า รวมถึงการลดการแข่งขันในด้านคุณภาพในการตรวจสอบแต่ไปแข่งขันในด้านราคากันมากขึ้น เป็นการสร้างความกดดันต่อผู้สอบบัญชีซึ่งอาจจะเพิ่มความผิดพลาดในการตรวจสอบได้ นอกจากนี้ยังเป็นการบังคับให้ลูกค้ายอมรับคุณภาพการตรวจสอบที่ต่ำลงจากการบริการของผู้สอบบัญชีที่ขาดความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษในแต่ละอุตสาหกรรม

สุดท้ายพบว่าความน่าเชื่อถือในวิชาชีพสอบบัญชีนั้นเป็นปัจจัยสำคัญต่อธุรกิจสอบบัญชี ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี อาจทำโดยกระตุ้นให้มีการรักษาความเที่ยงธรรมสุจริต และความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีในระดับที่สามารถจะป้องกันการเสื่อมเสียชื่อเสียงของพวกเขา รวมทั้งยังคงรักษาผลประโยชน์ของลูกค้าได้ การปฏิบัติของวิชาชีพสอบบัญชี จะมีความเชื่อมั่นได้จากการควบคุมให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐาน เช่น มีการทบทวนงานโดยหุ้นส่วนที่รับผิดชอบงานสอบบัญชี เช่น ให้มีการหมุนเวียนหุ้นส่วนที่ทำการทบทวนงานสอบ

บัญชี มีการตรวจสอบระดับองค์กรระหว่างชาติ การเปิดเผยตามสิ่งที่มีกฎระเบียบภายนอกบังคับซึ่งการควบคุมที่มีอยู่นี้ก็เป็นการควบคุมการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีเช่นกัน

2. ข้ออภิปรายระดับชาติ

2.1 ประเทศที่มีการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

จากการศึกษาพบว่าองค์กรวิชาชีพบัญชีส่วนใหญ่ไม่ได้มีใจยอมรับเรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีที่มีการอภิปรายอย่างต่อเนื่องในประเด็นนี้ไม่น้อยกว่าสี่ประเทศ เช่น ออสเตรเลีย เยอรมัน อังกฤษ และอเมริกา ความล้มเหลวในการสอบบัญชีที่ผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่ยอมรับคือปัญหาเรื่องความเป็นอิสระเป็นปัจจัยหลักและการที่ระยะเวลาถูกกำหนด บางส่วนกล่าวว่าดี

ในเยอรมันมีการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีขึ้นครั้งแรกเมื่อเกิดความล้มเหลวในการตรวจสอบของกลุ่มบริษัทน้ำมันเกี่ยวกับประเด็นเรื่องอนุพันธ์ทางการเงินที่มีการตกลงเรื่องดอกเบี้ยกันใหม่ ประธานผู้ถือหุ้นของบริษัทต่าง ๆ ถูกเรียกร้องให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในทุก ๆ 5 ปี ซึ่งธนาคารแห่งชาติเยอรมันก็เห็นด้วยกับการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในหลาย ๆ บริษัทเช่นกัน รวมทั้งในหลาย ๆ ประเทศผู้ตรวจสอบบัญชีถูกกดดันให้มีการหมุนเวียน

ในระหว่างปี 1980 ผู้สอบบัญชีในอังกฤษนั้นถูกกล่าวหาว่าไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานสอบบัญชี รัฐบาลมีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขปัญหาโดยการให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีแต่เกิดปัญหาว่ามีผู้สอบบัญชีไม่เพียงพอจึงมีการเสนอให้เลื่อนข้อ-บังคับนี้ออกไป ต่อมาในปี 1990 มีการกล่าวถึงเรื่องการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีอีกครั้งหนึ่งจากเรื่องอื้อฉาวที่เกิดขึ้น และเรื่องความต้องการกฎข้อบังคับที่เป็นของวิชาชีพตนเอง โดยมีงานวิจัยที่สนับสนุนให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี ทุก ๆ 5 ปี

ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมารัฐบาลอเมริกาได้รับทราบเรื่องราวเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่ผู้สอบบัญชีควรมีต่อสาธารณชน ความสามารถในการควบคุมผู้สอบบัญชี ซึ่งในช่วงปี 1970 มีความล้มเหลวในการสอบบัญชีหลายครั้งที่น่าไปสู่การฟ้องร้องคดีทางอาญาใหญ่ ๆ ในเรื่องความสามารถในการค้นพบการทุจริตโดยผู้บริหารในการโอนเงินไปต่างประเทศ รวมทั้งการเปิดเผยข้อมูลอย่างเพียงพอ มีการสรุปว่าเกิดขึ้นจากการที่ผู้สอบบัญชีไม่มีความเป็นอิสระเพียงพอ และมีการ

เสนอให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเป็นแนวทางแก้ไข อย่างไรก็ตาม COHEN (1978) และคณะกรรมการอิสระที่จัดตั้งขึ้นโดย AICPA ได้สรุปว่าไม่ควรมีการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเพราะได้ประโยชน์ไม่คุ้มกับต้นทุนที่เสียไป

จากการสอบบัญชีที่ล้มเหลวที่เกิดขึ้นในกลุ่มธุรกิจธนาคารและวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในปี 1980 อเมริกาถูกวิจารณ์อย่างแพร่หลายในฐานะที่มีมาตรฐานการบัญชีที่เป็นของตนเองความขัดแย้งในผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้า นักวิชาชีพบัญชีหลาย ๆ องค์การสนับสนุนให้มีการใช้กฎเกณฑ์รวมทั้งการประยุกต์ให้มีการสอบทานงานเป็นกลุ่ม ๆ อย่างไรก็ตามยังมีผู้สนับสนุนว่าควรให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีขึ้น และยังมีเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้า เช่น ในปี 1991 รัฐบาลอเมริกามีการอภิปรายกับธุรกิจสอบบัญชีขนาดใหญ่ถึงความเป็นไปได้ที่จะให้ธุรกิจธนาคารมีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี ในปี 1993 ตลาดหลักทรัพย์ของอเมริกาได้เสนอให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเป็นแนวทางในการแก้ไขการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพสอบบัญชี เพื่อที่จะดูแลควบคุมตนเอง

2.2 ประสบการณ์เกี่ยวกับการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในระดับชาติ

จากการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ พบว่าในอิตาลีมีการเรียกร้องให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีของบริษัทนอกตลาดหลักทรัพย์ บริษัทประกันภัย อสังหาริมทรัพย์ สิ่งพิมพ์ รัฐวิสาหกิจ และบริษัทเกี่ยวกับผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยกำหนดว่าให้บริษัทเหล่านี้ใช้ผู้สอบบัญชีคนเดิมได้สูงสุดไม่เกิน 3 รอบ และมีแต่ละรอบคือ 3 ปี นั่นคือโดยรวมทั้งหมด 9 ปี โดยมองข้ามเรื่องเกิดการแข่งขันที่สูงกว่าปกติ (การตัดราคาระหว่างสำนักงานสอบบัญชี) เนื่องจากการหมุนเวียนผู้สอบบัญชื่อนั้นทำให้การตรวจสอบมีกระบวนการมากขึ้น และเป็นการลดคุณภาพในการตรวจสอบ รวมทั้งเรื่องข้อจ้อจยังคงมีอย่างต่อเนื่องในอิตาลีนั้นแสดงให้เห็นว่าไม่ประสบความสำเร็จในการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

ในอิสราเอล ที่ประยุกต์การหมุนเวียนผู้สอบบัญชีสำหรับกิจการของรัฐในต้นปี 1970 เพื่อให้สำนักงานบัญชีขนาดเล็กมีงานมากขึ้นในขณะที่ภาคธุรกิจยังไม่มีการบังคับใช้และบริษัทพลังงานขนาดใหญ่ก็ประสบความสำเร็จในการขอเลื่อนการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีไปอย่างไม่มีกำหนด

ในสเปน เมื่อปี 1996 รัฐบาลมีการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีทุก ๆ 3 ปี 6 ปี หรือ 9 ปี เป็นจำนวนปีสูงสุด แต่มีสิ่งที่ไม่เหมือนกับประเทศอื่นที่ได้ประยุกต์การหมุนเวียนผู้สอบบัญชี คือ สเปนไม่ได้ใช้มันเพื่อขจัดปัญหาเรื่องความเป็นอิสระเหมือนกับประเทศอื่น แต่ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยให้สำนักงานขนาดเล็กได้ส่วนแบ่งการตลาดมากขึ้นซึ่งมีการนำมาเป็นหลักฐานว่าการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีอาจไม่จำเป็นกับบางประเทศ

สรุปการศึกษาในประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีว่า การบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีส่วนใหญ่ที่ประสบกับความล้มเหลว แต่เมื่อบริษัทเกิดล้มเหลว ผู้สอบบัญชีมักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีส่วนรู้เห็น หรือขาดความเป็นอิสระ และมีการเรียกร้องให้มีกฎเกณฑ์สำหรับวิชาชีพ แต่ในสเปนกลับใช้การหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเป็นเพียงเครื่องมือในการเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดสำหรับสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กเท่านั้น

การศึกษานี้มีกรอบแนวคิดมาจากงานวิจัยที่มีอยู่บางส่วนที่สนับสนุน บางส่วนก็ได้แย้งการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี แต่ก็ยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดกล่าวว่าจะเกิดประโยชน์จากการบังคับให้หมุนเวียนผู้สอบบัญชี ยิ่งกว่านั้นยังมองข้ามผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในแต่ละประเทศที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างกัน

ฝ่ายที่สนับสนุนการหมุนเวียนได้แย้งว่าความสัมพันธ์ที่ยาวนานจะนำไปสู่การลดคุณภาพในการตรวจสอบ โดยทำการศึกษาระยะเวลาความสัมพันธ์ กับคุณภาพการสอบบัญชีนั้นจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกันหรือไม่ โดยใช้ชั่วโมงการทำงานเป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพการสอบบัญชี พบว่าคุณภาพการตรวจสอบลดลงเมื่อระยะเวลาในการสอบบัญชีเพิ่มขึ้น หรือกล่าวได้ว่ามาตรฐานการตรวจสอบจะต่ำลงเมื่อระยะเวลาในการตรวจสอบยาวนานขึ้น แต่มีงานวิจัยที่แสดงว่าเกิดความล้มเหลวในการตรวจสอบเมื่อเริ่มเป็นปีแรก ๆ หรือหลังจาก 5 ปีขึ้นไป และจากคดีความฟ้องร้องผู้สอบบัญชียังแสดงให้เห็นว่ามีร้อยละ 23 ที่มีระยะเวลาในการสอบบัญชีน้อยกว่า 3 ปี นั่นคือคดีความที่ฟ้องร้องส่วนใหญ่มักเกิดจากความสัมพันธ์ที่มีระยะเวลานาน

สิ่งที่ต้องการศึกษาคือความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชีกับการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับต่าง ๆ เช่น ความเป็นอิสระ หรือการปฏิบัติตามกฎระเบียบของวิชาชีพ และคุณภาพในการสอบบัญชี ซึ่งความสัมพันธ์อย่างง่ายนี้ มีสาเหตุมาจากระยะเวลาในการสอบบัญชีกับความล้มเหลวในการสอบ

บัญชีนั้นมีความสัมพันธ์กันเป็นนัย แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในการสอบบัญชี ซึ่งจะทำการศึกษาโดยใช้ความสัมพันธ์เชิงซ้อนว่ามีความสัมพันธ์กันในทิศทางใด กรอบแนวคิดนี้ยังรวบรวมความหลากหลายขององค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการสอบบัญชี และคุณภาพในการสอบบัญชีเพื่อเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพบัญชีเกี่ยวกับการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

ผู้ที่สนับสนุนให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีกล่าวว่าเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการลดความสัมพันธ์ในการตรวจสอบ โดย DeAngelo (1981) ได้ให้นิยามของคุณภาพการสอบบัญชีว่าความเป็นไปได้ที่ผู้สอบบัญชีจะเกิดความผิดพลาดในการเปิดเผย และรายงานรายการที่มีสาระสำคัญ หรือ การแสดงงบการเงินผิดพลาด หรือ การละเว้นการตรวจสอบระบบบัญชีลูกค้า ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าการเปิดเผยอาจทำให้เกิดสัญญา และอาจขึ้นอยู่กับความสามารถ เทคนิคของผู้สอบบัญชี หรือเกี่ยวกับความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และซื่อสัตย์สุจริต ความขัดแย้งในผลประโยชน์ การศึกษานี้จึงศึกษาถึงความเป็นไปได้ที่จะมีการรายงานผิดพลาดจากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น โดยอ้างอิงตามมาตรฐานการสอบบัญชีของสหรัฐอเมริกาเพื่อให้สามารถใช้อ้างอิงได้กับสาธารณชนทั่วไป Deis and Giroux (1992) ทำการศึกษาคุณภาพการสอบบัญชี โดยมุ่งไปที่การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพเพียงปัจจัยเดียว คือ เรื่องความเป็นอิสระ แต่การหาข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถด้านเทคนิคของผู้สอบบัญชื่อนั้นไม่สามารถทำได้

ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนนั้นก็ไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน Yardley และคณะ (1992) แสดงว่าการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีเป็นการดำเนินถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ค่าธรรมเนียม ต้นทุน และกำไร ความมีประสิทธิภาพ และการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ Reghunanathan และคณะ (1994) ได้แย้งว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจอาจมีอิทธิพลต่อการค้นพบและรายงานของผู้สอบบัญชี กล่าวได้ว่าค่าธรรมเนียมจำนวนมากที่ลูกค้าจ่ายเป็นผลจากการตรวจสอบที่มีความยาก แต่มันอาจเกิดความล้มเหลวในการตรวจสอบก็ได้ ทำให้วิชาชีพบัญชีถูกดูถูก และการตัดสินใจสุดท้ายอาจกระทำโดยลูกค้าซึ่งอาจกระทบต่อการตัดสินใจรายงานของผู้สอบบัญชีได้

ปัจจัยทางเศรษฐกิจยังมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตรวจสอบโดยเฉพาะเรื่องการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ ทั้งผู้สนับสนุนและผู้โต้แย้งการหมุนเวียน

ผู้สอบบัญชีนั้นกล่าวตรงกันว่าอาจมีผลกระทบต่อการแข่งขันที่สูงขึ้น และส่งผลให้ค่าธรรมเนียมสูงขึ้นตามไปด้วย หรืออาจนำไปสู่การตกลงราคาร่วมกัน เพื่อลดการแข่งขัน หรืออีกทางหนึ่งการจำกัดระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี อาจเป็นการสนับสนุนให้มีการแข่งขันเรื่องค่าธรรมเนียมไม่ได้ถ้าลูกค้าไม่สามารถแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างคุณภาพการสอบบัญชีของแต่ละสำนักงานได้ ผู้ที่สนับสนุนการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในอดีตซึ่งใช้การหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเพื่อการแข่งขันทางการตลาด แต่ในสเปนกลับเป็นไปในทางตรงกันข้ามกล่าวคือใช้เพื่อขจัดปัญหาเรื่องความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี

จากประสบการณ์ของการประยุกต์ที่ผ่านมาทำให้เห็นว่าโครงสร้างตลาดของการสอบบัญชีเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึง Elitzur และ Falk (1996) กล่าวว่าปริมาณความต้องการและปริมาณบริการสอบบัญชีที่มีอยู่เป็นสิ่งจำเป็น และอาจเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การวางแผนการตรวจสอบมีคุณภาพ DeAngelo (1981) เชื่อว่าความกดดันด้านการแข่งขันกับปัจจัยทางเศรษฐกิจนำไปสู่การลดคุณภาพในการสอบบัญชี ดังนั้นจุดมุ่งหมายของแนวคิดนี้จึงรวมถึงการนำโครงสร้างทางการตลาดมาพิจารณาด้วย

สรุปแล้วการโต้แย้งนั้นคือ การนำเรื่องความสามารถของผู้สอบบัญชีและการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ ว่าอาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ ส่วนโครงสร้างทางการตลาดยังมีผลกับการปฏิบัติงานสอบบัญชี และคุณภาพการสอบบัญชี ซึ่งได้อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี ดังนี้

3.1 ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดลักษณะของคุณภาพงานสอบบัญชี

3.1.1 ความสามารถของผู้สอบบัญชี

จากการศึกษาพบว่ามีความเป็นไปได้ที่การเปิดเผยสิ่งผิดปกติในระบบบัญชีของลูกค้าขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สอบบัญชี ซึ่งในความจริงมาตรฐานเริ่มแรกของอเมริกันนั้น กล่าวว่าการตรวจสอบคือการที่มีผู้ปฏิบัติจากคนหนึ่งสู่คนหนึ่งโดยมีการใช้เทคนิคที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ เพียงผู้ประกอบวิชาชีพ Desis (1992) กล่าวโต้แย้งว่าความสามารถทางเทคนิคการตรวจสอบเป็นเกณฑ์ที่ทำให้รู้ความแตกต่างของการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ และความรู้ความสามารถ โครงสร้างนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

รวมเกณฑ์เกี่ยวกับความสามารถของผู้สอบบัญชี ได้แก่ ความรู้ การอบรม การศึกษา ประสบการณ์ในแต่ละธุรกิจ การประยุกต์แนวการตรวจสอบ และประสิทธิภาพของเทคนิคที่ใช้ในการตรวจสอบ

ผลการศึกษาเชิงประจักษ์พบว่าความสามารถของผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับคุณภาพงานสอบบัญชี St. Pierre และ Anderson กล่าวว่ามีร้อยละ 72 ของการฟ้องร้องผู้สอบบัญชี ที่ถูกกล่าวหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี หรือกล่าวหาเรื่องการทุจริต ความสามารถของผู้สอบบัญชีในการแก้ต่างในประเด็นที่ซับซ้อนทางการบัญชีโดยเฉพาะเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ขึ้น เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพการสอบบัญชี มีการศึกษาของ Stice และ Feroz (1991) พบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นทางบัญชีที่ซับซ้อนกับปัญหาการสอบบัญชีบางประเภท ผู้โต้แย้งกล่าวว่าการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีนั้นทำให้ผู้สอบบัญชีขาดความรู้ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในแต่ละอุตสาหกรรม ซึ่งจะทำให้ขาดแคลนผู้สอบบัญชีที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละอุตสาหกรรมไป อาจกล่าวได้ว่าผู้โต้แย้งเห็นว่าความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชีนั้นเติบโตไปพร้อมกับระยะเวลาในการสอบบัญชีที่เพิ่มขึ้น หรือมีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันนั่นเอง นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่ส่งเสริมให้ผู้สอบบัญชีได้ปรับปรุงเทคนิคในการตรวจสอบ อีกทั้งลูกค้าอาจเกิดความไม่พอใจในเทคนิคการสอบบัญชีในขณะที่ผู้สอบบัญชีกำลังปฏิบัติงานตรวจสอบในปีแรก ๆ ของการตรวจสอบ

3.1.2 การปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพสอบบัญชี

ความเป็นวิชาชีพมีส่วนประกอบสำคัญอยู่ในหลายตัวแบบของการพิสูจน์แต่ยังไม่สามารถที่จะแบ่งได้อย่างชัดเจนและยากที่จะกำหนด- โครงสร้าง Previts (1985) ได้บรรยายลักษณะของความเป็นมืออาชีพไว้ว่า สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ความรู้ความชำนาญส่วนตัว เช่น การตัดสินใจ การรักษาวินัยต่อตนเอง ความไม่เห็นแก่ตัว หรือผลประโยชน์ส่วนตัว และ ดุลยพินิจ เมื่อพบกับเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจในความไม่แน่นอนเกิดขึ้น

ด้วยเหตุนี้ โครงสร้างนี้จึงรวมข้อโต้แย้ง ได้แก่ เรื่องความเป็นอิสระ ความซื่อสัตย์ เที่ยงธรรม ดุลยพินิจ และความระมัดระวังเยี่ยงผู้ประกอบ

วิชาชีพ ผู้สนับสนุนการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีโต้แย้งว่าการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพมีผลต่อคุณภาพการตรวจสอบ Walker (1991) กล่าวว่าผู้สอบบัญชีอาจถูกหลอกได้ง่าย หรือโดยการสมัครใจยอมรับคำอธิบายของผู้บริหารในคำถามแต่ละรายการ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งของความล้มเหลวของผู้สอบบัญชีที่มีการสำรวจเมื่อเร็ว ๆ นี้ที่อังกฤษในการสำรวจผู้บริหารด้านการเงิน พบว่าความสัมพันธ์ส่วนบุคคลระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้าคือสิ่งสำคัญในการคัดเลือกผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตาม มีการเปิดเผยว่าความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้าก็อาจมีผลกระทบที่ตรงข้ามกับคุณภาพการสอบบัญชีเช่นในกรณีของ Deloitte Haskins และบริษัทข้ามชาติ ในระหว่างการตรวจสอบบริษัทดังกล่าว หุ้นส่วนสอบบัญชีตามสัญญา มีความกังวลในปัญหาเรื่องการแลกเปลี่ยนฝ่ายงานระหว่างประเทศ และให้เพื่อนที่ใกล้ชิดซึ่งเป็นผู้จัดการและหัวหน้าฝ่ายตรวจสอบภายในจัดการให้ ทำให้ประเด็นความสัมพันธ์ในวิชาชีพลับสนเพราะฝ่ายบัญชีของลูกค้าก็เป็นส่วนหนึ่งในการบริการ ทำให้มีงานวิจัยบางส่วนกล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพการตรวจสอบเป็นไปในทางเดียวกัน

Feroz และคณะ (1991) สนับสนุนว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและคุณภาพการตรวจสอบโดยที่ไม่ถูกควบคุมเรื่องระยะเวลาการสอบบัญชี โดยแสดงรายงานไว้ว่าเกือบร้อยละ 20 ของบริษัทในตลาดที่โดนเพิกถอนใบอนุญาต ถูกพูดถึงในประเด็นเรื่องความเป็นอิสระ Stice (1991) ยังกล่าวอีกว่ามีความเป็นไปได้ที่การฟ้องร้องผู้สอบบัญชี (จากหลักฐานการตรวจสอบที่ล้มเหลว) นั้นมีความสัมพันธ์ที่ตรงข้ามกับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้สอบบัญชี

พฤติกรรมที่ผ่านมาในการตรวจสอบนั้นมีปัจจัยที่ขาดอยู่สองลักษณะ คือ ความสามารถ มีผลกับดุลยพินิจที่มีคุณภาพ Frederick และ Libby (1986) กล่าวว่าพื้นฐานความรู้ของผู้สอบบัญชีมีผลต่อดุลยพินิจจากการศึกษาพบว่าผู้สอบบัญชีที่มีประสบการณ์จะแสดงงบการเงินได้ครบถ้วนสมบูรณ์มากกว่า Anderson (1991) กล่าวว่าประสบการณ์ของผู้สอบบัญชีมีผลกับการนำเสนองบการเงินดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างสองปัจจัยจึงเป็นไปในทางเดียวกัน

Mautz และ Sharaf (1961) และ Raghunathan และคณะ (1994) แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่ยาวนานระหว่างผู้สอบบัญชีและลูกค้านั้น อาจลดความท้าทายในการทำงานของผู้สอบบัญชีลง รวมทั้งการค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ในการตรวจสอบลดลง หรือ อาจเกิดความล้มเหลวในการรักษาทัศนคติเชิงผู้ประกอบวิชาชีพ การวิจัยนี้พบว่าความสัมพันธ์มีทิศทางตรงข้ามกันระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตาม Magee และ Tseng (1990) พบว่าคุณค่าของระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชีที่แสดงในเรื่องความเป็นอิสระเพียงอย่างเดียวอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่จำกัด เงื่อนไขนี้คือ

1. ผู้สอบบัญชีในตลาดต้องขัดแย้งระหว่างตัวเองเกี่ยวกับระดับความพอใจของลูกค้าในนโยบายการรายงาน และ

2. ประเด็นเรื่องการรายงานต้องมีผลกระทบต่อลูกค้ามากกว่าหนึ่งช่วงเวลา

ผลการวิจัยนี้พบว่าความผิดพลาดของผู้ประกอบวิชาชีพอาจเกิดจากการมีบทบาทเป็นคนกลางระหว่างความสัมพันธ์กับลูกค้าและการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ

3.2 ปัจจัยส่งเสริมทางด้านเศรษฐกิจ

สิ่งกระตุ้นด้านเศรษฐกิจในการวิจัยนี้เหมือนเป็นตัวกลางระหว่างระยะเวลาและการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี ปัจจัยส่งเสริมทางเศรษฐกิจทั้งด้านลบหรือบวกนั้น ผู้สอบบัญชีย่อมเห็นได้จากกระแสเงินสดสุทธิของแต่ละธุรกิจ

3.2.1 ผลกระทบด้านความรู้ความสามารถ

Raghunathan และคณะ (1994) กล่าวว่าลูกค้าที่จ่ายค่าสอบบัญชีจำนวนมากแก่ผู้สอบบัญชี อาจเป็นเพราะมีการตรวจสอบมากหรือทำการตรวจสอบได้ยาก มีผู้ได้แย้งดูถูกการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพว่าความซับซ้อนของค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบนั้น มีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับการป้องกันการรายงานที่ผิดพลาด ดังนั้นปัจจัยด้านบวกของเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบซึ่งบางครั้งอาจตรงข้ามกับความสามารถของผู้สอบบัญชี และบ่อยครั้งที่ผู้สอบบัญชีใช้

ปัจจัยทางเศรษฐกิจเพื่อกำหนดวิธีการพิเศษหรือการลงทุนในเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มความสามารถของผู้สอบบัญชี ความสัมพันธ์นี้จึงเหมือนว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกัน โดยผู้สอบบัญชีต้องลงทุนทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มความสามารถด้านเทคนิค หรือ มาตรฐานการตรวจสอบนั่นเอง เป็นการลดต้นทุนในการเริ่มต้น และต้นทุนในการเรียนรู้สำหรับผู้สอบบัญชี ดังนั้นความสามารถอาจสัมพันธ์ทางเดียวปัจจัยทางเศรษฐกิจถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างค่าสอบบัญชีและความชำนาญจะไม่มีนัยสำคัญ (ใช้ส่วนแบ่งการตลาดเป็นตัวแทนในการวัดความเชี่ยวชาญ) ที่ออสเตรเลียมีรายงานว่ามีรายได้ค่าสอบบัญชีพิเศษนอกเหนือจากความเป็นผู้เชี่ยวชาญ อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอสมมติฐานนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้นในประเทศอื่น

3.2.2 ผลกระทบของการปฏิบัติตามวิชาชีพ

นักวิชาชีพบัญชียอมรับว่าผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับลูกค้ามีผลกับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ มีการศึกษาผู้สอบบัญชี โดยใช้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นตัวแทนในการต้องตัดสินใจ ผู้โต้แย้งกล่าวว่าผู้สอบบัญชีอาจมีการรายงานที่ผิดพลาดหากลูกค้าประสบผลขาดทุน และยังมีงานวิจัยที่แสดงว่าผู้สอบบัญชีของบริษัทมหาชนมีความกดดันเรื่องเวลาและเศรษฐกิจนั้นอาจมีผลต่อดุลยพินิจของผู้สอบบัญชีในทางลบ นอกจากนี้ ค่าธรรมเนียมในฐานะที่ปรึกษาผู้บริหาร อาจกำหนดโดยใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจซึ่งมีผลกระทบที่ตรงข้ามกับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ โดยมีงานวิจัยบางส่วนโต้แย้งว่านักบัญชีที่จัดหาบริการที่ไม่ใช่การสอบบัญชี เป็นตัวทำลายความเป็นอิสระโดยการตรวจสอบงานของตนเอง และเพื่อนร่วมงานเพื่อหาหลักฐานเกี่ยวกับการทุจริตจากความล้มเหลวที่เกิดขึ้นในอเมริกา ดังนั้นการศึกษานี้จึงเกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ อีกด้านหนึ่งเหมือนเป็นระดับของการปฏิบัติตามวิชาชีพต่อผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากสัญญาการตรวจสอบ มีความไม่ชัดเจนในความสัมพันธ์ ซึ่งอาจจะเป็นลบหรือบวกก็ได้ว่าผู้สอบบัญชีที่ใช้ความระมัดระวังเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพมากกว่า เป็นการคาดคะเนว่าการเพิ่มต้นทุนหรือการลดปัจจัยทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับสัญญารับงาน อย่างไรก็ตามแม้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพที่สูงก็อาจมีต้นทุนการฟ้องร้องเกี่ยวกับการสอบบัญชีที่ขาดคุณภาพ DeAngelo

(1981) กล่าวว่าการเข้ารับตำแหน่งของผู้สอบบัญชีนั้นเหมือนกับเป็นสิ่งที่ถูกค้าเจาะจง เมื่อพบกับความกดดันในการแข่งขันเรื่องราคา มีการโต้แย้งว่าการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีจะทำให้มีการลดราคา รวมทั้งลดคุณภาพการสอบบัญชีด้วย ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งผู้สอบบัญชีนั้นถูกคาดว่าจะเพิ่มประโยชน์ด้านเศรษฐกิจแก่ผู้สอบบัญชีในการปกปิดสิ่งที่ผิดปกติ นั่นคือการลดความเป็นอิสระ และทำให้คุณภาพงานสอบบัญชีลดลงด้วย อย่างไรก็ตามก็ดี ปัจจัยทางเศรษฐกิจของผู้สอบบัญชีอาจมีอิทธิพลจากระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ในความจริงตลาดของการให้บริการคำปรึกษา และการระงับเงื่อนไขภายใต้ผู้ตรวจสอบและผู้ที่ถูกตรวจสอบที่สูงขึ้นนั้นทำให้เกิดภาวะที่ยั่งยืน การเตรียมพร้อมกับแนวคิดเพื่อสนับสนุนว่าการเพิ่มของระยะเวลาเมื่อมีการบริการให้คำปรึกษาเกิดขึ้นอีกสำหรับลูกค้าสอบบัญชี

การจัดให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีเหมือน ๆ กันการจำกัดระยะเวลาตามสัญญาของผู้สอบบัญชีและการสำรวจผลกระทบของการบังคับกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของผู้สอบบัญชีว่ามีผลต่อคุณภาพการสอบบัญชีอย่างไร โดยวัดคุณภาพงานสอบบัญชีที่ระบุตามหลักการตรวจสอบ แนวคิดการวิจัยนี้เพื่อศึกษาว่าวิธีปฏิบัติตามวิชาชีพสัมพันธ์กับคุณภาพการตรวจสอบในทิศทางเดียวกันหรือไม่ โดยสมมุติความผิดพลาดในการเปิดเผยที่ถูกต้องตามควร และประเด็นเรื่องความเป็นอิสระที่ถูกละเลย พบว่าค่าสอบบัญชีที่สูงเป็นสิ่งกระตุ้นผู้สอบบัญชีให้เพิ่มคุณภาพ แต่การวางแผนงานตรวจสอบที่มีคุณภาพขึ้นอยู่กับผลการคาดหวังในอนาคต แต่เมื่อสัญญาจ้างงานถูกกำหนด ระดับการวางแผนของคุณภาพการสอบบัญชีจะลดลง สรุปว่าคุณภาพของแผนงานตรวจสอบมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับนโยบายการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตามก็ดี การวิเคราะห์นี้ไม่ได้พิจารณาหลาย ๆ ปัจจัย เช่น การแข่งขันด้านราคา และปริมาณความต้องการกับบริการที่มีอยู่กับคุณภาพการตรวจสอบ

3.2.3 โครงสร้างตลาดของการสอบบัญชี

ในการจัดการข้อโต้แย้งเกี่ยวกับการหมุนเวียนที่มีอยู่ในการวิจัยนี้ สมมุติว่า

1. ความต้องการและปริมาณบริการที่มีอยู่นั้นมีความเท่าเทียมกัน

2. ทุกบริษัทต้องถูกตรวจสอบ และ

3. สำนักงานสอบบัญชี และลูกค้าสอบบัญชีไม่ต้องการความชำนาญเฉพาะทาง Yardley (1992) สรุปสิ่งที่ควรรู้เกี่ยวกับโครงสร้างตลาดของการสอบบัญชี ที่มีลักษณะเฉพาะ พฤติกรรมของแต่ละบริษัท และวิธีการปฏิบัติงาน ตามที่ได้ศึกษา โครงสร้างตลาดถูกวัดโดยแบ่งตามส่วนแบ่งตลาด อุปสรรคในการเข้าของคู่แข่ง (การประหยัดต่อขนาด ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์) โดยพิจารณาเรื่องข้อบังคับการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพว่า เหมือนเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการตลาด สิ่งที่ขัดแย้งกันนั้นคือโครงสร้างตลาดมีความสัมพันธ์กับลักษณะของสำนักงานสอบบัญชี ใน 2 ทิศทางที่เป็นเหตุเป็นผล นักวิเคราะห์โครงสร้างตลาด สังเกตถึงความต้องการกับปริมาณบริการตามเงื่อนไขโครงสร้างตลาดและพฤติกรรมของสำนักงานกับผลการปฏิบัติงานจากโครงสร้างตลาดโดยมีสมมติฐานว่าความสัมพันธ์เป็นไปในทางตรงข้ามกัน ดังนั้น โครงสร้างตลาด ที่มีความสัมพันธ์ 2 ทิศทางคือการปฏิบัติเป็นหน้าที่ตามความสามารถของผู้สอบบัญชีและมาตรฐานการปฏิบัติของวิชาชีพ การปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงนี้เป็นสิ่งที่อยู่กับกรอบแนวคิดของการจัดการอุตสาหกรรม

การเคารพกฎเกณฑ์ของวิชาชีพชี้ให้เห็นถึงวิธีปฏิบัติของผู้สอบบัญชี จากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ และลักษณะของการปฏิบัติ ดังนี้

1. จริยธรรมของวิชาชีพในประเทศต่าง ๆ

2. ความมั่นคง และการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ และ

3. บทบาทของผู้สอบบัญชีต่อวิชาชีพเดียวกัน พบว่าการเพิ่มความน่าเชื่อถือจะต้องมีหลักฐานและโปรแกรมการทบทวนติดตามผู้สอบบัญชีที่มีประสิทธิภาพคล้ายกับการปรับปรุงคุณภาพการสอบบัญชี ดังนั้น แนวคิดการศึกษาจึงสมมุติว่ามีระดับการบังคับที่สม่ำเสมอและมีการติดตามควบคุมตามวิชาชีพ ซึ่งเป็นอิทธิพลด้านบวกของลักษณะปัจจัยทั้งคู่

สำหรับความสัมพันธ์ของระยะเวลาในการสอบบัญชี และโครงสร้างตลาด Yardley (1992) กล่าวว่าบริษัทตรวจสอบบัญชีที่มีประสบการณ์ในอุตสาหกรรมด้านต่าง ๆ อาจจะมีการช่วยเหลือกันโดยนัย ๆ ระหว่างสำนักงานสอบบัญชีถ้าบริการมีลักษณะเหมือนกันและเงื่อนไขของ

อุตสาหกรรมมีลักษณะไม่เปลี่ยนแปลง แต่สิ่งสำคัญที่สุดเท่ากับเป็นการสมรู้ร่วมคิดที่นำไปสู่การเพิ่มค่าตรวจสอบที่เกินพอดีต่อลูกค้า อย่างไรก็ตาม การศึกษาว่าผู้สอบบัญชีจะตัดทวงผลประโยชน์จากลูกค้าเป็นช่วง ๆ โดยจะทำการตกลงราคาพร้อมกันมากกว่านี้ ผู้สอบบัญชีในเยอรมันกล่าวว่า การหมุนเวียนผู้สอบบัญชี จะนำไปสู่การลดการแข่งขันเพราะว่าผู้สอบบัญชีจำนวนมากกระจุกตัวอยู่ที่สำนักงานสอบบัญชีใหญ่ ๆ ข้อโต้แย้งนี้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการสอบบัญชีและการแข่งขันอาจจะเป็นไปได้

Yardley (1992) กล่าวว่าความแตกต่างของบริการยังรวมถึงการแสดงความเห็น เพราะว่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการตรวจสอบและโครงสร้างตลาด เหมือนกันกับระหว่างโครงสร้างตลาดกับระยะเวลาในการสอบบัญชี โดยเฉพาะมีการศึกษาที่สนับสนุนว่าสาเหตุของคุณภาพการตรวจสอบที่ต่ำมาจากลูกค้าที่ประสบผลขาดทุน ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ระยะเวลาการตรวจสอบกับคุณภาพการสอบบัญชีรวมทั้งทิศทางความสัมพันธ์สำหรับทั้งสองเรื่องเป็นไปได้ในทางตรงข้ามระหว่างคุณภาพการตรวจสอบ และโครงสร้างตลาด คือ คุณภาพการสอบบัญชีที่ต่ำเพราะผลของการเปลี่ยนผู้สอบบัญชี ซึ่งจะเป็นการเพิ่มการแข่งขัน การรับช่วงของผู้สอบบัญชีในระยะสั้นจะทำให้มีความสัมพันธ์ทางลบระหว่างการแข่งขันและระยะเวลาการตรวจสอบ

อย่างไรก็ดี มีการศึกษาที่สอดคล้องกันว่า การควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพ ต้องช่วยให้แน่ใจว่ามีความเที่ยงตรง อิศระ และมีพฤติกรรมเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพ ของบริษัทตรวจสอบบัญชี ดังนั้น การควบคุมดูแลที่สูงขึ้นอาจป้องกันโดยการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีซึ่งทำให้ความสัมพันธ์เป็นทางบวกกับระยะเวลาการตรวจสอบ

4. การประเมินสมมติฐานตามกรอบแนวคิด

การที่ทั้งนักวิชาการ และนักบัญชีได้รวบรวมข้อมูลเรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี มีหลาย ๆ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสมมติฐานโดยอาจมีอิทธิพลจากจุดมุ่งหมายเดียวกัน ตัวอย่างเช่น การอภิปราย ปัจจัยทางเศรษฐกิจของผู้สอบบัญชี สมมติโครงสร้างโดยให้ประสิทธิภาพการตรวจสอบของทุกสำนักงานเท่ากัน กรอบ

แนวคิดนี้ยังสันนิษฐานว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงในความต้องการ และปริมาณบริ-
 การของงานตรวจสอบ และทุกบริษัทต้องมีการสอบบัญชี ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยคาดว่า
 จะทดสอบเงื่อนไขต่าง ๆ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ถูกสมมุติขึ้น เพื่อดูว่าปัจจัย
 ต่าง ๆ จะเป็นไปในทางใดหรือทดสอบความอ่อนไหวของการแข่งขัน ผลกระทบ
 ของแต่ละประเทศและวัฒนธรรมที่ต่างกันตามแนวคิดของสมมติฐานที่สามารถ
 ประเมินได้

นอกจากนี้ ผลลัพธ์โครงสร้างยังบอกเป็นนัยว่าผู้สอบบัญชีที่มีความเป็นไปได้
 เท่า ๆ กันที่จะเกิดความล้มเหลวในการตรวจสอบ มากกว่านั้น ผู้สอบบัญชีทุกคน
 ถูกสมมุติว่ามีบทลงโทษที่เหมือนกันเมื่อการตรวจสอบล้มเหลวถูกเปิดเผยออกมา
 โดยบุคคลที่สาม การศึกษาในอนาคต เช่น การหมุนเวียนผู้สอบบัญชีอาจศึกษา
 ว่าต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากความล้มเหลวในการตรวจสอบเป็นไปในทางใด
 กับระยะเวลาในการสอบบัญชี

4.1 การสังเกตขนาดและทิศทางของผลกระทบ

ผู้สนับสนุนการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีได้แย้งว่าข้อผูกมัดที่ยาวนาน
 จะลดความเที่ยงตรง และความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีอาจนำไปสู่
 สาเหตุของความล้มเหลวในการตรวจสอบ เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นนี้
 ผู้วิจัยได้ทดสอบลำดับของสิ่งที่สำคัญที่สุดในความสัมพันธ์ การทดสอบยัง
 รวมถึงการหาความเข้าใจเกี่ยวกับการแข่งขันในวิชาชีพบัญชี ผลการศึกษา
 พบว่าระยะเวลาที่สั้นในการสอบบัญชีเป็นการทำให้ต้นทุนสูงขึ้น หรืออีก
 ทางหนึ่ง มีผู้กล่าวว่าระยะเวลาในการตรวจสอบเป็นการช่วยปรับปรุง
 คุณภาพการสอบบัญชี การเรียกร้องได้ประเมินจากผลการทดสอบ
 ความสัมพันธ์ ผู้วิจัยคาดว่า การจำกัดระยะเวลาในการสอบบัญชีอาจทำให้
 มีการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น ผู้สนับสนุนกล่าวว่า การไม่จำกัดระยะเวลาในการ
 ตรวจสอบทำให้คุณภาพในการตรวจสอบลดลง ดังนั้นจึงเป็นการเพิ่มการ
 แข่งขัน การโต้แย้งของฝ่ายตรงข้าม กล่าวว่ามีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อย
 ซึ่งต้องการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจที่ดีกว่านี้เกี่ยวกับพื้นฐาน
 ความสัมพันธ์ของระยะเวลาในการสอบบัญชี กับคุณภาพการสอบบัญชี
 จุดมุ่งหมายนี้เพื่อดูว่าจะอธิบายอย่างไรเมื่อระยะเวลาในการตรวจสอบไม่
 สม่่าเสมอ กับคุณภาพการตรวจสอบ ดังตัวอย่าง การปฏิบัติงานและปัจจัย

ของโครงสร้างตลาดอาจช่วยอธิบายได้ จากงานวิจัยที่กล่าวข้างต้นพบว่า ความไม่สม่ำเสมอในการตรวจสอบนั้น เห็นได้ชัดเจนว่าทำให้มีโอกาสที่ การตรวจสอบจะล้มเหลวมากกว่า ซึ่งมักเกิดขึ้นในการตรวจสอบปีแรก ๆ หรือหลังจากผ่านไป 5 ปี การประเมินประสิทธิภาพของนโยบายการ หมุนเวียนผู้สอบบัญชีเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถเพราะความซับซ้อน ของโครงสร้างวัตถุประสงค์ของตัวแบบอาจสะท้อนความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ภายในได้ถูกต้องมากกว่าสำหรับระยะเวลาที่คุณภาพการสอบบัญชี มากกว่าใช้การทดสอบความสัมพันธ์อย่างง่ายอย่างเดียวสำหรับการ ทดสอบเชิงประจักษ์ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาการเป็น ผู้สอบบัญชี การปฏิบัติงาน โครงสร้างตลาด และปัจจัยของคุณภาพ งานสอบบัญชีทั้งก่อนและหลังที่มีการบังคับให้หมุนเวียนผู้สอบบัญชี มาก ไปกว่านั้นข้อมูลนี้อาจจำกัดแค่มักประเทศที่มีการประยุกต์นโยบายการ หมุนเวียนผู้สอบบัญชี และอาจเป็นไปได้ที่ทุกความสัมพันธ์ของกรอบ แนวคิดจะสามารถทดสอบได้เพราะตัวแทนที่น่าพอใจนั้นอาจหาไม่ได้ สำหรับโครงสร้างที่สร้างขึ้น ด้วยเหตุนี้ การวิเคราะห์ตัวแบบและการ ทดลองศึกษาโครงสร้างตลาดอาจทำได้ที่บทบาทหลัก ๆ โดยมองถึงความ มีประสิทธิภาพของการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

การศึกษาในอดีตที่มีการทดสอบประเด็นเรื่องคุณภาพการสอบบัญชี กับการบังคับอายุของสัญญาตรวจสอบบัญชี อย่างไรก็ตาม ความแตกต่าง เรื่องความสามารถของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตอาจมีหลายปัจจัยที่ต้อง พิจารณา การศึกษาเหล่านั้นสามารถขยายออกไปโดย

1. วิเคราะห์ความอ่อนไหว (Sensitivity analysis) ตามตัวแบบ เฉพาะแต่ละสมมติฐาน และ
2. ทดสอบโดยจัดเป็นหัวข้อและรวบรวมมากกว่าปัจจัยส่วนตัว และ ปัจจัยโครงสร้างของตลาด ตัวแบบนี้แสดงให้เห็นว่าผลของการหมุนเวียน ผู้สอบบัญชีต่อการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีและความสัมพันธ์ระหว่างกัน ของหลายองค์ประกอบจะสามารถประเมินค่าได้เพื่อประเมินข้อโต้แย้งทั้ง สองของผู้สนับสนุนการหมุนเวียน

4.1.1 การประเมินประสิทธิภาพของการควบคุมวิชาชีพ

นักวิชาชีพในอเมริกาได้แย้งว่าการประเมินคุณค่าช่วยรักษาคุณภาพงานสอบบัญชี ดังนี้

1. ระบบการควบคุมโดยการหมุนเวียนสำหรับสมาชิกของสถานักบัญชี
2. การทบทวนงานตามกลุ่มของหุ้นส่วนสอบบัญชีของการควบคุมคุณภาพ
3. หุ้นส่วนตามสัญญาต้องเป็นสมาชิกผู้สอบบัญชีในตลาด
4. หุ้นส่วนลำดับที่สองทบทวนงานสอบบัญชีสำหรับบริษัทมหาชน และ
5. เข้มงวดเรื่องความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีต่อความสัมพันธ์ของตนเองและลูกค้า เพื่อลดข้อผิดพลาดในการตรวจสอบ การทำผิดกฎระเบียบข้อบังคับ ผิดกฎหมาย การควบคุมภายในที่บกพร่อง

มาตรการป้องกันนี้เพื่อให้รับรู้ข้อเสีย และปัจจัยทางเศรษฐกิจ (รวมถึงต้นทุนด้านการฟ้องร้อง) ประชาชน และคณะกรรมการผู้สอบบัญชีสามารถที่จะรับประกันการปฏิบัติงานและคุณภาพของการสอบบัญชี อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาบางส่วนทดสอบความมีประสิทธิภาพของมาตรการนี้ว่าช่วยปรับปรุงคุณภาพงานสอบบัญชี ระยะเวลาคุณภาพการตรวจสอบและการบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชียังต้องการการประเมินในสภาพแวดล้อมที่ต่าง ๆ กันไป สำหรับการควบคุมโครงสร้างตลาดเหล่านี้ ตัวอย่างเช่น จะทำอย่างไรจากอิทธิพลปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการปฏิบัติงานสอบบัญชี ขนาดของผลกระทบจะมากกว่าระยะเวลาที่จะตรวจสอบหรือไม่

4.1.2 กระประเมินต้นทุนการบังคับการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี

ผู้คัดค้านการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีกล่าวว่า การหมุนเวียนผู้สอบบัญชีจะทำให้เกิดต้นทุนที่สูงขึ้น การโต้แย้งนี้ประสบความสำเร็จจากการระบุศักยภาพของทรัพยากรที่ใช้ของต้นทุนที่เพิ่มขึ้นโดยผู้มี

ส่วนร่วมอาจทำให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การพิจารณาบางส่วนว่า ความสำคัญในการระบุประโยชน์และต้นทุนของการหมุนเวียน ผู้สอบบัญชี ต้องสามารถพิจารณาสิ่งดังต่อไปนี้ก่อนการประยุกต์

1. ต้นทุนของผู้สอบบัญชีและลูกค้าคืออะไรบ้าง
2. ประโยชน์ที่ได้รับมากกว่าต้นทุนหรือไม่

ทั้งสองสิ่งคือถ้ามีการบังคับการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีแล้วอาจกระทบต่อโครงสร้างการควบคุมที่มีอยู่ จะยังคงเรียกร้องอยู่หรือไม่หรือควรจะตัดการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีแทนการวิเคราะห์ผลกระทบในจุดมุ่งหมายของแนวคิดนี้อาจทำให้เข้าใจได้มากขึ้น

AICPA ได้แย้งว่าต้นทุนการสอบบัญชีจะเพิ่มถ้าประยุกต์การหมุนเวียนผู้สอบบัญชี อย่างไรก็ตาม ต้นทุนอาจเพิ่มไม่เท่ากันในแต่ละสำนักงานที่มีขนาดต่างกัน ประเด็นสำคัญ คือ ถ้าการวิจัยแสดงว่าการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีและการควบคุมวิชาชีพที่มีอยู่อาจเป็นสิ่งที่ซ้ำซ้อนกัน

ปัจจุบัน AICPA เรียกร้องสมาชิกทุกสำนักงานสอบบัญชี เพื่อรักษาคุณภาพการสอบบัญชีซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ทำให้ต้นทุนในการสอบบัญชีสูงขึ้น ถ้าการหมุนเวียนบังคับใช้แทนการควบคุมเดิมจะมีผลกับสำนักงานเท่ากันหรือสำนักงานขนาดใหญ่จะได้รับผลกระทบด้านต้นทุนมากกว่าเพราะว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ ๆ จะมีความซับซ้อนมากกว่า และบริษัทมหาชนจะอย่างไรในประเด็นนี้ต้องการทดสอบผลกระทบของโครงสร้างทางตลาดกับต้นทุนบางส่วนที่มีเจรรยาเพื่อยกระดับคุณภาพการตรวจสอบ

อาจสรุปการศึกษาครั้งนี้ได้ว่าความล้มเหลวระดับชาติที่สูงระหว่าง 10 ปีที่ผ่านมาทำให้เกิดการเรียกร้องให้หมุนเวียนผู้สอบบัญชีเพื่อปรับปรุงคุณภาพการสอบบัญชีให้ดีขึ้น ประโยชน์และผลเสียของนโยบายมีการอภิปรายอย่างแพร่หลาย หรือมีมากกว่าหลายปีในสังคมธุรกิจทั่วโลก แต่มีหลักฐานเพียงเล็กน้อยที่มีการประเมินต้นทุนที่เกิดจากการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี ผลประโยชน์ และประสิทธิผล แม้ว่าการศึกษาหลายครั้งได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างระยะเวลาในการสอบบัญชี และคุณภาพการสอบบัญชี ผู้สนับสนุนการ

หมุนเวียนรับรู้ว่ามีปัจจัยอื่น ๆ นอกจากระยะเวลาที่ย่อมมีส่วนกับความล้มเหลวในการสอบบัญชี

คุณภาพงานสอบบัญชีขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการปฏิบัติตน โดยเฉพาะความสามารถของผู้สอบบัญชีและการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพที่ถูกต้องได้แย้งว่าเป็นปัจจัยที่กระทบการปฏิบัติของผู้สอบบัญชี รวมทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และโครงสร้างตลาด บทบาทความสัมพันธ์แต่ละปัจจัยกับการปฏิบัติและระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี จุดมุ่งหมายของแนวคิดกล่าวว่าการประเมินประสิทธิภาพของการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีมีความซับซ้อนมากกว่าการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลา กับคุณภาพการตรวจสอบ โดยเฉพาะเมื่อนำความแตกต่างในแต่ละประเทศมาพิจารณา

Beck, Frecka และ Solomon (1988) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้ากับคุณภาพงานสอบบัญชี พบว่าระยะเวลาความสัมพันธ์ที่สั้นระหว่างสำนักงานสอบบัญชีกับบริษัทลูกค้าทำให้คุณภาพงานสอบบัญชีต่ำลงเนื่องมาจากการขาดความรู้ และความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษเกี่ยวกับบริษัทลูกค้า และ AICPA (1978,1992) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า แล้วพบว่างานสอบบัญชีที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานนั้น ส่วนใหญ่มาจากกลุ่มที่ผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าในระยะสั้น มากกว่ากลุ่มที่สำนักงานสอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าในระยะยาว

Geiger และ Raghunandan (2002) ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า กับรายงานทางการเงินที่ล้มเหลว โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้ในการศึกษา คือ บริษัทที่ล้มละลาย 117 บริษัท ในช่วงเวลาระหว่างปี 1996 – 1998 โดยใช้วิธีการวัดคุณภาพงานสอบบัญชีจากปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นตัวแปรอิสระของสมการแบบโครงสร้างได้แก่ ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า และมีตัวแปรควบคุมได้แก่ ขนาดบริษัทลูกค้า ระยะเวลาหลังจากที่ออกรายงานสอบบัญชีจนถึงวันที่ประกาศล้มละลาย จากนั้นทำการวิเคราะห์ตัวแปรอื่น ๆ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของการออกความเห็นของผู้สอบบัญชีเกี่ยวกับรายงานทางการเงินของบริษัทที่ล้มละลายในปีก่อนการล้มละลาย และระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทที่ล้มละลาย ซึ่งผลที่ได้แสดงให้เห็นว่ารายงานทางการเงินของบริษัทที่ล้มเหลวส่วน

ใหญ่มาจากระยะเวลาความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชี และบริษัทที่ล้มละลายในระยะสั้นมากกว่าระยะเวลาความสัมพันธ์ที่นาน

Shockley (1981) กล่าวว่าระยะเวลาความสัมพันธ์ที่ยาวนานระหว่างผู้สอบบัญชีกับบริษัทลูกค้าอาจทำให้ผู้สอบบัญชีไม่ระมัดระวังเท่าที่ควรได้ เนื่องจากพบว่าในอดีตมีการร้องเรียนมากมายให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี เพราะการที่ผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์ที่ยาวนานกับบริษัทลูกค้า อาจนำไปสู่ข้อตกลงต่าง ๆ ที่เป็นส่วนได้เสียระหว่างผู้สอบบัญชีและบริษัทลูกค้า ซึ่งจะเป็นเหตุให้ผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานอย่างหละหลวม ไม่เต็มความสามารถ

Johnson, Khurana และ Reynolds (2002) กล่าวว่าไม่เห็นด้วยกับการกล่าววาระยะเวลาที่ยาวนานในการเป็นผู้สอบบัญชีกับบริษัทลูกค้า จะทำให้คุณภาพงานสอบบัญชีที่ต่ำลง โดยทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า และคุณภาพของรายงานทางการเงิน มีกลุ่มตัวอย่าง คือ ลูกค้าของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 6 อันดับแรก (Big 6) ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันและมีขนาดที่เท่ากัน พบว่าการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้าในระยะเวลาปานกลาง (4 – 8 ปี) และระยะเวลาด้าน (2 – 3 ปี) นั้นมีความสัมพันธ์กับรายงานทางการเงินที่มีคุณภาพต่ำ แต่ในทางกลับกันก็พบว่า ไม่มีหลักฐานแน่นอน ที่จะบ่งชี้หรือสรุปว่าระยะเวลาที่ยาวนาน ในความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีกับบริษัทลูกค้ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพงานสอบบัญชี

จากบทความและงานวิจัยต่าง ๆ จะเห็นว่าระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพของงานสอบบัญชีได้ทั้งสองทิศทาง ซึ่งเป็นเรื่องที่ขัดแย้งกันทำให้ควรทำการศึกษาต่อไปว่าในประเทศไทยทิศทางความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นไปในทิศทางใด

2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรอิสระควบคุม

DeAngelo (1981) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชี และขนาดของสำนักงานสอบบัญชีโดยตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของสำนักงานสอบบัญชี กับต้นทุนซึ่งเกี่ยวข้องกับการเสียชื่อเสียงของสำนักงานสอบบัญชี ว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีแนวโน้มสูงที่จะตรวจพบ และรายงานข้อผิดพลาดที่ตรวจพบมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก เนื่องจากหากมีการตรวจพบภายหลังว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ไม่ได้

รายงานข้อผิดพลาดที่ตรวจพบ อาจถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ ซึ่งการฟ้องร้องดังกล่าวส่งผลไปถึงชื่อเสียงและอาจทำให้ลูกค้าส่วนใหญ่ของบริษัทไม่ไว้วางใจจนเสียลูกค้าไปอีก ถือเป็นการสูญเสียต้นทุนจำนวนมาก ดังนั้น สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จึงต้องพยายามรักษาชื่อเสียงของตนเองโดยการตรวจให้พบข้อผิดพลาด และทำการรายงานข้อผิดพลาดเหล่านั้นออกสู่สาธารณชน

O'Keefe และ Westort (1992) ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของงานสอบบัญชีกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีได้ให้เหตุผลไว้ 2 ข้อเกี่ยวกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นไปได้ที่จะตรวจพบข้อผิดพลาดอย่างไร ข้อแรก คือ ผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก ถูกมองว่ามีระดับความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษมากกว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก เนื่องจากมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและมีความรู้ที่มากกว่า ข้อที่สอง คือ ผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 8 อันดับแรกมีแนวโน้มที่จะได้รับการศึกษาทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่องมากกว่าผู้สอบบัญชีของสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก ซึ่งสนับสนุนข้อสมมติฐานที่ว่าคุณภาพของงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี

Palmrose (1988) ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของงานสอบบัญชีกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศสหรัฐอเมริกา แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก และสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก โดยใช้วิธีวัดค่าของคุณภาพงานสอบบัญชีแบบทางอ้อม คือ การนำเอาจำนวนคดีที่ผู้สอบบัญชีถูกฟ้องร้องเกี่ยวกับข้อผิดพลาดของงบการเงินมาใช้เป็นตัวเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี 1960 – 1985 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก มีจำนวนคดีที่ถูกฟ้องร้องเกี่ยวกับข้อผิดพลาดของงบการเงินสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก ซึ่งให้ข้อสรุปว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก ให้งานสอบบัญชีที่มีคุณภาพสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ 8 อันดับแรก และแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของคุณภาพงานสอบบัญชีกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สมชาย สุภัทรกุล (2542) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับคุณภาพของงานสอบบัญชีกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีโดยยึดเกณฑ์ตามหลักฐานวิจัยที่ผ่านมาในต่างประเทศของ Palmrose ซึ่งได้สรุปไว้ว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ มีแนวโน้มที่จะคิดค่าธรรมเนียมการสอบ

บัญชีสูงกว่า สำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดเล็ก นั่นคือลูกค้าอาจต้องจ่ายค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดเล็ก หากต้องการใช้บริการการสอบบัญชีจากสำนักงานขนาดใหญ่ โดยมีการวิเคราะห์ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1. สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ให้บริการการสอบบัญชีที่มีคุณภาพสูงกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กหรือไม่
2. ลูกค้าได้รับประโยชน์อะไรบ้างจากการเลือกใช้บริการการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ซึ่งเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่สูงกว่า

จากเนื้อหาต่าง ๆ ในบทความทำให้สามารถสรุปได้ว่า คุณภาพของงานสอบบัญชีในสายตาของผู้ใช้บริการเงินอาจประเมินได้จากปัจจัยหลัก 2 ประการ ได้แก่

1. ความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชีในการตรวจพบข้อผิดพลาดในงบการเงิน และ
2. ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีในการที่จะรายงานหรือเปิดเผยข้อผิดพลาดที่ตรวจพบ

โดยคาดว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่น่าจะมีความเป็นอิสระมากกว่าในการรายงานข้อผิดพลาดที่ตรวจพบเนื่องจากจำนวนลูกค้าที่มีค่อนข้างมาก ดังนั้นลูกค้ารายหนึ่งจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กน้อยกว่าเมื่อเทียบกับสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กที่มีลูกค้าน้อยราย และสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ยังมีโอกาสสูงที่จะสูญเสียลูกค้าทั้งในปัจจุบัน และในอนาคตมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก หากมีการตรวจพบว่าไม่มีการรายงานหรือมีการปกปิดเกี่ยวกับข้อผิดพลาดในงบการเงินที่ตรวจพบ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่อ้างอิงในบทความนี้ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในต่างประเทศ ดังนั้นจึงไม่อาจกล่าวได้ว่าข้อสรุปเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพงานสอบบัญชีกับขนาดสำนักงานสอบบัญชี รวมทั้งประโยชน์ของการใช้สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ จะให้งานสอบบัญชีที่มีคุณภาพสูงดังที่กล่าวมาข้างต้น จะสามารถนำมาประยุกต์ได้ในประเทศไทย

จากงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับขนาดสำนักงานสอบบัญชี จะเห็นว่ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพของงานสอบบัญชีไปในทางเดียวกัน คือ สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มีความเป็นไปได้ที่จะตรวจพบข้อผิดพลาด และรายงานข้อผิดพลาดที่ตรวจพบมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ แต่ไม่ได้หมายความว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จะมีความรู้ความสามารถมากกว่าสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ เพราะเมื่อผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติงานสอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชีโดยทั่วไปแล้ว คุณภาพงานสอบบัญชีที่ออกมาไม่น่าจะแตกต่างกัน

ทัดเทียมกัน อาจกล่าวได้ว่าความแตกต่างของคุณภาพงานสอบบัญชีนั้นอาจขึ้นอยู่กับความเป็นอิสระของสำนักงานสอบบัญชีจากบริษัทลูกค้า

ส่วนที่ 3 การพัฒนาสมมติฐาน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการศึกษาเกี่ยวกับระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า นั้น เกิดขึ้นจากการเรียกร้องว่าการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีจะช่วยลดปัญหาเรื่องความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี ที่ลดลงเมื่อระยะเวลาการตรวจสอบบริษัทลูกค้ายาวนานขึ้น นั่นคือ ปัญหาเรื่องการตกแต่งบัญชีด้วยวิธีต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น โดยสรุปก็คือจะกระทำได้โดยบันทึกผ่านรายการคงค้างต่าง ๆ ในงบการเงิน ดังนั้น จึงมีการกล่าวว่าการที่มีคุณภาพจะต้องเป็นกำไรที่สอดคล้องกับกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน จึงเรียกว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพ ซึ่ง James, Linda และ Thomas (2003) ใช้รายการคงค้างเป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไรโดยใช้ตัวแบบรายการคงค้างของ Sloan (1996) จากผลการศึกษาที่ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความสัมพันธ์ระยะสั้น คือ 1 – 2 ปี 3 – 4 ปี และกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ระยะยาว คือ ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ว่ามีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรในทิศทางใด ซึ่งได้ผลการศึกษาว่าระยะเวลาการตรวจสอบที่ยาวนานขึ้นไม่ได้ทำให้คุณภาพกำไรลดลง

สำหรับในประเทศไทยได้มีคำสั่งของคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในทุก ๆ 5 ปี โดยเริ่มบังคับใช้กับบริษัทจดทะเบียนตั้งแต่ 1 มกราคม 2549 เป็นต้นไป จึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษาว่าในระบบการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในปัจจุบันที่ยังไม่มีการบังคับระยะเวลาในการสอบบัญชีนั้น ระยะเวลาที่ทำการตรวจสอบไม่ว่าจะในระยะสั้น หรือระยะยาวนั้นมีผลต่อคุณภาพกำไรไปในทิศทางใด โดยทำการแบ่งช่วงเวลาซึ่งได้จากการศึกษางานวิจัยในประเทศต่าง ๆ ที่มีการบังคับเรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีแล้ว พบว่าช่วงระยะเวลาที่สนับสนุนให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีนั้นอยู่ในช่วง 3 ปีขึ้นไป ดังนั้นการศึกษาคั้งนี้จึงได้แบ่งช่วงระยะเวลาของกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ช่วง คือ 1 – 2 ปี และตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป โดยตั้งสมมติฐานจากผลการวิจัยในอดีตของ James, Linda และ Thomas (2003) ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 กลุ่มความสัมพันธ์ระยะสั้น

ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์ในบริษัทลูกค้า มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในทิศทางตรงข้ามกัน (รายการคงค้างสูง)

เนื่องจากงานวิจัยในอดีตพบว่าเมื่อเข้าทำการตรวจสอบในปีแรก ๆ นั้นพบว่าผู้สอบบัญชีอาจเสนอให้บันทึกรายการคงค้างที่ไม่ต่าง ๆ ที่ไม่เคยบันทึกในงบการเงินมาก่อน เช่น การตั้งค่าเผื่อด้อยค่าของสินทรัพย์ ประมาณการหนี้สินเกี่ยวกับพนักงาน เป็นต้น ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการตกแต่งกำไรแต่อย่างใด แต่ผู้วิจัยต้องการทดสอบว่าในปีแรก ๆ ของความสัมพันธ์นั้นคุณภาพกำไรจะมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในทิศทางตรงข้ามจริงหรือไม่

สมมติฐานที่ 2 กลุ่มความสัมพันธ์ระยะยาว

ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในทิศทางเดียวกัน (รายการคงค้างต่ำ)

เนื่องจากงานวิจัยในอดีตพบว่าเมื่อผู้สอบบัญชีทำการตรวจสอบบริษัทใดเป็นระยะเวลานานไม่ได้ทำให้คุณภาพกำไรต่ำลง แต่กลับสามารถให้ข้อมูลอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจแก่ผู้บริหารได้ดีกว่า เพราะมีความรู้และประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำการตรวจสอบจากปีก่อน ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการทดสอบว่าเมื่อระยะเวลาความสัมพันธ์ยาวนานออกไปนั้นคุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในทิศทางเดียวกันหรือไม่

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ โดยการเก็บข้อมูลทางการเงินของบริษัท เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีดำเนินการวิจัยในบทนี้แบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 ข้อมูลและตัวแปรที่เกี่ยวข้อง
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือบริษัทกลุ่มวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งในประเทศไทย

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

บริษัทกลุ่มวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี 2537 – 2546 เนื่องจากปัจจุบันธุรกิจสังหาริมทรัพย์เริ่มฟื้นตัวเป็นผลให้บริษัทในกลุ่มวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งเริ่มฟื้นตัวตามมา และกำลังเป็นที่สนใจของกลุ่มนักลงทุน รวมทั้งเป็นกลุ่มธุรกิจที่ใช้มาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป เหมือนอีกหลายกลุ่มธุรกิจในตลาดหลักทรัพย์ กล่าวคือไม่มีข้อกำหนดอื่นหรือมาตรฐานการบัญชีเฉพาะเรื่องมากำหนดวิธีปฏิบัติที่แตกต่างออกไป เช่น กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ สถาบันการเงิน ประกันชีวิต เป็นต้น การวิจัยครั้งนี้จึงเลือกตัวอย่างบริษัทในกลุ่มวัสดุก่อสร้าง และเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น อีกทั้งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากพอจะใช้วิธีการคำนวณทางสถิติ และให้ผลการวิเคราะห์ที่เชื่อถือได้ ดังนั้นจึงสามารถใช้ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแนวทางในการวัดคุณภาพกำไร เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจลงทุนในกลุ่มธุรกิจวัสดุก่อสร้าง และเครื่อง

ตกแต่งหรือกลุ่มธุรกิจอื่นที่มีวิธีการทางธุรกิจ และมาตรฐานการบัญชีที่มีแนวทางเดียวกันได้

3.1.3 ขนาดตัวอย่าง

จำนวนบริษัทกลุ่มวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี 2537-2546 ทั้งสิ้น 36 บริษัท โดยบริษัทที่มีข้อมูลครบถ้วนและตรงตามเงื่อนไขทั้งสิ้น 31 บริษัท สามารถแบ่งตามช่วงเวลาที่ทำการศึกษา คือ กลุ่ม 1-2 ปี จำนวน 31 ตัวอย่าง และตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป จำนวน 37 ตัวอย่าง

3.1.4 การสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ใช้บริษัทกลุ่มวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี 2537-2546 ที่อยู่ในขอบเขตกลุ่มเป้าหมายและมีข้อมูลที่ต้องการศึกษาทั้งหมดเป็นตัวอย่าง (Purposive-Sampling)

3.1.5 ขอบเขตของกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายที่จะศึกษาข้อมูลในงบการเงินของบริษัทกลุ่มวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทุกบริษัท ยกเว้น

1. บริษัทกลุ่มวัสดุก่อสร้าง และเครื่องตกแต่งที่อยู่ในระหว่างการฟื้นฟูกิจการรวมทั้งบริษัทที่มีข้อสงสัยในการนำเสนองบการเงิน (ปัญหาเรื่องการตกแต่งบัญชี) โดยพิจารณาจากบริษัทที่ตลาดหลักทรัพย์ฯ มีคำสั่งให้แก้ไขงบการเงิน
2. กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงระยะเวลาความสัมพันธ์ไม่ถึง 3 ปี เนื่องจากตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมาประเทศไทยมีการประยุกต์มาตรฐานการบัญชีหลายฉบับอาจทำให้กิจการมีการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีบ่อยขึ้น ในช่วงหลังปีดังกล่าว เพราะต้องการคำแนะนำในการปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีที่เปลี่ยนแปลงไป หรือที่ออกมาใหม่ โดยผู้สอบบัญชีอาจแนะนำให้กิจการบันทึกค่าเผื่อด้วยค่าของสินทรัพย์ให้ถูกต้อง ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการตกแต่งบัญชี จึงไม่รวมกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์ไม่ถึง 3 ปีมาทดสอบ เพียงแต่ทำการทดสอบเพื่อทราบว่า จะได้ผลเช่นเดียวกับการศึกษาในต่างประเทศหรือไม่ อีกประการหนึ่งการศึกษานี้ต้องการศึกษาว่าเมื่อ

ระยะเวลาในการตรวจสอบขยายออกไปจะมีผลต่อคุณภาพกำไรอย่างไร ดังนั้นจึงไม่รวมกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์ระยะสั้นมาทำการทดสอบ เพราะไม่สามารถตอบปัญหาในการวิจัยได้ แต่ในการศึกษานี้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์ในระยะสั้นด้วย เพื่อให้แน่ใจว่าในช่วงปีแรก ๆ ของการตรวจสอบนั้นกิจการจะมีการบันทึกรายการคงค้างในจำนวนที่สูงหรือไม่ นั่นคือมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับคุณภาพกำไร โดยทำการทดสอบในสมมติฐานที่ 1 ที่อธิบายอยู่ในส่วนของการพัฒนาสมมติฐานในบทที่ 2

3.1.6 ขอบเขตของระยะเวลาของข้อมูลที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากงบการเงินของบริษัทกลุ่มวัสดุ ก่อสร้างและเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในช่วงปี 2537 – 2546 เนื่องจากในปี 2537 เป็นปีแรกที่มีการบังคับใช้มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 25 เรื่อง งบกระแสเงินสด ซึ่งมีข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิจัยครั้งนี้

3.1.7 ขอบเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลจากงบการเงินของบริษัทกลุ่มวัสดุ ก่อสร้างและเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย

3.2 ข้อมูลและตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัยตามกรอบแนวคิดที่กล่าวไว้ในหน้า 6 สามารถสรุปเป็นตัวแบบ (Model) ที่ใช้ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ได้ ดังนี้

$$\text{Accruals} = \beta_0 + \beta_1 \text{Tenure} + \beta_2 \text{Age} + \beta_3 \text{Size} + \beta_4 \text{CashFlow} + \beta_5 \text{AuditorType} + E$$

1. ตัวแปรอิสระ

1.1 ตัวแปรที่สนใจศึกษา

ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า (The Auditor Tenure: Tenure)

งานวิจัยในอดีตพบว่าคุณภาพกำไรกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้ำมีความสัมพันธ์กัน การวิจัยครั้งนี้ผู้เขียนจึงนำตัวแปรเรื่อง ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้ำมาเป็นตัวแปรอธิบาย (Explanatory - variables) หรือตัวแปรที่สนใจศึกษา โดยสัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าตัวแปร คือ Tenure เป็นตัวแปรเชิงปริมาณ วัดจำนวนปีที่ผู้สอบบัญชีเข้าเป็นผู้ตรวจสอบในบริษัทลูกค้ำ

1.2 ตัวแปรควบคุม

ตัวแปรควบคุมที่ใช้ในการวิจัยนำมาจากกรอบทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีทั้งสิ้น 4 ตัว ได้แก่ จำนวนปีที่บริษัทจดทะเบียน (Age) ขนาดกิจการ (Size) กระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย (Cash Flow) และประเภทของผู้สอบบัญชี คือ อยู่ในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 4 อันดับ กับไม่อยู่ในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Auditor Type) ตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่อาจมีผลกระทบต่อตัวแปรตาม ซึ่งการควบคุมตัวแปรจะช่วยกำจัดผลกระทบที่เกิดจากตัวแปรเหล่านี้ออกไป ตัวแปรควบคุมทั้ง 5 สามารถอธิบายเหตุผลได้ดังนี้

1.2.1 จำนวนปีที่เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียน หรือ อายุกิจการ (The number of years for which total assets was reported: Age)

เนื่องจากระดับของรายการคงค้างจะแตกต่างกันไปตามวงจรธุรกิจ โดยในปีแรก ๆ อาจมีระดับรายการคงค้างที่สูงกว่า ดังนั้นอายุกิจการจึงมักมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับรายการคงค้าง

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าตัวแปรคือ Age เป็นตัวแปรเชิงปริมาณใช้วัดอายุที่บริษัทเข้าจดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1.2.2 ขนาดกิจการ (The log of total assets: Size)

เนื่องจากกิจการที่มีขนาดใหญ่กว่าอาจบันทึกรายการคงค้างได้ด้วยจำนวนที่สูงกว่า เพราะต้องลงทุนด้วยจำนวนที่มากกว่า ดังนั้นขนาดกิจการจึงมักมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายการคงค้าง

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าตัวแปรคือ Size เป็นตัวแปรเชิงปริมาณวัดขนาดของบริษัทจากขนาดของสินทรัพย์รวมเฉลี่ยโดยใช้ \log ฐานสิบเพื่อปรับความแตกต่างของขนาดกิจการให้เป็นฐานเดียวกัน

1.2.3 กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (The firm's cash flow from operations divided by average total assets: Cash flow)

เนื่องจากกิจการที่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานสูง นั้นหมายถึง มีผลการดำเนินงานดีกว่ากิจการที่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานต่ำ ซึ่งทำให้กำไรสุทธิของกิจการไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาที่เกิดของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานดังนั้นกระแสเงินสดจากการดำเนินงานจึงมักมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับรายการคงค้าง

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าตัวแปรคือ Cash flow เป็นตัวแปรเชิงปริมาณ วัดขนาดของกำไรส่วนที่เป็นตัวเงินสดโดยเทียบกับสินทรัพย์รวมเฉลี่ย

1.2.4 ประเภทของผู้สอบบัญชี (Auditor type: AuditorType)

เนื่องจากกิจการที่ได้รับการตรวจจากผู้สอบบัญชีที่อยู่ในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) มักมีระดับรายการคงค้างที่ต่ำกว่าเนื่องจากผู้สอบบัญชีจะมีต้นทุนในการตรวจสอบที่ผิดพลาดสูงกว่า รวมทั้งชื่อเสียงที่อาจทำให้สูญเสียลูกค้ารายอื่น ๆ ไปได้

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าตัวแปร คือ Auditor Type เป็นตัวแปรเชิงกลุ่มที่มีได้ 2 ค่า มีเกณฑ์การวัดค่า คือ จะแทนค่าเป็น 1 ถ้าเป็นผู้สอบบัญชีจากสำนักงานตรวจสอบบัญชี Big 4 หากไม่ใช่จะแทนค่าเป็น 0

ข้อมูลเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 สรุปข้อมูลตัวแปรอิสระและการวัดค่าของตัวแปร

ตัวแปร	สัญลักษณ์ที่ใช้	การวัดค่า
ตัวแปรที่สนใจศึกษา		
ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า	Tenure	วัดโดยนับจำนวนปีที่เข้าดำรงตำแหน่งเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า
ตัวแปรควบคุม		
จำนวนปีที่เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียนฯ	Age	วัดโดยนับจำนวนปีที่เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
ขนาดกิจการ	Size	วัดโดยนำสินทรัพย์รวมเฉลี่ยมาใส่ log ฐานสิบ
กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน	Cashflow	วัดโดยนำกระแสเงินสดจากการดำเนินงานหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ย
ประเภทของผู้สอบบัญชี	AuditorType	1 = Big 4 0 = Non Big 4

2. ตัวแปรตาม

รายการคงค้าง (Accruals)

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าตัวแปร คือ Accruals ซึ่งเป็นตัวแทนที่ใช้วัดคุณภาพกำไรในการวิจัยครั้งนี้ โดย James, Linda และ Thomas (2003) ได้ประยุกต์ตัวแบบ (Model) ของ Jones Model (1991)

$$\begin{aligned} \text{ดัชนี Accruals} &= (\Delta \text{Current assets} - \Delta \text{Cash}) \\ &\quad - (\Delta \text{Current liabilities} - \Delta \text{Long term liabilities due within 1 year}) \end{aligned}$$

$\Delta \text{Current assets}$ = วัดค่าการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์หมุนเวียน

ΔCash = วัดค่าการเปลี่ยนแปลงของเงินสด และรายการเทียบเท่าเงินสด

$\Delta \text{Current liabilities}$ = วัดค่าการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินหมุนเวียน

$\Delta \text{Long term liabilities due within 1 year}$

= วัดค่าการเปลี่ยนแปลงของหนี้สินระยะยาวที่ครบกำหนดชำระภายใน 1 ปี

โดยทำการปรับความแตกต่างของขนาดกิจการตามสัดส่วนเทียบกับค่าเฉลี่ยของสินทรัพย์รวม

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยทั้งของไทยและต่างประเทศจากห้องสมุด และเว็บไซต์ต่าง ๆ และศึกษาทางการเงินจากระบบข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและจากสำนักงานกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ก.ล.ต.)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บข้อมูลที่ต้องการศึกษาได้ครบถ้วนแล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ตรวจสอบข้อมูลและแปลงข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลทั่วไป เช่น ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเฉลี่ย
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามตามตัวแบบที่ใช้ในการวิจัย
4. สรุป และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สามารถแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

3.5.1 สถิติเชิงพรรณนา

1. ค่าต่ำสุด (Minimum) เพื่อแสดงค่าต่ำสุดของตัวแปร
2. ค่าสูงสุด (Maximum) เพื่อแสดงค่าสูงสุดของตัวแปร
3. ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อแสดงค่าเฉลี่ยของตัวแปร

3.5.2 สถิติเชิงอนุมาน

ใช้การวิเคราะห์ความถดถอยแบบเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) การนำเสนอส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพกำไรกับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า โดยควบคุมตัวแปรหรือปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรตามตัวแบบที่กล่าวถึงในหัวข้อ 3.2

สถิตินิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงประจักษ์ในครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่าง คือ บริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในกลุ่มวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งตั้งแต่ปี 2537 – 2546 รวมทั้งสิ้น 31 บริษัท โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ ช่วงเวลาที่บริษัทมีความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีตั้งแต่ 1- 2 ปี และบริษัทที่มีความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป เนื่องจากผลการวิจัยในอดีตของ James, Linda และ Thomas (2003) พบว่ากลุ่มบริษัทที่มีระยะเวลาความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีในปีแรก หรือ ปีที่สองนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างรายการคงค้างกับระยะเวลาในการสอบบัญชีนั้นมักเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากเมื่อผู้สอบบัญชีทำการตรวจสอบในปีเริ่มแรกนั้นจะแนะนำให้ลูกค้าทำการตัดรายการคงค้างที่เห็นว่าไม่เหมาะสมออกไป ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ต้องการพิสูจน์ว่าการขยายระยะเวลาในการสอบบัญชีให้ยาวนานออกไปจะมีผลต่อรายการคงค้างไปในทิศทางใด อีกทั้งช่วงระยะเวลาที่มีการเสนอให้หมุนเวียนผู้สอบบัญชีจากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 คือ 3 – 5 ปี และมากกว่า 5 ปี ดังนั้นเพื่อให้ผลการวิเคราะห์สามารถเปรียบเทียบกันได้จึงทำการแยกกลุ่มตัวอย่างออกเป็นสองกลุ่มดังที่กล่าวข้างต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามลักษณะของการประมวลผลทางสถิติ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์จากการใช้วิธีการวิจัยเชิงประจักษ์

ส่วนที่ 1 สถิติเชิงพรรณนา

1.1 กลุ่มความสัมพันธ์ระยะสั้น

1.2 กลุ่มความสัมพันธ์ระยะยาว

ส่วนที่ 2 สถิติเชิงอนุมาน

2.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับบริษัทลูกค้าและคุณภาพกำไร (รายการคงค้าง) ของกลุ่มความสัมพันธ์ระยะสั้น

2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชี กับบริษัทลูกค้าและคุณภาพกำไร (รายการคงค้าง) ของกลุ่มความสัมพันธ์ระยะยาว

ส่วนที่ 1 สถิติเชิงพรรณนา

ในส่วนของสถิติเชิงพรรณนาจากการวิจัยเชิงประจักษ์จะเป็นการอธิบายถึง ลักษณะโดยทั่วไปของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งจะออกมาในลักษณะของการแจกแจงความถี่เป็น ร้อยละ สำหรับตัวแปรนามกำหนด และแสดงเป็นค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน สำหรับตัวแปรที่เป็นสเกลอันดับโดยแยกอธิบายรายละเอียดตามตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1.1 กลุ่มความสัมพันธ์ระยะสั้น

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลของตัวแปรตาม : รายการคงค้าง

รายการคงค้าง

	จำนวนตัวอย่าง	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน
รายการคงค้าง	31	-0.38925	0.91045	0.0560842	0.22981556

จากตารางที่ 4.1 พบว่ารายการคงค้างซึ่งเก็บข้อมูลจากงบการเงินตามกลุ่ม ตัวอย่าง ซึ่งสามารถเก็บได้ครบทั้ง 31 ตัวอย่าง โดยมีค่าต่ำสุดอยู่ที่รายการคงค้าง -0.39 จาก บริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในขณะที่ค่าสูงสุดอยู่ที่รายการคงค้างที่ระดับ 0.91 จากบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และมีค่าเฉลี่ยของข้อมูลของรายการคงค้างอยู่ที่ระดับ 0.06 จากบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.2 สัดส่วนข้อมูลของตัวแปรตาม : รายการคงค้าง

รายการคงค้าง

		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละสะสม
Valid	รายการคงค้างติดลบ	12	38.7	38.7
	รายการคงค้างเป็นบวก	19	61.3	100.0
	รวม	31	100.0	

หลังจากที่ทำการจัดกลุ่มให้กับรายการคงค้างตามตัวแบบของ Sloan (1996) โดยแบ่งกลุ่มของรายการคงค้างออกเป็นรายการคงค้างที่ติดลบ และรายการคงค้างที่เป็นบวก

ตัวอย่างทั้งสิ้น 31 บริษัท พบว่ามีบริษัทจำนวน 12 บริษัทที่มีรายการคงค้างเป็นลบ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 38.7 จากตัวอย่างทั้งหมด และบริษัทจำนวน 19 บริษัทที่มีรายการคงค้างเป็นบวก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 61.3 จากตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.3 แสดงข้อมูลตัวแปรอิสระ: ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า

ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า

	จำนวนตัวอย่าง	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน
ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี	31	1	2	1.42	0.502

จากตารางที่ 4.3 พบว่าระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า ซึ่งเก็บข้อมูลจากจำนวนปีทั้งหมดที่ผู้สอบบัญชีทำการสอบบัญชีให้กับบริษัทลูกค้า สามารถเก็บได้ครบทั้ง 31 ตัวอย่าง สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดสอบกลุ่มแรกนั้นจะมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 1 ปี ในขณะที่ค่าสูงสุดอยู่ที่ 2 ปี และค่าเฉลี่ยของข้อมูลระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้าอยู่ที่ 1.42 ปี

ตารางที่ 4.4 แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรอิสระ: ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า

ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า

		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละสะสม
Valid	2 ปี	13	41.9	41.9
	1 ปี	18	58.1	100.0
	รวม	31	100.0	

จากข้อมูลที่ได้พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีในช่วง 1 ปี จำนวน 18 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 58.1 จากตัวอย่างทั้งสิ้น 31 บริษัท และบริษัทที่มีระยะเวลาความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีในช่วง 2 ปี จำนวน 13 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 41.9 จากตัวอย่างทั้งสิ้น 31 บริษัท

ตารางที่ 4.5 แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม: อายุกิจการ

อายุกิจการ

	จำนวนตัวอย่าง	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน
อายุกิจการ	31	1	27	10.87	6.984

จากตารางที่ 4.5 พบว่าอายุกิจการ ซึ่งเก็บข้อมูลจากจำนวนปีที่ทั้งหมดที่บริษัทเริ่มทำการจดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถเก็บได้ครบทั้ง 31 ตัวอย่าง สำหรับโดยมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 1 ปี ในขณะที่ค่าสูงสุดอยู่ที่ 27 ปี และค่าเฉลี่ยของข้อมูลอายุกิจการอยู่ที่ 10.87 ปี

ตารางที่ 4.6 แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม : อายุกิจการ

อายุกิจการ

		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละสะสม
Valid	1 - 9 ปี	14	45.2	45.2
	10 - 19 ปี	12	38.7	83.9
	ตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป	5	16.1	100.0
	รวม	31	100.0	

จากข้อมูลที่ได้พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุกิจการ ซึ่งนับจากวันเริ่มจดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจากบริษัทตัวอย่างทั้งสิ้น 31 บริษัท พบว่ามีบริษัทที่อยู่ในช่วงอายุสั้น คือ 1 – 9 ปี มีบริษัทจำนวน 14 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 45.2 จากตัวอย่างทั้งหมด ในขณะที่มีบริษัทจำนวน 12 บริษัท ที่มีอายุกิจการอยู่ในช่วงกลาง คือ 10 – 19 ปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 38.7 ของตัวอย่างทั้งหมด และบริษัทที่มีช่วงอายุกิจการที่ยาวนาน คือ 20 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 16.1 จากตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.7 แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม: ขนาดกิจการ

ขนาดกิจการ

	จำนวนตัวอย่าง	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน
ขนาดกิจการ	31	8.66556	10.84768	9.4192571	0.53503444

จากตารางที่ 4.7 พบว่าขนาดกิจการ ซึ่งเก็บข้อมูลจากขนาดของสินทรัพย์รวมเฉลี่ยโดยใช้ log ฐานสิบเพื่อปรับความแตกต่างของขนาดกิจการให้เป็นฐานเดียวกัน สามารถเก็บได้ครบทั้ง 31 ตัวอย่าง สำหรับโดยมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 8.67 ในขณะที่ค่าสูงสุดอยู่ที่ 10.85 และค่าเฉลี่ยของขนาดกิจการอยู่ที่ระดับ 9.42

ตารางที่ 4.8 แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม: ขนาดกิจการ

ขนาดกิจการ

		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละสะสม
Valid	8 - 9	7	22.6	22.6
	9 - 10	20	64.5	87.1
	> 10	4	12.9	100.0
	รวม	31	100.0	

จากข้อมูลตัวอย่างที่ได้พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่มีขนาดกิจการอยู่ที่ระดับปานกลาง คือ 9 – 10 โดยจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 31 บริษัท พบว่ามีบริษัทจำนวน 20 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 64.5 จากตัวอย่างทั้งหมด ในขณะที่บริษัทที่มีขนาดกิจการเล็ก คือ ระดับ 8 – 9 จำนวน 7 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 22.6 จากตัวอย่างทั้งหมด และบริษัทที่มีขนาดกิจการใหญ่อยู่ที่ระดับมากกว่า 10 มีจำนวน 4 บริษัทซึ่งคิดเป็นร้อยละ 12.9 จากตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.9 แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม: กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

	จำนวนตัวอย่าง	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน
กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน	31	-0.10195	0.24864	0.0562861	0.07401986

จากตารางที่ 4.9 พบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ซึ่งเก็บข้อมูลจากกระแสเงินสดจากการดำเนินงานหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ย สามารถเก็บได้ครบทั้ง 31 ตัวอย่าง โดยมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ -0.10 เท่าต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย ในขณะที่ค่าสูงสุดอยู่ที่ 0.25 เท่าต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย และค่าเฉลี่ยของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานอยู่ที่ 0.06 เท่าต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย

ตารางที่ 4.10 แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม: กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละสะสม
Valid	กระแสเงินสดจากการดำเนินงานติดลบ	8	25.8	25.8
	กระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นบวก	23	74.2	100.0
	รวม	31	100.0	

จากตัวอย่างทั้งสิ้น 31 บริษัท พบว่ามีบริษัทจำนวน 23 บริษัท ที่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นบวก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 74.2 จากตัวอย่างทั้งหมด และมีบริษัทจำนวน 8 บริษัท ที่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานติดลบ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 25.8 จากตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.11 แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม: ประเภทผู้สอบบัญชี

ประเภทผู้สอบบัญชี

		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละ สะสม
Valid	Big 4	15	48.4	48.4
	อื่น ๆ	16	51.6	100.0
	รวม	31	100	

หลังจากที่ทำการจัดกลุ่มให้กับประเภทของผู้สอบบัญชีโดยให้ผู้สอบบัญชีที่อยู่ในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่หมายถึง บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิภาค ไทย สอบบัญชี จำกัด บริษัท ดีลอยท์ ทูช โทมัส ไซยยศ จำกัด บริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์ คูเปอร์ส เอเชียเอส จำกัด และบริษัท สำนักงานเอ็นเอส แอนด์ ยัง จำกัด พบว่าสัดส่วนของข้อมูลเกี่ยวกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีรายละเอียดดังนี้

จากตัวอย่างทั้งสิ้น 31 บริษัท พบว่ามีบริษัทจำนวน 15 บริษัทที่ใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 48.4 จากตัวอย่างทั้งหมด และมีบริษัทจำนวน 16 บริษัทที่ใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 51.6 จากตัวอย่างทั้งหมด

1.2 กลุ่มความสัมพันธ์ระยะยาว

ตารางที่ 4.12 แสดงข้อมูลของตัวแปรตาม: รายการคงค้าง

รายการคงค้าง

	จำนวนตัวอย่าง	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน
รายการคงค้าง	37	-0.60539	0.84063	0.0243714	0.25415924

จากตารางที่ 4.12 พบว่ารายการคงค้างซึ่งเก็บข้อมูลจากงบการเงินตามกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสามารถเก็บได้ครบทั้ง 37 ตัวอย่าง พบว่ามีค่าต่ำสุดอยู่ที่รายการคงค้าง -0.61 จากบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในขณะที่ค่าสูงสุดอยู่ที่รายการคงค้างที่ระดับ 0.84 จากบริษัทที่

เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และมีค่าเฉลี่ยของข้อมูลของรายการคงค้างอยู่ที่ระดับ 0.02 จากบริษัทที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.13 สัดส่วนข้อมูลของตัวแปรตาม: รายการคงค้าง

รายการคงค้าง

		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละสะสม
Valid	รายการคงค้างติดลบ	26	29.7	29.7
	รายการคงค้างเป็นบวก	11	70.3	100.0
	รวม	37	100.0	

หลังจากที่ทำการจัดกลุ่มให้กับรายการคงค้างตามตัวแบบของ Sloan (1996) โดยแบ่งกลุ่มของรายการคงค้างออกเป็นรายการคงค้างที่ติดลบ และรายการคงค้างที่เป็นบวก

ตัวอย่างทั้งสิ้น 37 บริษัท พบว่ามีบริษัทจำนวน 11 บริษัทที่มีรายการคงค้างเป็นลบ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 29.7 จากตัวอย่างทั้งหมด และบริษัทจำนวน 26 บริษัทที่มีรายการคงค้างเป็นบวก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 70.3 จากตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.14 แสดงข้อมูลตัวแปรอิสระ: ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า

ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า

	จำนวนตัวอย่าง	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน
ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชี	37	3	8	4.41	1.279

จากตารางที่ 4.14 พบว่าระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า ซึ่งเก็บข้อมูลจากจำนวนปีทั้งหมดที่ผู้สอบบัญชีทำการสอบบัญชีให้กับบริษัทลูกค้า สามารถเก็บได้ครบทั้ง 37 ตัวอย่าง สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทดสอบในกลุ่มที่สองนั้นจะมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 3 ปี ในขณะที่ค่า สูงสุดอยู่ที่ 8 ปี และค่าเฉลี่ยของข้อมูลระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้าอยู่ที่ 4.41 ปี

ตารางที่ 4.15 แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรอิสระ: ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า

ระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับลูกค้า

		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละสะสม
Valid	3 - 4 ปี	21	56.8	56.8
	5 ปี ขึ้นไป	16	43.2	100.0
	รวม	37	100.0	

จากข้อมูลที่ได้พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีในช่วง 3 - 4 ปี จำนวน 21 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 56.8 จากตัวอย่างทั้งสิ้น 37 บริษัท และบริษัทที่มีระยะเวลาความสัมพันธ์กับผู้สอบบัญชีในระยะยาว คือ 5 ปีขึ้นไปมีจำนวน 16 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 43.2 จากตัวอย่างทั้งสิ้น 37 บริษัท

ตารางที่ 4.16 แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม: อายุกิจการ

อายุกิจการ

	จำนวนตัวอย่าง	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน
อายุกิจการ	37	3	26	10.11	6.38

จากตารางที่ 4.16 พบว่าอายุกิจการ ซึ่งเก็บข้อมูลจากจำนวนปีที่ทั้งหมดที่บริษัทเริ่มทำการจดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถเก็บได้ครบทั้ง 37 ตัวอย่าง สำหรับโดยมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 3 ปี ในขณะที่ค่าสูงสุดอยู่ที่ 26 ปี และค่าเฉลี่ยของข้อมูลอายุกิจการอยู่ที่ 10.11 ปี

ตารางที่ 4.17 แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม: อายุกิจการ

อายุกิจการ

		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละสะสม
Valid	1 - 9 ปี	22	59.5	59.5
	10 - 19 ปี	10	27.0	86.5
	ตั้งแต่ 20 ปี ขึ้นไป	5	13.5	100.0
	รวม	37	100.0	

จากข้อมูลที่ได้พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุกิจการ นั่นคือ เริ่มจดทะเบียนกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจากตัวอย่างทั้งสิ้น 37 บริษัท มีบริษัทที่อยู่ในช่วงอายุสั้น คือ 1 – 9 ปี มีบริษัทจำนวน 22 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 59.5 จากตัวอย่างทั้งหมด ในขณะที่มีบริษัทจำนวน 10 บริษัท ที่มีอายุกิจการอยู่ในช่วงกลาง คือ 10 – 19 ปี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 27 ของตัวอย่างทั้งหมด และบริษัทที่มีช่วงอายุกิจการที่ยาวนาน คือ 20 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 13.5 จากตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.18 แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม: ขนาดกิจการ

ขนาดกิจการ

	จำนวนตัวอย่าง	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน
ขนาดกิจการ	37	6.94086	10.46689	9.3997038	0.65792487

จากตารางที่ 4.18 พบว่าขนาดกิจการ ซึ่งเก็บข้อมูลจากขนาดของสินทรัพย์รวมเฉลี่ยโดยใส่ลอการิทึมธรรมชาติ คือ ล็อกฐานสิบเพื่อปรับความแตกต่างของขนาดกิจการให้เป็นฐานเดียวกัน สามารถเก็บได้ครบทั้ง 37 ตัวอย่าง สำหรับโดยมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 6.94 ในขณะที่ค่าสูงสุดอยู่ที่ 10.46 และค่าเฉลี่ยของขนาดกิจการอยู่ที่ระดับ 9.40

ตารางที่ 4.19 แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม: ขนาดกิจการ

ขนาดกิจการ				
		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละสะสม
Valid	6 - 8	8	21.6	21.6
	9 - 10	24	64.9	86.5
	> 10	5	13.5	100.0
	รวม	37	100.0	

จากข้อมูลตัวอย่างที่ได้พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่มีขนาดกิจการอยู่ที่ระดับปานกลาง คือ 9 – 10 โดยจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 37 บริษัท พบว่ามีบริษัทจำนวน 24 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 64.9 จากตัวอย่างทั้งหมด ในขณะที่บริษัทที่มีขนาดกิจการเล็ก คือ ระดับ 6 – 8 จำนวน 8 บริษัท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 21.6 จากตัวอย่างทั้งหมด และบริษัทที่มีขนาดกิจการใหญ่อยู่ที่ระดับมากกว่า 10 มีจำนวน 5 บริษัทซึ่งคิดเป็นร้อยละ 13.5 จากตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.20 แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม: กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน					
	จำนวนตัวอย่าง	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน
กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน	37	-0.083	0.49122	0.06728	0.10839856

จากตารางที่ 4.20 พบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ซึ่งเก็บข้อมูลจากกระแสเงินสดจากการดำเนินงานหารด้วยสินทรัพย์รวมเฉลี่ย สามารถเก็บได้ครบทั้ง 37 ตัวอย่าง โดยมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ -0.08 เท่าต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย ในขณะที่ค่าสูงสุดอยู่ที่ 0.49 เท่าต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย และค่าเฉลี่ยของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานอยู่ที่ 0.07 เท่าต่อสินทรัพย์รวมเฉลี่ย

ตารางที่ 4.21 แสดงสัดส่วนข้อมูลตัวแปรควบคุม: กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละ สะสม
Valid	กระแสเงินสดจากการดำเนินงานติดลบ	6	16.2	16.2
	กระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นบวก	31	83.8	100.0
	รวม	37	100.0	

จากตัวอย่างทั้งสิ้น 37 บริษัท พบว่ามีบริษัทจำนวน 31 บริษัท ที่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานเป็นบวก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 83.8 จากตัวอย่างทั้งหมด และมีบริษัทจำนวน 6 บริษัท ที่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานติดลบ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 16.2 จากตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 4.22 แสดงข้อมูลตัวแปรควบคุม: ประเภทผู้สอบบัญชี

ประเภทผู้สอบบัญชี

		ความถี่	ร้อยละ	ค่าร้อยละ สะสม
Valid	Big 4	11	29.7	29.7
	อื่นๆ	26	70.3	100.0
	รวม	37	100.0	

หลังจากที่ทำการจัดกลุ่มให้กับประเภทของผู้สอบบัญชีโดยให้ผู้สอบบัญชีที่อยู่ในสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่หมายถึง บริษัท เคพีเอ็มจี ภูมิภาคไทย สอบบัญชี จำกัด บริษัท ดีลอยท์ ทูช โรมัทสุ ไชยยศ จำกัด บริษัท ไพร์ซวอเตอร์เฮาส์ คูเปอร์ส เอปียเอเอส จำกัด และบริษัท สำนักงานเอ็นส์ท แอนด์ ยัง จำกัด พบว่าสัดส่วนของข้อมูลเกี่ยวกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชีมีรายละเอียดดังนี้

จากตัวอย่างทั้งสิ้น 37 บริษัท พบว่ามีบริษัทจำนวน 11 บริษัทที่ใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 29.7 จากตัวอย่างทั้งหมด และมีบริษัทจำนวน 26 บริษัทที่ใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ขนาดใหญ่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 70.3 จากตัวอย่างทั้งหมด

ส่วนที่ 2 สถิติเชิงอนุมาน

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชีกับบริษัทลูกค้าต่อคุณภาพกำไรนั้น เป็นการวิเคราะห์หลายตัวแปร (Multivariate Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามเชิงปริมาณกับตัวแปรอิสระ โดยทดสอบว่ามีตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ซึ่งต้องทดสอบสมมติฐานว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระในตัวแบบต้องไม่เท่ากับ 0 โดยใช้สถิติทดสอบ t นัยสำคัญของสถิติทดสอบ t แสดงในคอลัมน์ p – value ของตัวแปรอิสระตัวใดมีค่าน้อย กว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด (0.05 หรือ 0.10) หมายความว่า ตัวแปรอิสระตัวนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม

โดยมีตัวแบบที่ใช้ทดสอบ คือ

$$\text{Accruals} = \beta_0 + \beta_1 \text{Tenure} + \beta_2 \text{Age} + \beta_3 \text{Size} + \beta_4 \text{Cash Flow} + \beta_5 \text{AuditorType} + e$$

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยแล้วดังแสดงรายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก. และได้ตัดตัวอย่างที่มีค่าผิดปกติ (Outliers) ออก โดยตัดตัวอย่างที่มีค่ามาตรฐานคลาดเคลื่อน (Standardized Residual) เกินกว่าช่วง (-1.2, 1.2) เพื่อให้ค่าสถิติที่ได้จากการคำนวณปราศจากค่าที่ผิดปกติ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุเพื่อทดสอบสมมติฐานของทั้ง 2 กลุ่มความสัมพันธ์จากกลุ่มตัวอย่าง แสดงได้ดังนี้

2.1 การทดสอบสมมติฐานระหว่างระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าต่อคุณภาพกำไร (รายการคงค้าง) ของกลุ่มความสัมพันธ์ระยะสั้น 1 – 2 ปี

สมมติฐานที่ 1 ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าและรายการคงค้าง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน (คุณภาพกำไรต่ำ)

ผลการทดสอบสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่ใช้
ในตัวแบบ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย		t-value	p-value
	B	Beta		
ค่าคงที่	-.439		-.442	.666
Tenure	.269	.584	1.994	.074*
Age	-1.819E-02	-.621	-1.986	.069*
Size	2.421E-02	.064	.217	.832
Cashflow	1.451	.315	1.064	.307
Auditor Type	.111	.240	1.021	.326

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

จากตารางข้างต้นพบว่าตัวแปรที่สนใจในการศึกษาครั้งนี้ คือ ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า (Tenure) มีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างในทิศทางเดียวกัน ซึ่งหมายถึงทิศทางตรงข้ามกันกับคุณภาพกำไรตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 โดยมีค่า p – value = 0.074 จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ว่าผู้สอบบัญชีอาจเสนอให้ลูกค้านั้นที่รายการคงค้างต่าง ๆ เมื่อทำการตรวจสอบในปีแรก ๆ เช่น การตั้งค่าเผื่อด้อยค่าของสินทรัพย์ หรือการตั้งสำรองต่าง ๆ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการตกแต่งกำไร

ส่วนตัวแปรควบคุมที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 1 ตัว คือ ตัวแปรควบคุมเรื่องอายุกิจการ (Age) โดยมีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างในทิศทางตรงข้ามกัน มีค่า p – value = 0.069 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่ว่ากิจการที่เพิ่งเริ่มก่อตั้งมักมีการบันทึกรายการคงค้างในจำนวนที่สูง เนื่องจากการลงทุนในด้านต่าง ๆ และยังไม่มีการตัดจำหน่ายออกไประดับของรายการคงค้างจึงสูง ต่างกับกิจการที่มีอายุนานกว่าย่อมมีการตัดจำหน่ายรายการคงค้างต่าง ๆ ออกไปด้วยจำนวนที่มากกว่า ระดับรายการคงค้างจึงเหลือต่ำ ดังนั้นอายุกิจการกับรายการคงค้างจึงมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน

2.2 การทดสอบสมมติฐานระหว่างระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าต่อคุณภาพกำไร (รายการคงค้าง) ของกลุ่มความสัมพันธ์ระยะยาวตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป

สมมติฐานที่ 2 ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าต่อรายการคงค้าง มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน หรือทิศทางเดียวกันกับคุณภาพกำไร ผลการทดสอบสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.24 แสดงผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่ใช้ในตัวแบบ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย		t-value	p-value
	B	Beta		
ค่าคงที่	-8.787E-02		-.707	.493
Tenure	-1.637E-02	-.641	-2.438	.031*
Age	1.201E-03	.223	.947	.362
Size	1.108E-02	.262	.848	.413
Cashflow	4.024E-02	.163	.565	.583
Auditor Type	2.860E-03	.036	.123	.905

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางข้างต้นพบว่าตัวแปรที่สนใจในการศึกษาครั้งนี้ คือ ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า (Tenure) มีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างในทิศทางตรงข้ามกันตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีค่า $p - value = 0.031$ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 นั่นคือ เมื่อระยะเวลาในการเป็นผู้สอบบัญชียาวนานขึ้นไม่ได้ทำให้คุณภาพกำไรต่ำลง เพราะมีความรู้และประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำการตรวจสอบจากปีก่อน ๆ มาช่วยแนะนำให้กิจการลดหรือจัดรายการคงค้างที่ไม่เหมาะสมออกไปได้หรืออีกนัยหนึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีกับลูกค้ายาวนานขึ้น ไม่ได้ลดความเป็นอิสระในการแสดงรายการต่าง ๆ ในงบการเงินแต่อย่างใด

ส่วนตัวแปรควบคุมไม่มีตัวใดมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ

จากผลการทดสอบสมมติฐานข้างต้น สามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.25 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	ผลการทดสอบสมมติฐาน
1. ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าและรายการคงค้าง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน (คุณภาพกำไรต่ำ)	ยอมรับ
2. ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าต่อรายการคงค้าง มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน (คุณภาพกำไรสูง)	ยอมรับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า และคุณภาพกำไร: กรณีศึกษาบริษัทในกลุ่มวัสดุก่อสร้าง และเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยครั้งนี้ได้มีการศึกษาถึงแนวทางในการประยุกต์เรื่อง การหมุนเวียนผู้สอบบัญชีที่บางประเทศได้มีการประยุกต์ไปบ้างแล้ว โดยประเทศไทยกำลังจะมีการบังคับใช้เรื่องดังกล่าวกับบริษัทที่จดทะเบียน ในวันที่ 1 มกราคม 2549 นี้ ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำรายการคงค้าง (Accruals) มาเป็นตัวแทนในการวัดคุณภาพกำไร (Earnings quality) โดยศึกษาถึงทิศทางความสัมพันธ์ในระยะสั้น (1 – 2 ปี) และระยะยาว (3 ปี ขึ้นไป) ระหว่างผู้สอบบัญชีกับบริษัทลูกค้าว่าจะมีผลต่อคุณภาพกำไรไปในทิศทางใด โดยมีประเด็นปัญหาในการวิจัยที่สำคัญคือ “ระบบการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในประเทศไทยที่ยังไม่มีการบังคับนั้น เมื่อระยะเวลาความสัมพันธ์ยาวนานขึ้นจะทำให้ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีในการจัดหรือลดรายการคงค้างที่ไม่เหมาะสมของกิจการลดลงหรือไม่” ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้เพื่อที่จะได้ตอบปัญหาการวิจัยดังกล่าวได้

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่สำคัญคือเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้าในกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ในระยะสั้นคือ 1 – 2 ปี และกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ในระยะยาว คือ ตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพกำไรที่มีอิทธิพลในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีกับคุณภาพกำไรของบริษัทลูกค้า

การศึกษาวินิจฉัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ถึงปัจจัย คือ ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าต่อคุณภาพกำไร ซึ่งใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regressions) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งตัวแปรดังกล่าวได้อ้างอิงมาจากการศึกษาวินิจฉัยในอดีต โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ บริษัทในกลุ่มวัสดุก่อสร้าง และเครื่องตกแต่งที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 36 บริษัทโดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในระหว่างปี 2537 – 2546 ซึ่งในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงสรุปผลการวิจัยที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัย สามารถจำแนกปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร (Earnings quality) ซึ่งใช้รายการคงค้าง (Accruals) เป็นตัวแทนในการวัดได้ดังนี้

ปัจจัยที่ 1 ได้แก่ ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า

ภายใต้สมมติฐานที่ 2 ว่า ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับคุณภาพกำไร เนื่องจากผู้สอบบัญชีที่ตรวจสอบกิจการใดเป็นระยะเวลานาน ๆ นั้น จะมีความรู้ และประสบการณ์จากการตรวจสอบในปีก่อน ๆ ทำให้เข้าใจกิจการที่ตรวจสอบได้ดีกว่า จึงทำให้งบการเงินที่เสนอนั้นมีคุณภาพกำไรดีกว่า หรืออาจกล่าวได้ว่าสามารถจะขจัดหรือลดรายการคงค้างที่ไม่เหมาะสมจากการตกแต่งกำไรของผู้บริหารได้ดีกว่า ผู้สอบบัญชีที่เข้าทำการตรวจสอบในปีแรก ๆ รวมทั้งยังสามารถให้ข้อมูลที่โปร่งใสแก่ผู้บริหารนอกเหนือจากรายงานการสอบบัญชีอีกด้วย

ปัจจัยที่ 2 ได้แก่ จำนวนปีที่เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียน

จำนวนปีที่เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียน หรืออายุของกิจการ เนื่องจากการศึกษาในอดีตพบว่าระดับของรายการคงค้างจะแตกต่างกันไปตามวงจรของธุรกิจ โดยธุรกิจที่อยู่ในช่วงแรกของวงจรมักจะมีการบันทึกรายการคงค้างด้วยจำนวนที่สูงกว่าเพราะจำนวนปีที่ตัดจำหน่ายรายการคงค้างน้อยกว่า รวมทั้งยังมีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานน้อยกว่าธุรกิจที่พ้นระยะแรกไปแล้ว เนื่องจากต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากในการดำเนินธุรกิจ และผลตอบแทนที่ได้กลับมานั้นยังไม่ทันกับเงินลงทุน

ปัจจัยที่ 3 ได้แก่ ขนาดกิจการ

ขนาดกิจการ เนื่องจากรายงานวิจัยในอดีตพบว่าขนาดกิจการมีความสัมพันธ์กับรายการคงค้าง โดยพบว่ากิจการที่มีขนาดใหญ่กว่าจะมีการบันทึกรายการคงค้างด้วยจำนวนที่สูงกว่ากิจการที่มีขนาดเล็กกว่า กล่าวคือมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับรายการคงค้าง เนื่องจากต้องลงทุนในด้านต่าง ๆ ด้วยจำนวนเงินที่มากกว่า เช่น การวิจัยพัฒนา บุคลากร สินทรัพย์ถาวร สินค้า เป็นต้น

ปัจจัยที่ 4 ได้แก่ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน เนื่องจากงานวิจัยในอดีตพบว่ากิจการที่มีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานสูงมักมีการดำเนินธุรกิจที่ดีกว่า และพบว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานกับรายการคงค้างมักมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน เนื่องจากหากกิจการใดมีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานใกล้เคียงกับตัวเลขกำไรสุทธิของกิจการ แสดงว่ามีกำไรที่ไม่ใช่ตัวเงินสดในจำนวนที่น้อย หรือมีรายการคงค้างในระดับต่ำนั่นเอง

ปัจจัยที่ 5 ได้แก่ ประเภทของผู้สอบบัญชี

ประเภทของผู้สอบบัญชี เนื่องจากงานวิจัยในอดีตพบว่าประเภทของผู้สอบบัญชีมักมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีที่มาจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ (Big 4) ต้องการที่จะรักษาความมีชื่อเสียงของสำนักงานสอบบัญชี และเกรงว่าหากเสนองานที่มีคุณภาพต่ำออกไปแล้ว คนภายนอกตรวจพบข้อผิดพลาดเหล่านั้น สำนักงานสอบบัญชีอาจถูกดำเนินคดีฟ้องร้องเกี่ยวกับข้อผิดพลาดเหล่านั้นทำให้สูญเสียทรัพย์สินและชื่อเสียง ดังนั้นผู้สอบบัญชีที่มาจากสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่จึงต้องเสนองานตรวจสอบที่มีคุณภาพนั้นหมายถึงกำไรที่มีคุณภาพเช่นกัน

ผลการวิเคราะห์จากการวิจัยเชิงประจักษ์

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัจจัย (ตัวแปรอิสระ) ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร : กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียน ในกลุ่มวัสดุก่อสร้าง และเครื่องตกแต่ง คือ ระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า จำนวนปีที่เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียน ขนาดกิจการ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน และประเภทของผู้สอบบัญชี จากการวิจัยเชิงประจักษ์เมื่อนำมาวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ พบว่าที่ระดับความเชื่อมั่น 90% ระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีในบริษัทลูกค้า และอายุกิจการ มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์ระยะสั้น และระยะเวลาที่ผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรที่ระดับความเชื่อมั่น 95% สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์ระยะยาว

ในส่วนการวิเคราะห์สมการแบบโครงสร้างตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร ซึ่งแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ตัวแปรที่สนใจศึกษา และตัวแปรควบคุม สามารถแสดงผลการทดสอบสมมติฐานได้ดังนี้

1. ตัวแปรที่สนใจศึกษา

1.1 ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูก

สมมติฐานที่ 1 ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกมีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างในทิศทางเดียวกัน หรือทิศทางตรงข้ามกับคุณภาพกำไร ซึ่งในสมมติฐานที่ 1 นี้ทดสอบโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาความสัมพันธ์ 1 – 2 ปี เป็นตัวแทนของความสัมพันธ์ในระยะสั้น จากผลการทดสอบจึงยอมรับสมมติฐานข้อ 1 เช่นเดียวกับงานวิจัยในอดีตที่พบว่าในปีแรก หรือปีที่สองของการสอบบัญชีนั้น คุณภาพกำไร (ใช้รายการคงค้างเป็นตัวแทน) กับระยะเวลาการเป็นผู้สอบบัญชีนั้นจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากผู้สอบบัญชีมักเสนอให้กิจการทำบันทึกรายการคงค้างต่าง ๆ ที่ไม่เคยรับรู้ในงบการเงินมาก่อน เช่น ค่าเผื่อการด้อยค่าสินทรัพย์ การตั้งประมาณการหรือสำรองต่าง ๆ ทำให้กิจการต้องบันทึกรายการคงค้างด้วยจำนวนที่สูงกว่าปกติ แต่ไม่ถือว่าการบันทึกรายการคงค้างนี้เป็นการตกแต่งกำไรของกิจการ

สมมติฐานที่ 2 ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกมีความสัมพันธ์กับรายการคงค้างในทิศทางตรงข้ามกัน หรือทิศทางเดียวกันกับคุณภาพกำไร ซึ่งในสมมติฐานข้อ 2 นี้ทดสอบโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีระยะเวลาความสัมพันธ์ตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป เป็นตัวแทนของความสัมพันธ์ในระยะยาว จากผลการทดสอบจึงยอมรับสมมติฐานข้อ 2 เช่นเดียวกับงานวิจัยในอดีตว่าเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอบบัญชีและบริษัทลูกค้ายาวนานออกไป จะทำให้กำไรมีคุณภาพมากขึ้น (รายการคงค้างต่ำลง) เนื่องจากผู้สอบบัญชีสามารถใช้ประสบการณ์จากการสอบบัญชีในปีก่อน ๆ ความเข้าใจลักษณะธุรกิจของลูกค้าที่มากขึ้น มาใช้พิจารณาในการขจัดหรือลดรายการคงค้างที่ไม่เหมาะสมออกไป และยังอาจให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้บริหารนอกเหนือจากข้อมูลที่ต้องรายงานในงบการเงินของบริษัท ดังนั้นจึงเห็นด้วยกับงานวิจัยในอดีตที่ว่ากรณีที่ผู้สอบบัญชีทำการตรวจสอบกิจการใดเป็นระยะเวลานานไม่ได้ทำให้ความเป็นอิสระในปฏิบัติงานลดลง หรือความเป็นอิสระในการขจัดหรือลดรายการคงค้างที่ไม่เหมาะสมของกิจการ อีกทั้งเห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้บริหารเป็นกังวลว่าผู้สอบบัญชีที่เข้ามาใหม่อาจมีความรู้ในธุรกิจของตนไม่เพียงพอ และทำให้

บริษัทต้องมีต้นทุนเริ่มแรกในการหาผู้สอบบัญชีสูงขึ้นโดยไม่จำเป็น เนื่องจากต้องการหาผู้สอบบัญชีที่มั่นใจได้ว่าจะสามารถให้บริการงานตรวจสอบที่มีคุณภาพได้

2. ตัวแปรควบคุม

ในส่วนของตัวแปรควบคุมซึ่งไม่มีการตั้งสมมติฐานในการวิจัยมีทั้งหมด 4 ตัวแปร ดังต่อไปนี้

2.1 จำนวนปีที่เข้าเป็นบริษัทจดทะเบียน

2.2 ขนาดกิจการ

2.3 กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

2.4 ประเภทของผู้สอบบัญชี

จากผลการวิเคราะห์ตามสมการแบบโครงสร้างพบว่า ตัวแปรควบคุม คือ “อายุกิจการ” เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับรายการคงค้าง โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกันจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์ระยะสั้น กล่าวคือ กิจการที่เพิ่งเริ่มดำเนินงาน (อายุน้อย) จะมีการบันทึกรายการคงค้างในจำนวนที่มาก (รายการคงค้างจะสูง คือ คุณภาพกำไรต่ำ) เนื่องจากต้องลงทุนในสินทรัพย์ต่าง ๆ จำนวนมากโดยที่ยังไม่ได้รับผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินเข้ามา ดังนั้นจะทำให้กระแสเงินสดจากการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำ หรือกระแสเงินสดติดลบ จึงสอดคล้องกับนิยามของคุณภาพกำไรว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพต้องเกิดในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

ส่วนตัวแปรควบคุมอื่น ๆ ที่อยู่สมการไม่มีตัวใดที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับรายการคงค้าง ต่างจากงานวิจัยในอดีตที่ได้กล่าวถึงในบทที่ 3 หัวข้อ 3.2 อาจเนื่องมาจากว่ากลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีขนาดน้อยกว่าที่ได้เคยทดสอบในต่างประเทศรวมทั้งอาจมีผลกระทบจากปัจจัยอื่น ๆ จากวิธีทางบัญชีที่แตกต่างกัน

5.2 ประโยชน์ที่ได้จากงานวิจัย

การศึกษความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าและคุณภาพกำไร กรณีบริษัทจดทะเบียนฯ ในกลุ่มวัสดุก่อสร้างและเครื่องตกแต่งมีประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ทำให้ทราบว่าตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร คือ ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า และอายุกิจการ โดยมีทิศทางความสัมพันธ์ดังนี้ คือ

ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า กับรายการคงค้างมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน (หรือทิศทางเดียวกับคุณภาพกำไร เพราะรายการคงค้างที่ต่ำหมายถึงคุณภาพกำไรที่สูง) จากกลุ่มตัวอย่างความสัมพันธ์ระยะยาว และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับรายการคงค้าง (หรือทิศทางตรงข้ามกับคุณภาพกำไร เพราะรายการคงค้างสูง หมายถึง คุณภาพกำไรต่ำ) จากกลุ่มตัวอย่างความสัมพันธ์ระยะสั้น

2. ทำให้ทราบว่าระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้าจากกลุ่มตัวอย่างความสัมพันธ์ระยะยาวมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับคุณภาพกำไรนั้น หมายถึงว่านักลงทุนสามารถเชื่อมั่นได้ว่าแม้ว่าความสัมพันธ์ของผู้สอบบัญชี และบริษัทลูกค้าจะมีช่วงเวลาที่ยาวนานแต่ก็ไม่ได้กระทบต่อความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีในการลดหรือจัดรายการคงค้างที่ไม่เหมาะสมของกิจการซึ่งหมายถึงงบการเงินนั้นมีตัวเลขกำไรที่มีคุณภาพสูง

3. จากผลการวิจัยทำให้ทราบว่าอายุกิจการจากกลุ่มตัวอย่างความสัมพันธ์ระยะสั้นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรในทิศทางเดียวกัน หรือทิศทางตรงข้ามกับรายการคงค้าง หมายถึง เมื่ออายุกิจการน้อย จะมีการบันทึกรายการคงค้างสูง นั้นหมายถึงกำไรที่มีคุณภาพต่ำ เนื่องจากกิจการที่เพิ่งเริ่มก่อตั้งอาจต้องบันทึกรายการคงค้างด้วยจำนวนที่มาก เพราะต้องลงทุนในสินทรัพย์โดยที่ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินอาจยังไม่คุ้มกับที่ลงทุนไป นั้นหมายถึง กระแสเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการที่เพิ่งเริ่มก่อตั้งอาจมีจำนวนน้อย หรืออาจติดลบก็ได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับเวลาที่กิจการบันทึกกำไร ดังนิยามของคุณภาพกำไรว่ากำไรที่มีคุณภาพต้องเกิดในช่วงเวลาที่สอดคล้องกับกระแสเงินสด

4. เป็นประโยชน์ต่อนักวิเคราะห์หุ้นซื้อ ผู้ใช้รายงานทางการเงิน หรือบุคคลที่สนใจการวิเคราะห์คุณภาพกำไร โดยการวัดค่าจากรายการคงค้างที่สามารถหาได้จากงบการเงินของบริษัทจดทะเบียน มาเป็นแนวทางในการวัดคุณภาพกำไร

5. เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานกำกับดูแลวิชาชีพ อาทิเช่น สมาคมนักบัญชี และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี เป็นต้น ทั้งนี้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงเกี่ยวกับเรื่องการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันของประเทศไทยมากขึ้น ทั้งในด้านการกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับระยะเวลาที่บังคับให้ต้องมีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชี หรือระยะเวลาสูงสุดที่อนุญาตให้ใช้ผู้สอบบัญชีคนเดิมได้ เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัย

คือ ระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับการกำหนดช่วงเวลาที่จะบังคับให้มีการหมุนเวียนผู้สอบบัญชีตามประกาศของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

5.3 ข้อจำกัดของงานวิจัย

1. งานวิจัยนี้ไม่สามารถแยกการวิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยแบ่งช่วงความสัมพันธ์ออกเป็น 3 - 4 ปี และ 5 ปี ซึ่งอาจให้ผลการทดสอบที่แตกต่างออกไป เนื่องจากจะทำให้กลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก (น้อยกว่า 30) และไม่สามารถใช้สถิติในการวิเคราะห์ได้

2. ในการวิเคราะห์คุณภาพกำไรในช่วงเวลาตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมาประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงมาตรฐานการบัญชีจำนวนมาก อาจทำให้มีการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีเนื่องมาจากต้องการผู้สอบบัญชีที่สามารถให้คำแนะนำกิจการเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้มาตรฐานการบัญชีในเรื่องต่าง ๆ ได้ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนผู้สอบบัญชีอันเนื่องมาจากปัญหาเรื่องความเป็นอิสระ ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่นำกลุ่มตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์ในระยะสั้นคือ 1 - 2 ปีมารวมในการวิจัย โดยได้ทำการทดสอบแยกต่างหากดังที่กล่าวในบทที่ 2 และ บทที่ 3

3. การวิจัยครั้งนี้จะเป็นการวิเคราะห์โดยคำนึงถึงข้อมูลเชิงปริมาณตามตัวแบบที่ใช้ในการวิจัยเพียงอย่างเดียว โดยมิได้ คำนึงถึงข้อมูลเชิงคุณภาพหรือปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อการวิเคราะห์คุณภาพกำไร เช่น ความชำนาญในแต่ละอุตสาหกรรมของสำนักงานสอบบัญชี สภาพแวดล้อมทางสังคม สภาวะเศรษฐกิจ เป็นต้น

4. ขอบเขตกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จำเป็นต้องจำกัดขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเฉพาะบริษัทจดทะเบียนฯ กลุ่มวิสาหกิจก่อสร้าง และเครื่องตกแต่งเท่านั้น เพื่อให้ง่ายต่อการวิจัย เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์นั้นหากมาจากกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีลักษณะของมาตรฐานการบัญชีที่ใช้ต่างกัน อาจทำให้ผลการวิเคราะห์นั้นคลาดเคลื่อนไปได้ อีกทั้งบริษัทในกลุ่มวิสาหกิจก่อสร้าง และเครื่องตกแต่งเป็นกลุ่มเดียวที่มีจำนวนมากพอที่จะใช้การวิเคราะห์ทางสถิติได้ นอกเหนือจากกลุ่มอุตสาหกรรมที่ต้องใช้มาตรฐานการบัญชีเฉพาะ หรือต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของหน่วยงานอื่น ๆ เช่น กลุ่มสถาบันการเงิน ประกันภัย อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น รวมทั้งเพื่อเป็นประโยชน์ในการประยุกต์กับกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่ไม่มีมาตรฐานการบัญชีเฉพาะเรื่อง หรือข้อบังคับของหน่วยงานอื่น ๆ ที่ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกัน

5.4 ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยทางด้านการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้ากับคุณภาพกำไร ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มวิสตูก่อสร้าง และเครื่องตกแต่ง โดยวัดคุณภาพกำไร (Earnings quality) จากระดับของรายการคงค้าง (Accruals) โดยมีปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 5 ปัจจัย ซึ่งรวบรวมจากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัย จึงอาจทำให้ปัจจัยที่ใช้ศึกษา ยังไม่ครอบคลุม ปัจจัยทั้งหมดที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร

สำหรับงานวิจัยในอนาคตเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้วัดคุณภาพกำไรโดยใช้รายการคงค้างเป็นตัวแทน ดังนั้นในการศึกษาต่อไปในอนาคตอาจลองปรับเปลี่ยนตัวแปรตามโดยใช้ตัวแทนอื่นที่เหมาะสมมากกว่ามาใช้ในการวัดคุณภาพกำไรเพื่อดูว่าผลการวิเคราะห์จะยังคงเป็นทิศทางเดียวกันหรือเปลี่ยนแปลงไป เช่น การวัดคุณภาพกำไรโดยวัดจากความมีเสถียรภาพของตัวเลขกำไร หรือวัดจากระดับของการประยุกต์หลักการบัญชีเชิงรุกของกิจการ โดยให้กำหนดเป็นค่าระดับคะแนนของแต่ละทางเลือก
2. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาเฉพาะปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพกำไรโดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียน กลุ่มวิสตูก่อสร้าง และเครื่องตกแต่งเท่านั้น ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีได้อยู่ในเงื่อนไขเดียวกัน อาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรที่แตกต่างกันได้ จึงควรพิจารณาเพิ่มเติมว่ามีปัจจัยอื่นใดที่สามารถอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างกลุ่ม เช่น ในกลุ่มสถาบันการเงิน กลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มธุรกิจประกันชีวิต
3. ควรพิจารณาปัจจัยอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากระยะเวลาของผู้สอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับบริษัทลูกค้า อายุกิจการ ขนาดกิจการ กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน และประเภทของผู้สอบบัญชี เช่น ความเชี่ยวชาญของผู้สอบบัญชีในแต่ละอุตสาหกรรม ค่าธรรมเนียมในการสอบบัญชี ฐานะทางการเงินของลูกค้า เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กัลยา วาณิชย์บัญชา. การวิเคราะห์สถิติ : สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 8, 2545.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2548. ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการรายงานการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์.

นักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, สมาคม. 2543. สมาคมกับการกำหนดมาตรฐานการบัญชีในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. (อัดสำเนา)

ปรียมิกา สระดินดำ. 2545. ปิดฉากเข็นรอนตำนานความยิ่งใหญ่. วารสารการเงินการธนาคาร : 141 -145.

ปรียมิกา สระดินดำ. 2545. ผลพวงเข็นรอนล่มสลายสู่การปฏิรูปอเมริกา. วารสารการเงินการธนาคาร :153 -156.

วรศักดิ์ ทูมมานนท์. 2543. คุณรู้จัก Creative Accounting และ คุณภาพกำไรแล้วหรือยัง?. ไอโอนิคอินเตอร์เทรด รีซอสเซส.

วรศักดิ์ ทูมมานนท์. 2548. Creative accounting. [Online] แหล่งที่มา: www.saa-thai.org

อัครรัตน์ เปรียบจรรย์วัฒน์. 2545. บริษัทมหาชนกับการใช้มาตรฐานการบัญชีสากล. วารสารบริหารธุรกิจ 94: 1-12

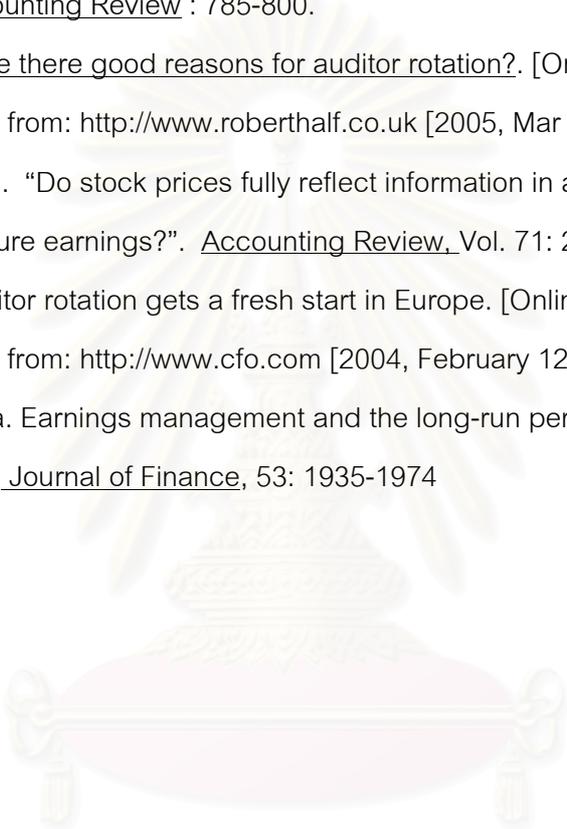
สมชาย สุภัทรกุล. 2542. คุณภาพของงานสอบบัญชีกับขนาดของสำนักงานสอบบัญชี. วารสารบริหารธุรกิจ. 22,83 : 21-32

สุพล ดุรงค์วัฒนา. 2537. การวิเคราะห์ความถดถอย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Back, P., Frecka, T., and I. Solomon. 1988. A model of the market for MAS and audit services: knowledge spillovers and auditor – auditee bonding. Journal of Accounting Literature. 7:50-64
- Balsam, Krishnan, and Yang. 2003. Auditor Industry Specialization and Earnings Quality. Auditing: A Journal of Practice & Theory: 71 – 97.
- Bethesda and Maryland. 2004. Mandatory auditor rotation. [Online]
Available from: <http://www.bdo.com> [2004, March 10]
- Blouin. 2005. An analysis of forced auditor rotation: The case of former Arthur Andersen clients. [Online] Available from: <http://www.aicpa.org> [2005, March 3]
- Bradford Cornell and Wayne R. Landsman. 2003. Accounting Valuation. Financial Analysts Journal: 20 – 27.
- Catanach and Walker. 1999. The international debate over mandatory auditor rotation: a conceptual research framework. [Online]
Available from: <http://www.sciencedirect.com> [1999, Nov 18]
- Choi and Doogar. 2005. Auditor tenure and audit quality: Evidence from going-concern qualifications issued during 1996-2001. [Online]
Available from: <http://www.cpajournal.com> [2005, May 8]
- DeAngelo, L. E. 1981. Auditor size and audit quality. Journal of Accounting and Economics. 3:183-199.
- Geiger, M. A. and K. Raghunandan. 2002. Auditor Tenure and Audit Reporting Failures. Auditing: A Journal of Practice & Theory . 21: 67 – 78.
- George. 2005. Auditor rotation and the quality of audits. [Online]
Available from: <http://www.nysscpa.org> [2005, July 7]
- Johnson, V. E., Khurana, I. K., and J. K. Reynolds. 2002. Audit-Firm Tenure and the Quality of Financial Reports. Contemporary Accounting Research, 19 : 637-660.
- Myers, Myers, and Omer. 2003. Exploring the Term of the Auditor-Client Relationship and the Quality of Earnings: A Case for Mandatory Auditor Rotation?. The Accounting Review , 78: 779 – 799.

- McCafferty. 2002. Is auditor rotation coming?. [Online]
Available from: <http://www.cfo.com> [2002, June 16]
- Palmrose. 1988. An analysis of auditor litigation and service quality. The Accounting Review :55-74.
- Shockley, R. A.. 1981. Perceptions of auditors' independence: An empirical analysis. The Accounting Review : 785-800.
- Sinnett. 2005. Are there good reasons for auditor rotation?. [Online]
Available from: <http://www.roberthalf.co.uk> [2005, Mar 12]
- Sloan, Richard G. "Do stock prices fully reflect information in accruals and cash flows about future earnings?". Accounting Review, Vol. 71: 289 – 315.
- Taub. 2004. Auditor rotation gets a fresh start in Europe. [Online]
Available from: <http://www.cfo.com> [2004, February 12]
- Teoh et al. 1998a. Earnings management and the long-run performance of initial public offerings. Journal of Finance, 53: 1935-1974

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

การตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอย

การวิจัยครั้งนี้มีตัวแบบ ดังนี้

$$\text{Accruals} = \beta_0 + \beta_1 \text{Tenure} + \beta_2 \text{Age} + \beta_3 \text{Size} + \beta_4 \text{Cash Flow} + \beta_5 \text{Auditor Type} + e$$

โดยก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของตัวแบบ นั่นคือทดสอบว่าข้อมูลมีลักษณะที่ตรงตามเงื่อนไขการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ ดังนี้ กัลยา วาณิชย์บัญชา (2544)

1. ค่าคลาดเคลื่อนเป็นตัวแปรที่มีการแจกแจงปกติ
2. ค่าเฉลี่ยของค่าคลาดเคลื่อนเป็นศูนย์
3. ค่าแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนคงที่ทุกค่าของตัวแปรอิสระ
4. ค่าคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกัน
5. ตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นอิสระกัน

จากการตรวจสอบพบว่าตัวแบบที่นำมาใช้เป็นไปตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุดังกล่าวข้างต้น โดยมีผลที่ได้จากการประมวลผลดังนี้

1. ค่าคลาดเคลื่อนเป็นตัวแปรที่มีการแจกแจงปกติ

เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ตัวอย่างมีขนาดใหญ่ ซึ่งวัดได้จากจำนวนตัวอย่างมากกว่า 30 ตัวอย่าง หรือ มากกว่า 3 หรือ 4 เท่าของจำนวน Parameters ในสมการถดถอย ซึ่งในการวิจัยนี้มี 5 Parameters ดังนั้นจำนวนตัวอย่างทั้งหมดควรมากกว่าหรือเท่ากับ 15 ตัวอย่าง โดยมีทั้งสิ้น 31 และ 37 ตัวอย่าง ในตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ดังนั้นเงื่อนไขเรื่องการแจกแจงปกติจึงสามารถยอมรับได้ โดยสามารถประมาณได้ว่าข้อมูลมีการแจกแจงใกล้เคียงแบบปกติ

2. ค่าเฉลี่ยของค่าคลาดเคลื่อนเป็นศูนย์

เงื่อนไขข้อนี้ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบ เนื่องจากเมื่อใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดในการประมาณค่า β_0 และ β_1 จะทำให้ $E(\text{error}) = 0$ เสมอ

3. ค่าแปรปรวนของค่าคลาดเคลื่อนคงที่ทุกค่าของตัวแปรอิสระ

การตรวจสอบว่าค่าคลาดเคลื่อนคงที่ทุกค่าของตัวแปรอิสระหรือไม่เป็นการตรวจสอบเพื่อแก้ไขปัญหาการเกิด Heteroscedastic สถิติที่ใช้ทดสอบคือ White Test โดยพิจารณาจากค่า Sig F หากค่า Sig F มากกว่า 0.05 ถือว่าตัวแบบนั้นไม่เกิดปัญหา Heteroscedastic

ตาราง ก.1 ค่า Sig F ของการทดสอบ White Test

กลุ่ม	ค่า Sig F
กลุ่มความสัมพันธ์ระยะสั้น 1 - 2 ปี	0.295
กลุ่มความสัมพันธ์ระยะยาว ตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป	0.247

4. ค่าคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกัน

การทดสอบว่าค่าคลาดเคลื่อนเป็น อิสระกันหรือไม่ ทดสอบโดยใช้สถิติทดสอบ Durbin – Watson โดยถ้าค่า Durbin – Watson มีค่าใกล้ 2 คือ มีค่าอยู่ในช่วง 1.5 – 2.5 สามารถสรุปได้ว่าค่าคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระกัน

จากการคำนวณพบว่าทั้ง 2 กลุ่ม มีค่า Durbin – Watson อยู่ในช่วง 1.5 ถึง 2.5 ตามเงื่อนไขกำหนด จึงสรุปได้ว่าค่าคลาดเคลื่อนเป็นอิสระกัน แสดงได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ก. 2 ค่า Durbin – Watson

กลุ่ม	ค่า Durbin - Watson
กลุ่มความสัมพันธ์ระยะสั้น 1 - 2 ปี	1.615
กลุ่มความสัมพันธ์ระยะยาว ตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไป	1.898

5. ตัวแปรอิสระแต่ละตัวเป็นอิสระกัน

การตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองหรือไม่จะพิจารณาจากค่าสถิติ Variance Inflation Factor (VIF) และ Tolerance โดยถ้าค่า VIF มีค่ามาก และค่า Tolerance มีค่าใกล้ศูนย์ แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ ก. 3 ค่า Variance Inflation Factor และ Tolerance ของตัวแปรอิสระ

ตัวแปร		Tenure	Age	Size	Cashflow	Auditor Type
VIF	กลุ่ม 1	1.143	1.435	1.446	1.116	1.099
	กลุ่ม 2	1.209	1.045	1.378	1.252	1.140
Tolerance	กลุ่ม 1	0.875	0.697	0.692	0.896	0.910
	กลุ่ม 2	0.827	0.957	0.726	0.799	0.877

จากการคำนวณพบว่าค่า VIF ของตัวแปรทุกตัวมีค่าต่ำกว่า 1.5 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำมาก ส่วนค่า Tolerance ของตัวแปรทุกตัวไม่มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ จึงสรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทุกตัวที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอิสระกัน

ภาคผนวก ข.

ประกาศคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์
ที่ กจ. /2548
เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการรายงานการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับ
ฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์
(ฉบับที่ 18)

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 และมาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์
และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.2535 คณะกรรมการ ก.ล.ต. ออกข้อกำหนดไว้ดังนี้

ข้อ 1 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็น (6) ในวรรคหนึ่งของข้อ 5 แห่งประกาศ
คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กจ. 40/2540 เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และ
วิธีการรายงานการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัทที่ออก
หลักทรัพย์ ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะกรรมการกำกับ
หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ที่ กจ. /2548 เรื่อง หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการรายงานการ
เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์

“(6) ให้บริษัทที่ออกหลักทรัพย์ซึ่งเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จัดให้มีการ
หมุนเวียนผู้สอบบัญชี (auditor rotation) หากผู้สอบบัญชีรายเดิมปฏิบัติหน้าที่สอบทานหรือ
ตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงินของบริษัทมาแล้วห้ารอบปีบัญชีติดต่อกัน ทั้งนี้ บริษัท
สามารถแต่งตั้งผู้สอบบัญชีรายใหม่ที่สังกัดสำนักงานสอบบัญชีเดียวกับผู้สอบบัญชีรายเดิมก็ได้
บริษัทจะแต่งตั้งผู้สอบบัญชีรายที่พ้นจากการปฏิบัติหน้าที่เนื่องจากการหมุนเวียน
ผู้สอบบัญชีตามวรรคหนึ่งเป็นผู้สอบบัญชีของบริษัทได้เมื่อพ้นระยะเวลาอย่างน้อยสองรอบปีบัญชี นับ
แต่วันที่ผู้สอบบัญชีรายดังกล่าวพ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ในสองรอบปีบัญชีนับจากวันที่ประกาศนี้มีผล
ใช้บังคับ หากบริษัทจดทะเบียนมีเหตุจำเป็นและสมควรทำให้ไม่สามารถจัดให้มีการหมุนเวียนผู้สอบ
บัญชีตามวรรคหนึ่งได้ ให้บริษัทจดทะเบียนดังกล่าวยื่นขอผ่อนผันตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการที่
สำนักงานประกาศกำหนด

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับบริษัทจดทะเบียนที่เป็นรัฐวิสาหกิจตาม
กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณซึ่งมีสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้สอบบัญชี”

ข้อ 2 ประกาศนี้ให้มีผลใช้บังคับสำหรับรอบปีบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่
1 มกราคม พ.ศ. 2549 เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่

(นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ประธานกรรมการ คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวทศลียา สังขสุวรรณ เกิดเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2523 สำเร็จการศึกษา
ระดับปริญญาตรีบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี จากศูนย์กลางสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
คลอง 6 และได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี
ภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี พ.ศ. 2545

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย